

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

GEORGE ORWELL'İN
HAYVAN ÇİFTLİĞİ ADLI ESERİNDE
METİN BAĞLAM İLİŞKİSİ

110547

YÜKSEK LİSANS TEZİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Figen SEYHAN ÖZTÜRK

110547

DANIŞMANI: Doç. Dr. Yüksel USLU

İZMİR-2001

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü M¼d¼rl¼ğ¼ne sunduğum **George
Owell'in Hayvan Çiftliği Adlı Eserinde Metin-bağlam İlişkisi** adlı yüksek lisans
tezinin tarafımdan bilimsel ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını,
tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi
onurumla doğrularım.

Figen SEYHAN ÖZTÜRK

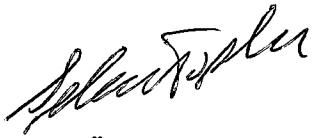
TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 12/12/2021 tarih ve ...29/30 sayılı kararı ile oluşturulan jüri, İngilizce Dil ve Edebiyatı Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Figen SEYHAN ÖZTÜRK**'ün George Orwell'in Hayvan Çiftliği Adlı Eserinde Metin-bağlam ilişkisi başlıklı tezini incelemiş ve aday 23/01/2022 günü saat 10.00'da tez savunmasına alınmıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunması ve jüri üyeleri tarafından kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin başarılı olduğuna oybirliğiyle / ~~ayrıklaşmayla~~ karar verilmiştir.

BAŞKAN

Doç. Dr. Hüsnü USLU

ÜYE

Şebnem Toplu

D. Dinc

ÜYE

Dilek Dinc

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
I- METİN-BAĞLAM İLİŞKİSİ.....	5
II- ALIMLAMA ESTETİĞİ.....	14
II.1. Wolfgang Iser.....	17
II.2. Hans Robert Jauss.....	22
III- ALIMLAMA ESTETİĞİ YAKLAŞIMIYLA HAYVAN ÇİFTLİĞİ-BAĞLAM İLİŞKİSİ	28
III.1. Iser Kuramı.....	30
III.2. Jauss Kuramı.....	65
III.2.1. Sosyo-politik Bağlam.....	66
III.2.2. Dönemin Edebiyata Yansıması.....	72
IV- UYGULAMA	91
IV.1. Anket Uygulaması ve SonuçlarınDeğerlendirmesi.....	91
SONUÇ.....	101
KAYNAKLAR.....	104
EKLER.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	128
TÜRKÇE ÖZET.....	129
ABSTRACT.....	130

Bu Yüksek Lisans Tez çalışmasını değerli bilgi ve yardımlarıyla yöneten sayın **Doç. Dr. Yüksel USLU**'ya teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Çalışmalarım sırasında bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen ve eleştirileriyle bu çalışmanın daha geç, ancak daha nitelikli olmasına katkılarından dolayı sayın **Prof. Dr. Lütfiye OKTAR**'a, konu seçimi sırasında tavsiyeleriyle katkıda bulunan sayın **Prof. Dr. Reşit KÜÇÜKBOYACI**'ya, uygulama sırasında verdikleri destekten dolayı meslektaşlarım sayın **Nilgün HANCIOĞULLARI** ve **Ferda ŞAHİNBAŞ BEYDİLLİ** şahsında Ege Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü Upper-intermediate sınıfı öğrencilerine teşekkür ederim.

Hayatımın her alanında olduğu gibi bu çalışma esnasında da en büyük destekçim olan sevgili eşim **Bintuğ ÖZTÜRK**'e ve varlığıyla bana şevk veren sevgili kızım **Şara SEYHAN ÖZTÜRK**'e sonsuz teşekkürler ederim.

GİRİŞ

Okur kitlelerinin oluşumundan günümüze değin farklı dönemlerde, çeşitli edebiyat eleştiri kuramları ortaya çıkmıştır. Bu farklı kuramlardan bahsetmeden önce bütün eleştirmenlerin anlaştıkları noktaya değinmek istiyoruz; edebiyat insanları etkiler. Bu gerçek Aristofanes kadar eski, Salman Rüşdi'nin **Şeytan Ayetleri** adlı kitabının ülkemiz dahil pek çok müslüman ülkede yasaklanması kadar yenidir. Ancak edebiyatın insanları nasıl etkilediği üzerine farklı kuramlar geliştirilmiştir. Bu kuramlar edebiyata yaklaşımları ve eleştiri için çıkış noktalarında farklılaşmışlardır. Kimileri edebi metni büyüteç altına almış, kimileri yazarı irdelemiş, kimileri ise okur üzerinde durmuştur. Eleştirmenlerin bakış açılarındaki renklilik sayesinde günümüzde bir edebiyat eleştiri tarihi oluşmuştur. Bu edebiyat eleştiri tarihinde, Aristo, Horace, Cicero, Quintillion ve onların mirasçıları olan Rönesans ve Rönesans sonrası Avrupa eleştirmenlerinin mensubu oldukları uzun ve etkili belagat (rhetoric) geleneği vardır. Bu gelenekte yazarın okuru etkileme yolu incelenirken, eserdeki edebi tekniklerin ve dilin kullanımı üzerine odaklanılmıştır. Dolayısıyla bu geleneğin gerçek mirasçıları retorik terminolojiyi kullanarak eserin şeklini inceleyen modern şekilcilerdir (formalists). Freud ile ortaya çıkan Freudcu psikanaliz akımında bilinçaltının derinliklerine inilirken Cleanth Brooks, Blackmur ve Richards gibi yeni eleştiricileri benimseyenler, eseri tüm dış etkilerden ve yazarından soyutlayarak ele almışlar ve sadece yazılı olanı yakın okuma tekniği ile aydınlatmaya çalışmışlardır. Bir anlamda kelimelerin kullanılışındaki ve eserin yapısındaki gücü araştırmışlardır. Carl Jung insan psikolojisinin barındırdığı farklı yüzlerden bahsetmiş, kolektif bilinçsizlik, sembol ve arketip (orjinal numune) gibi kavramları ortaya atmıştır. Şekilsel simetri ve kullanılan

dilin gücünün yerini, eserdeki sembollerin okurda uyandırdığı psişik anlamlar almıştır. Yapı söküçüler ise eseri tek tek parçalara ayırıp gizli anlamları ortaya çıkarma yoluna gitmişlerdir. Feminist eleştirmenler ise metni kadın gözüyle okumaya çalışmışlardır. (Keesey, 1987, s.130-135)

Okur merkezli eleştiri kuramları temel olarak okur ile metin arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Okuru aktif şekilde edebiyata sokan ve bir metnin varolması için okurun şart olduğunu savunan okur merkezli eleştirmenler, metnin okur tarafından anlamlandırılma mekanizmasını çözmeye çalışmışlardır. Keesey'in düşüncesine göre tüm okur merkezli eleştirmenler okur ile edebi metin arasındaki etkileşimin yapısını incelemektedirler. Ancak bu etkileşimin iki ucunda bulunan okura ve metne yakınlık dereceleri farklıdır. Örneğin okur merkezli eleştirmenlerden Iser, metnin kendi içinde barındırdığı boşluk ve belirsizlikler aracılığıyla etkileşimi yönlendirdiğini savunurken, Holland tam tersini düşünmektedir: okur boşluklar hakkında teoriler üreterek metni istediği gibi anlamlandırmaktadır. Jauss ise etkileşimin gücünü, okurun beklentiler ufku ile metnin sunduklarının örtüşme ölçüsü ile ilişkilendirmektedir. (1987,s.135)

Bizim bu çalışmada kullandığımız kuram okur merkezli kuramlardan alımlama estetiğidir. Her okur başka bir metindir savından yola çıkarak Jauss ve Iser'in kuramları ışığında bağlamın metni etkilediğini göstermeye çalışacağız.

Bağlamın metne etkisini göstermek için bir önceki bölümde konu edilen iki eleştirmenin okur merkezli kuramlarından faydalanacağız. Bunlardan ilki, Keesey tarafından metin okur etkileşim grafiğinde metne daha yakın olarak değerlendirilen Iser'dir. Iser'in önem verdiği, eserde var olan ve okuru

yönlendiren boşlukların okur tarafından nasıl doldurulduğunu araştırırken, bağlamın okur üzerindeki etkilerden dolayı, eseri nasıl etkilediğini de göstermeye çalışacağız. Ancak bahsedilen okur, İser'in savında yer alan "kastedilen okur"dur. Ele aldığımız metinde yüzden fazla boşluk vardır. Ancak biz bunlardan, doldurulduğunda en çok estetik haz yaratanları seçtik. Boşluklar olay örgüsünü izlediği için ve bir boşluk diğerine ortam hazırladığı için boşlukları metindeki sıralarına uygun şekilde sunmayı tercih ettik.

Bir sonraki uygulamayı Jauss'un kuramından yola çıkarak gerçekleştirmeye çalışacağız. Jauss'un kuramında yer alan okurun beklentileri ile metnin verdiği bilgilerin örtüşme derecesini araştırmak için yaptığımız çalışmada iki farklı dönemin okurunu inceledik: **Hayvan Çiftliği**'nin (Animal Farm) basıldığı dönemin okur kitlesi ve şu anda bizim coğrafyamızda yaşayan okur kitlesi. Çalışmamızın birinci bölümünde, Orwell çağdaşı okur kitlesine ulaşma imkanımız olmadığı için, 1930'larda İngiliz okurunun hayat şartları, ülkenin yaşadığı politik kaos ve halkın mücadele ettiği ekonomik sorunları yansıtmaya çalıştık. Bu tablodan yola çıkarak, günümüze ulaşan o dönemde yayınlanmış toplum betimlemelerini bilgilerimize ekledik ve okurun beklentiler ufkunu belirlemeye çalıştık. Uygulamada metnin verdiği mesajların bu beklentileri karşılama ölçüsünü araştırdık.

İkinci bölümde ise okurun beklentiler ufkı her yeni okurla yeniden şekil aldığı için, farklı bir bağlamda yani kitabın basımından 56 yıl sonra ve Türkiye'de **Hayvan Çiftliği** (Animal Farm) okurlarının beklentiler ufkunu belirlemeye ve metinle örtüşüp örtüşmediğini tespit etmeye çalıştık. Bunun için orijinal İngilizce metni okumuş olan 38 Ege Üniversitesi Yabancı Diller Hazırlık Bölümü Upper-intermediate sınıfı öğrencisinden verdiğimiz anketi

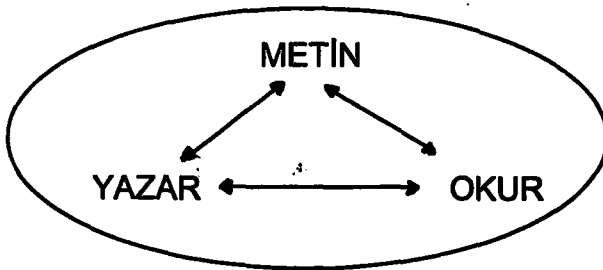
cevaplamalarını istedik. Ankette kitaptan yaptığımız 8 alıntı ile ilgili 17 soru sorduk. Soruların bir kısmı okurların yani öğrencilerin beklentiler ufkunu keşfetmeye, bir kısmı ise boşlukları nasıl doldurduklarını ortaya koymaya yönelikti. Verilen cevapları değerlendirerek bir sonuca varmaya çalıştık.

Her iki uygulamada, bahsettiğimiz farklı eleştiri kuramları ışığında, bağlamın metinle olan ilişkisini sergilemeyi amaçlıyoruz.

I. METİN-BAĞLAM İLİŞKİSİ

Context (bağlam) ve text (metin) kelimelerini yanyana koyduğumuzda birbirleriyle ilgili olduklarını ve birinin diğerini çağrıştırdığını farkedebiliriz. Con-öntakısı İngilizcede "ile, beraberinde" anlamına gelmektedir. Buradan yola çıkarak, con-text'in "metin (text) ile beraber" olanı ifade ettiğini düşünebiliriz. Kelimenin linguistik yapısı ile anlamı arasında bir paralellik vardır: con-text yani bağlam, metinde belirtilmeyen ancak oluşumunu ve anlamlandırılmasını etkileyen faktörlerdir. Bu faktörleri incelediğimizde çok çeşitli olduklarını görürüz: zaman, mekan, sosyo-politik olaylar, toplumun yargıları ve önyargıları, kültürel yapı, dönemin modası, toplumun değerleri, zevkleri, mizah anlayışı, kişilerin geçmiş yaşamlarında edindikleri tecrübeler... Bu faktörlerin tamamı hem metnin ortaya çıktığı dönem, hem de metnin anlamlandırıldığı dönem açısından incelenmelidir. Çünkü bir metin, farklı dönemlerde farklı şekillerde anlamlandırılabilir; üstelik aynı dönem içerisinde farklı bağamlardan etkilenen okurların metne yükledikleri anlamlar arasında farklar vardır. (Halliday & Hassan, 1989, s.5). Bağlam metnin oluşumu ve anlamlandırılması esnasında etken olduğu için eleştirmen metni değerlendirirken, metin ile beraber olanı da dikkate almak durumundadır. (Moran, 1991, s.226) Bu ilişkiyi birçok dilbilimci benzer şekilde kurmuşlardır. Bağlamın metin, yazar ve okur üzerindeki etkilerini aşağıdaki şekilde bir şema ile göstermek mümkündür:

Şekil 1.

BAĞLAM

Şekil 1 de görüldüğü gibi bağlam metni, okuru ve yazarı aynı anda içine alan ve herbirini ayrı ayrı etkileyen önemli bir öğedir. Daha önce metni yazar ile okur arasındaki araç olarak değerlendirmiştik; bu tanımdan yola çıkarak bağlamın metni, gerek oluşum, gerekse okunuş esnasında etkilediğini düşünebiliriz.

Patricia Carrell, Joanne Devine ve David E.Eskey ortak çalışmalarında bağlamın, okuma eylemi sırasındaki etkisini şu şekilde dile getirmektedirler:

Language, reading included, must be seen in its context. Readers will show the influence of the dialect(s) they control both productively and receptively as they read. Further, the common experience, concepts, interests, views, and life styles of readers with common social and cultural backgrounds will also be reflected how and what they take from their reading. (Carrell, 1990, s.12)

Dil, okuma dahil olmak üzere, bağlamın içinde ele alınmalıdır. Okurlar konuşma ve algılama esnasında kullandıkları dilin etkisindedirler. Okurların ortak kültürel ve sosyal geçmişlerinden kaynaklanan

tecrübeleri, kavramları, ilgileri, bakış açıları ve yaşam tarzları, okuduklarından yaptıkları çıkarımların niteliğine ve şekline yansımaktadır.

Bağlamın dil üzerindeki etkileri okumaya yansiyarak okurun yapacağı anlamlandırmalara yön vermektedir.

Bağlamın okur üzerindeki etkilerinin bir yansıması olarak okuma sırasında meydana gelen farklı anlamlandırmalara örnek olarak Hirsch'in bir çalışmasını vermek istiyoruz. Hirsch, Wordsworth'ün *Lucy* adlı şiirine Cleanth Brooks ve F. W. Bateson'un getirdikleri farklı yorumları ele alarak, bu farkın kaynağını araştırmıştır. Söz konusu satırlar aşağıdaki gibidir:

*A slumber did my spirit seal;
I had no human fears:
She seemed a thing that could not feel
The touch of earthly years.*

*No motion has she now, no force;
She neither hears nor sees;
Rolled round in earth's diurnal course,
With rocks, and stones, and trees.*

Ruhum derin bir uykuya daldı;
Hiçbir korkum yok artık:

Dünyevi yılların dokunuşunu
Hissedemeyecek artık O.
O şimdi hareketsiz, güçsüz;
Ne duyuyor, ne görüyor;
O şimdi dünyanın günlük yörüngesinde,
Kayalar, taşlar ve ağaçlarla kucak kucağa.

Cleanth Brooks'a göre bu satırlar, sevgilisinin ölümü üzerine yazarın duyduğu kederi ifade etmektedir. Şiir, ölümün bir zamanlar hayatta olan sevgiliyi hayattan kopararak, tıpkı diğer cansızlar gibi onu da dünyanın anlamsız mekanik dönme hareketi içine çektiğini anlatmaktadır. F. W. Bateson'un aynı satırları okuyuşu tamamen farklıdır: Lucy ölümle kucaklaşarak çok daha büyük bir canlılık kazanmış, doğanın muhteşem döngüsünün bir parçası olmuştur. Lucy şiirinde Brooks insan hayatının fiziki dünya içindeki anlamsız narinliğine duyulan umutsuzluğu, Bateson ise canlı cansız, insan ve insan dışı dünyaları içine alan tükenmez kozmik hayatın bir yansımasını okumaktadır. Her ne kadar sözcüklerin ve mısraların farklı anlamlarla yüklendiği şiir dilinin yorumu kişiden kişiye farklılıklar gösterse de, Hirsch bu okuma farklılığının kaynağını metinsel belirsizliklere yüklenen farklı anlamlar olarak değerlendirmektedir. Hirsch bu çalışmasında okurun bağlamdan etkilenen, kişisel tecrübelerinin okumayı yönlendirdiği sonucuna varmıştır. Metnin farklı şekillerde okunmasının sebebi bırakılan boş alan ve belirsizliklerin okuyucular tarafından bağlamsal etkiler altında doldurulmasıdır. (Halliday & Hassan, 1989, s.35)

Norman Holland, edebi bir metni, anlamdan ve ifadeden yoksun, "kurutulmuş ağaç hamuru üzerinde siyah noktacıların meydana getirdiği bir

suret " olarak tanımlamaktadır. Bir metnin metinselliği okur tarafından, sembolleri tanındığı ve anlamları kavrandığı sürece ortaya çıkar. Ancak bu tanıma ve anlamlandırma eylemi hatıra, fobi, fantaziler, etkilenimler, beklenti ve endişeler gibi okurun psikolojik şartları ile doğrudan ilintilidir. Bu yorumlayıcı sentezden önce metin, sadece boş bir levhadır. (Seung, 1982, s.1)

Seung, Yeni Eleştiricilerin metne bakış açılarını ele alır. Yeni Eleştiriciler her metnin başlangıçta tarafsız olduğunu, daha sonra okurun kişisel önyargıları yüzünden bu tarafsızlığın zarar gördüğünü savunmuşlardır. İlk baştaki tarafsızlığın bozulmasını engellemek için okurun gözündeki önyargı kaldırılmalı ve metne kendi doğal tarafsızlığı içinde yaklaşılmalıdır. Aynı düşünceden yola çıkarak I.A. Richards öğrencilerine başlıkları ve yazar isimleri silinmiş şiirler vererek yorumlamalarını istemişti. Amacı, okurları önyargıdan uzaklaştırmak ve tarafsız bir analiz yaptırmaktı (Seung, 1982, s.6). Bizim bu konudaki düşüncemiz ise, Richards'ın şiirleri başlık ve yazar isimlerinden arındırması ile bağlamın sadece yazarın ağırlığı ve ünü yönünden etkilemesini engellemiş olduğudur. Ancak her okur şiirleri yine kendi kişisel önyargı ve psikolojik şartları içinde okumuştur. Bağlam okuru, dolayısıyla metni pekçok yönden etkilemektedir. Bu etkileşimlerden hafıza ile ilgili olan yazar ve başlık öğelerini çıkarmak metnin tarafsız okunmasını sağlamaya yeterli değildir, çünkü okurun kişisel ölçütleri onu etkilemeye devam etmektedir. Bu etkileşim sürekli olduğu içindir ki bir metin tarafsız olarak okunamaz. Örneğin iki eleştirmen kendilerini bütün önyargılardan arındırarak aynı metni okuduklarında, birbirlerinden çok farklı bağlamlarda yorumlayabilirler. Wordsworth'ün Lucy şiirini okuduklarında, biri şiiri canlı bir panteizm bağlamının, diğeri ise mekanik bir materyalist bağlamın etkisi altında yorumlayabilir. Her iki eleştirmenin farkında olmadan

getirdikleri yorumlar arasındaki farkın kaynağı metin değil kişisel bağlamlardır. (Seung, 1982, s.11)

Metin dokunulabilir, gerçek bir nesnedir, bağlam ise dokunulamaz, soyut bir kavramdır. Bir metni elinizde tutabilir, sayfalarını sayabilir, yapısını inceleyebilirsiniz. Ancak bunların hiçbirini bağlamla yapamazsınız, hatta şu anda içinde bulunduğunuz bağlam söz konusu olsa bile. Başka dönemlere ve başka kültürlere ait bağlamlara ulaşmamız ise sadece çıkarsamalar (inference) yoluyla olabilir. Bu duruma göre bağlam, net bir varlık olan metne kıyasla bulanık bir varlıktır. Ancak metnin bahsedilen bulanık varlığın içine yerleştirildiğinde anlaşılabilir olması, bize metnin daha net ve ayırmsanabilir görünmesine rağmen, netlik açısından bağlamdan daha üstün olmadığını gösterir. Ayrıca bağlam metin gibi sınırlı değildir. Her bağlam başka bağlamlara bağlanarak ya da başka bağlamların içine yerleştirilerek daha fazla aydınlatılabilir, genişletilebilir. Mesela Shakespeare'in sonelerini oyunları bağlamında inceleyebiliriz. Daha sonra oyunlar bağlamını Elizabeth dönemi politikası ve dini inanışları bağlamıyla genişletmek mümkündür. Bu sonuncuyu Rönesans dönemi özellikleri ve ekonomisiyle genişletebiliriz, ve bu bilgileri de (Medieval) Ortaçağ Avrupası'ndan Modern Avrupa'ya geçiş bağlamı içine yerleştirebiliriz. Her bağlam sonu açık pekçok bağlamları çağrıştırabilir. (Seung, 1982, s.16)

Hall'ın bahsettiği noktadan yola çıkacak olursak, günlük hayatımızda pekçok şeyin bize tecrübe ve bilgi olarak döndüğünde, konuştuğumuz dili de etkilediğini görürüz. Dolayısıyla bağlamın dil üzerindeki etkisinden bahsetmek mümkündür. Bağlam hem yazarı (mesaj göndereni), hem de okuru (mesaj

alanı) etkilemektedir. Aynı kültürü, aynı amaçları ve dünya görüşünü paylaşan bir yazarla okur kitlesini ele aldığımızda, okurun yazarı ve onun eseri olan metni yazarın planladığına en yakın şekilde yorumlayacağı açıktır. Aynı bağlam içinde bulunan gönderici ve alıcı daha iyi iletişilecek, yani bırakılan boşluklar çoğunlukla doğru şekilde doldurulacaktır.

Boşlukların doğru doldurulması konusunda güzel bir örnek teşkil ettiğine inandığımız alıntıyı Stephen P. Witte'nin kitabından aldık. Aşağıda görülen listeyi Marilee alışverişe çıkmadan önce hazırlamış.

Broc.

R. Lettuce

B. Sprouts

6 Kiwi

Milk

Cheese

....

True Blues

Marilee ve kocası arasında hazırlanacak yemekler hakkında geçen konuşma, listenin oluşumunu etkileyen bağlamlardan sadece biridir. Bu konuşmadan haberimiz olmasa da bunun bir alışveriş listesi olduğunu anlamak mümkündür. Listenin şekli ve içindeki maddeler bunun bir alışveriş listesi olduğunu anlamamızı sağlar. Geçmiş tecrübelerimizde mutlaka bir liste görmüş ya da kendimiz hazırlamışızdır. Kağıdın üstünde alışveriş listesi yazmamasına rağmen bu boşluğu rahatça doldurabilmemizin nedeni geçmiş tecrübelerimizdir.

Doldurulması gereken diğer bir boşluk listedekilerin nereden alınacağı hakkındadır. Şayet Marilee ile aynı bağlamı paylaşmıyorsanız onun Lucky Food's Store'dan alışveriş yaptığını bilemezsiniz. Diyelim ki tesadüfen aynı mağazaya elinizde listeyi girdiniz; şayet yeteri kadar dikkatli değilseniz, listedeki malzemelerin kuzey kapısından girildiğinde raflardaki diziliş sırasına göre yazıldığını anlayamazsınız. Tabii bu arada Marilee'nin sürekli kuzey kapısından girdiğini de bilemezsiniz. Listeye bakarak doğru mantarları aldınız, ve listedeki **"Broc(oli)"**, **"R(omaine) Lettuce"** ve **"B(ean) Sprouts"** u tanıdınız. Ama sıra kivilere geldiğinde yumuşak mı yoksa sert mi alacağınıza karar vermekte güçlük çekeceksiniz. Hangi marka ve ne çeşit süt alacağınız konusunda ve **"True Blues"**un ne olduğunu tahmin etmekte zorluk çekmeniz doğaldır.

Marilee dışında birisi alış veriş yaptığında, elindeki listeye rağmen, istenilenleri tam alamayacaktır. Bunun sebebi listede çok fazla boşluk bulunmasıdır. Okur bunları doldurmakta zorluk çeker. Ortak bağamları paylaşımlarından dolayı Marilee'nin eşi sizin ya da herhangi başka bir okurun sepetindekinden daha çok doğru malzemeyle alışverişten dönecektir. Ancak bu liste herhangi bir okura hitaben yazılmış olsaydı Marilee'nin boşluklarla dolu listesinin yorumlanması çok güç olacaktı. Çünkü Marilee bu listeyi yazarken kendisi dışında herhangi bir okuru hedeflememişti. (Witte, 1992, s.251-257)

Okurun herşeye kadir, herşeyi yaratan kişisel sentezi dışında bir metin olamaz; metnin metin olarak varlığı ve işlevselliği okurun kişisel alanında ortaya çıkabilir sadece. Bu duruma metinsel öznelcilik ya da solipsizm denilebilir.

metnin tarafsızlığı okurun özneliliği tarafından yutulmuştur. Bunun bir yansımasını Normand Holland'ın **Poems in Persons** (Kişilerin içindeki Şiirler) ve Stanley Fish'in **Literature in the Reader** (Okurun içindeki Edebiyat) adlı kitap başlıklarında görmek mümkündür. Bu bilgiler ışığında diyebiliriz ki "tarafsız yorum yoktur çünkü her okuyuş kişisel olarak meydana getirilen bir metne verilen kişisel bir cevaptır." (Seung, 1982, s.2)

Okurun kişisel alanı bağlamdan etkilenimleriyle meydana gelmektedir. Bağlamın etkisinden kurtulamadığımız için aynı metne farklı yorumlar getiririz. Bağlamın etkisi altında olduğumuz için farklı ve yabancı bağlamları çağıran metinleri anlamlandıramaz ya da eksik okuruz. Bağlam, hayatımızın her anında, aldığımız her kararda, vardığımız her yargıda bizi etkilemeye devam etmektedir. Okuma süresince algıladığımız her nokta bağlamın güdümüyle oluşmaktadır. Okuru bağlamdan soyutlamak mümkün değildir, ancak bunun gerçekleştirilebildiğini düşündüğümüz takdirde vardığımız sonuç, bağlam olmadan bir metnin varolmasının mümkün olmayacağıdır.

II- ALIMLAMA ESTETİĞİ

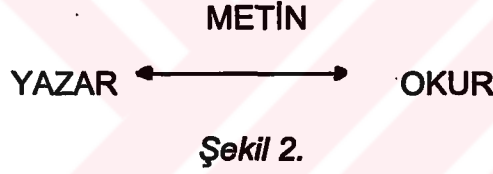
Alımlama estetiği (Reception Theory) 1960 lı yıllarda Almanya' nın Constance Üniversitesi'nde yapılan çalışmalar sonucu ortaya atılmış, edebiyat eserlerinin anlamı ve yorumu ile ilgili olarak okurun işlevini inceleyen çeşitli kuramlara verilen genel bir addır. Çalışmaya katılan eleştirmenlerden Hans Robert Jauss'un 1967 yılında bütün edebiyat eleştirilerine meydan okurcasına ortaya attığı ve 1980 yılına kadar Almanya'da, Rhine'den Elbe'ye kadar kesin hegemonyasını kurmuş olan bir edebiyat eleştiri kuramıdır. (Holub, 1984, s.7)

Bu kuram ilk ortaya çıktığında hemen hemen tüm eleştirmenlerden tepki almıştır. Ancak Jauss'un provokasyonunun üstünden on yıl geçtiğinde, Gunter Grimm **Reception Theory:Literary Communication -The History of Reception and Effect** (Alımlama Estetiği: Edebi İletişim-Alımlama ve Etkisinin Tarihi) adlı eserinin bibliyografisinde 400 den fazla kitap ve makale adına yer verilmektedir. Bunların yarısından fazlası 1967 den sonra yazılmıştır. 1970 li yıllarda pekçok yazı basılmış, **Poetica** gibi bazı gazeteler alımlama estetiği konusuna tam sayı ayırmışlardır. Bu eleştiri kuramı, İngiliz romanından Nouveau Romana, geleneksel Alman eserlerinden sürrealizme kadar pekçok esere uygulanmıştır. Klasik eleştiri kuramcılarından modernistlere kadar neredeyse bütün edebi görüş ve savunular, farklı noktalardan bu kurama tepki göstermişlerdir. (Holub, 1984, s.7)

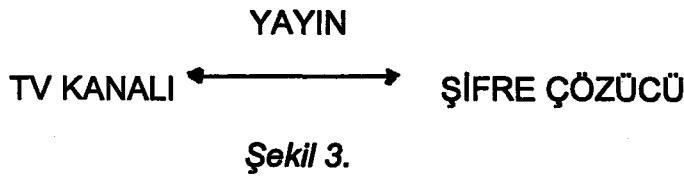
Bu edebiyat kuramı o dönemde yaygın olan diğer kuramlardan farklı olarak, anlam ve bu anlamı yükleme sırasında duyulan hazzı sorgulamaktadır. Ancak bunu yaparken anlamı kelimelerde arayan Yeni Eleştiri (New Criticism)

ya da eseri dil açısından irdeleyen Biçimselcilikteki (Formalism) gibi sıkı sıkı metne bağlanmaz. Yazarın amacı da bu kuramın dışında bırakılmıştır. (Holub, 1984, s.8)

Bu kuramın amacı metinde güçlü olarak bulunan anlamın okur tarafından nasıl kavrandığını, mesajın ne şekilde deşifre edildiğini araştırmaktır. Estetikçilerin vardıkları ortak sonuç şudur: edebiyat; yazar, metin ve okurdan oluşan bir üçlüdür. Yazar metin aracılığıyla okura ulaşır, okur ise metinde bulunan güçlü anlamı somutlaştırır, bütünleştirir. (Moran, 1991, s.223) Bu anlatımın sonucu olarak ortaya şöyle bir şema çıkmaktadır:

Bu zinciri başka bir örnekleme ile anlatmak da mümkündür: özel bir televizyon yayın kanalı tarafından yapılan şifreli yayın sadece şifre çözücü takılmış televizyonlar tarafından deşifre edilebilmektedir. Yani zincir şu şekildedir:

Okuma yetisine sahip her insanın metni okuyabileceği gibi kanal tarafından yapılan yayın da bütün televizyonlara ulaşır. Ancak şifreli gönderilen bu yayın, sadece dekoder aparatı monte edilmiş olan televizyonlar tarafından

tam ve net bir şekilde alınabilir. Bu aparat sayesinde TV kanalı amacına ulaşır, seyirci de yayını seyrederek tatmin olur. Burada incelenmesi gereken konu, söz konusu aparatın işleyiş mekanizması, yani yayın kanalı tarafından gönderilen metnin seyirciye nasıl ulaştığıdır. Bu iletişim mekanizması edebiyata uyarlandığında, araştırılması gereken konu, yazar-okur etkileşiminde metnin işlevi olarak ortaya çıkmaktadır.

Metin, yazar ile okur arasındaki köprüyü kurmakla birlikte iki ucu olan bir yapıt (yaratı) olarak düşünülmektedir: artistik uç, yazarın yaratıcı gücünü kullanarak ortaya koyduğu metin, estetik uç ise, okurun metinden çıkardığı anlam, yaptığı somutlama olarak değerlendirilmektedir. Başka bir deyişle, bir edebi eserin artistik ve estetik olmak üzere iki ucu olmalıdır. Bu uçlar olmadan eser anlam ifade etmez. Çünkü anlam eserde bulunan bir nesne değil, metinle okur arasındaki alışverişten doğan bir olgu, bir süreçtir. (Moran, 1991, s.219) Bu tanımlamayı netleştirmek için Orhan Veli'nin "Rakı şişesinde balık olsam" (Kanık, 1951, s.23) dizesini örnek verebiliriz. Yazarın yaratıcı gücünü ortaya koyduğu artistik uçta kendi kafasında oluşturduğu ve yazına geçirdiği betimleme bulunurken, estetik uçta betimlemeyi algılayan, irdeleyen ve anlamlandıran okur vardır. Balık ve şişe benzetmesinden, Orhan Veli'nin rakıya ne denli düşkün olduğu, hatta bu içkiyi yaşam kaynağı olarak gördüğü, yaşamla rakıyı özdeşleştirdiği sonucunu bulup çıkarmak okura düşer. Anlamlandırma çabası sonunda ulaşılan nokta estetik hazzı doğurur.

Yirminci yüzyılın getirdiği yenilikler insanların yaşam tarzını, zevk aldıkları öğeleri de değiştirmiştir. Aktif olan bu yüzyıl okuru, yazar-metin-okur etkileşiminde etkin olarak rol almak ister. Okur bir kişi olmaktan çıkıp kodların

anlam kazandığı bir işlev halini almıştır. Bu bağlamda, Almanya'da bulunan Constance (Konstanz) Üniversitesi'nde bir grup araştırmacı biraraya gelerek çalışmalarını metindeki iletinin nasıl somutlaştırıldığı üzerinde yoğunlaştırmıştır. Constance Grubu diye anılan bu grup anlamlandırma sürecinde okurun aktif rolünün ona estetik bir zevk sağladığını savunarak, Alımlama Estetiği'nin (Reception Theory) temellerini atmış oldu. (Moran, 1991, s.223)

Amerika Birleşik Devletleri'nin Constance Grubu ve çalışmalarıyla tanışması 1980 li yıllarda Susan Suleiman'ın **The Reader in the Text** (Metnin İçindeki Okur) adlı eseri ile gerçekleşmiştir. (Holub, 1984, s.7)

Wolfgang Iser, Hans Robert Jauss, Karlheinz Stierle, Robert Weinmann, Manfred Naumann ve Rita Schober gibi Almanya'nın önde gelen edebiyat eleştirmenlerini Constance çatısı altına toplayan ortak nokta, bu kişilerin temel olarak metnin yorumlanması yerine edebiyatın sosyal işlevini ön planda tutmalarıdır. (Holub, 1984, s.9) Bahsettiğimiz eleştirmenler arasında ikisi vardır ki, ortaya koydukları fikirler açısından Alımlama Estetiği Kuramı'nın en başarılı isimleri olarak değerlendirilirler: **Iser ve Jauss**.

II.1. Wolfgang Iser

Wolfgang Iser, Constance Grubu üyeleri içinde Amerika'da en çabuk tanınan eleştirmen olmuştur. Iser'in İngiliz ve Amerikan edebiyatını araştırması ve eserlerini İngilizce yazıyor olması onun bu gruptan ayrı tutulması sonucunu doğurmuştur. Iser Alman tarzında değil, İngiliz üslubu ile yazmaktadır. **The Implied Reader** (Kastedilen Okur) adlı eserinin başlığı Amerikalı yazar Wayne

Booth'un **The Implied Author** (Kastedilen Yazar) adlı eserinden esinlenmiş olabileceği düşüncesini çağrıştırmaktadır. Iser'in diğer estetikçilerden farklı olarak Amerika'da tutulmasının bir diğer sebebi de, kuramının Amerikalı eleştirmenin aşına olduğu metinselciliğe (textualism) yakın olmasıdır. (Holub, 1984, s.14) Ancak Iser kendi kuramı ile biçimselciliğin (formalism) farklı olduğunu savunmuştur. Anlam karmaşasını önlemek için kavramlarını açık bir şekilde anlatmaya çalışırken, **The Implied Reader** için şöyle der:

This term incorporates both prestructuring of the potential meaning by the text, and the reader's actualization of this potential through the reading process. (Holub, 1984, s.15)

Bu kavramın içinde aynı zamanda, hem metinde bulunan gücül anlamın önşekillenmesini, hem de bu potansiyelin okur tarafından okuma sürecinde kullanılmasını bulmak mümkündür.

Bize göre üzerinde durulması gereken nokta, okuma sürecinde nasıl oluyor da metinde gücül olarak bulunan anlam okurun beyinde uygun şemaları tetikliyor, anlamı yaratma edinimine okur nasıl katılabiliyor sorularına verilecek cevaplardır. Iser'in bu sorulara verdiği cevap, yazarın metinde herşeyi

belirtmemesi ve ortaya çıkan boşlukların okur tarafından doldurulacağı şeklindedir. Okurun kendi çabasıyla anlamı oluşturmaya, aynı yap-boz oyununun eksik parçalarını yerleştiren bir çocuğun duyduğu sevinç gibi, okurda anlamı çözmenin beraberinde getirdiği estetik hazzı uyandırır. (Holub, 1984, s.15)

Yazar, bu boşluklar (gaps) ya da belirsizlikler (indeterminacies) dediğimiz alanların miktarını dengelemek zorundadır; çok az sayıda bırakılan boş alan okurun kendini edilgen hissetmesine neden olabilir, zira katılımı yoktur, okura yapacak bir şey bırakılmamıştır. Böyle bir durum karşısında okurun sıkılma riski yüksektir. Bu yüzden yirminci yüzyıla yaklaştıkça özellikle roman yazınında okuru metnin içine çekmek için bilinçli bırakılmış boşluklar ya da belirsizlikler, güvenilmez anlatıcı kullanılması, anlatıcının rolünün neredeyse eserden silinecek kadar azaltılması, sonu bağlanmamış metinler bu tekniklerden bazılarıdır. (Moran, 1991, s.223) Örneğin Samuel Beckett'in ünlü oyunu **Godo'yu Beklerken** (Waiting For Godot) sonu bağlanmamış eserler arasında ilk akla gelenlerdendir. Okur Godo kim? Gelecek mi? sorularına cevap arar, yoğun bir zihinsel çaba içerisine girer. Beckett belirsiz bırakılmış o kadar çok konu sunar ki okur ister istemez cevap aramaya, etken olarak anlamlandırmaya, katılmaya zorlanır. Oyunda karakterler tarafından çelişkili bilgiler verilir ve okur, oyun ilerledikçe, aslında karakterlerin de gerçeği bilmediklerini, dolayısıyla Godo'nun kim olduğunu bulma konusunda yalnız olduğunu anlar. Burada yazar, okurun kendi cevabını ararken yalnız olduğunu anlaması ve bu yönde çabalaması için teknik bir hileye başvurmuştur. Ancak okurun dikkatini çekmek isterken boşlukların ve belirsizliklerin dozunu kaçırmamak gereklidir. Aksi taktirde okurun çabası boşa gider ve anlam

verilemeyen bir metin tıpkı herşeyi hazır sunan metin gibi sıkıcı olmaktan kurtulamaz. (Moran, 1991, s.223)

Boşluklar doldurulurken, okuma aksiyonunu tam olarak gerçekleştiren kişi yazarın çağdaşı, bahsedilen olaylardan haberdar okur, yani ideal okurdur. İser bu konuda "yazarın idealindeki okuru muhatabına almakla" eleştiri almıştır.

Burada örnek olarak aynı tekniği kullanan ve benzer eleştiriler alan bir Türk yazardan bahsedebiliriz: Orhan Pamuk. **Kara Kitap** pekçok okur tarafından zor anlaşılır olmakla eleştirilmiştir. Bizce kitap ideal okura hitap ediyordu ve ideal okur o ana kadar birikimden faydalanarak bağlantıları kurup boşlukları dolduracaktı. Oysa böyle bir birikime sahip olmayanlar, yazarın daha önce yazdığı kitaplara ya da başka yazarların kitaplarına yaptığı göndermeleri çözüp estetik hazzı yaşayamadılar. Yazar bunu bilinçli olarak mı yaptı yoksa bu bir eksiklik midir tartışması konumuzun dışında kalıyor. Ancak boşlukların doldurulması ile ilgili olarak uygun bir örnek olduğu kanısındayız.

Boş alanlar konusunda eleştiri alan diğer bir konu ise, okurun bu alanları doldururken kendi kişiliğinden ve geçmişinden getirdiği özelliklerden etkilenerek, boşluklara farklı anlamlar yükleyeceği düşüncesidir. Ancak İser, bu boşluk doldurma eylemi sırasında yazarın vereceği bazı ipuçları ile okuru denetlediğini söyleyerek, kuramını savunmuştur. Bu denetleme, okurlar arasında bazı farklılıklara rağmen ortak anlamlandırmalara götürecektir. (Moran, 1991, s.223)

Daha önce belirttiğimiz gibi Iser'in Amerika'da tanınması için kuramının metinsel yönü avantaj teşkil etmişse de, bazı edebiyat eleştirmenleri tarafından, bir yandan metni temel alan Yeni Eleştiri'yi reddederken diğer yandan metin merkezli kuramlara destek veriyor olmasıyla eleştirilmiştir. Wallace Martin, Iser için şöyle der:

Iser deserves the attention of those who oppose deconstruction but wish to revitalise the fundamental assumptions of the New Criticism. (Holub, 1984, s.7)

"Iser, yapı çözümlemeye karşı olan, ancak Yeni Eleştiri'nin kabul ettiği temel öğeleri canlandırmak isteyenlerin ilgi ve dikkatini haketmektedir."

Iser'in metne bağlılığı Donald Keeseey'in **Contexts for Criticism** (Eleştiri Bağlamları) adlı eserinde farklı bir şekilde anlatılmaktadır. Keeseey Iser'i, okur merkezli eleştirmenler arasında "metne daha yakın olanı" diye tanımlamaktadır. Metin ile okur arasındaki etkileşimi bir çizgi olarak kabul ettiğimizde, Iser'i çubuğun metin ucuna yakın bir yerlere yerleştirmektedir. Çünkü Iser, metnin barındırdığı eğilimlerin, okuru uygun kodları kullanarak doğru anlamlara ulaşması için zorladığını savunur. Bu yönlendirme metnin sunduğu perspektiflerin okur tarafından algılanması, eğilimlerin kavranması ve boşlukların doldurulmasıyla gerçekleşir. (Keeseey, 1987, s.135)

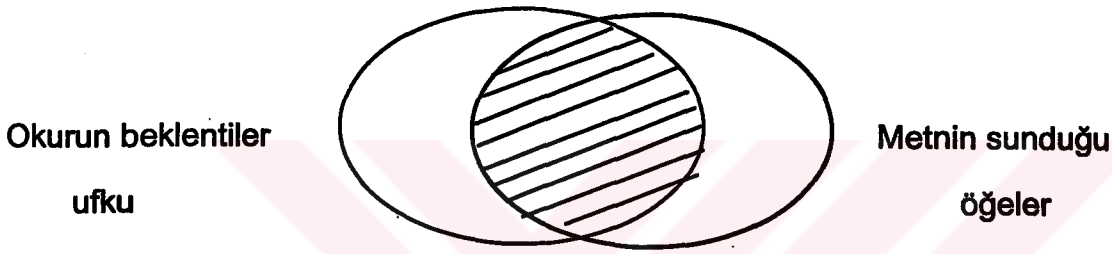
Okurun yönlendirilmesi metnin barındırdığı öğelerden çok, barındırmadıklarıyla gerçekleşmektedir. Yazılı öğeler boşluklara bir referans vermekte, doldurulan boşluklar da yazılı öğelerin anlamını genişletmektedir. (Suleiman, 1980, s.106-119)

İser'in okuru herhangi bir okur değildir; bahsettiği okur metnindeki eğilimleri kavrayan, boşlukları en uygun şekilde dolduran ve bu işlem sırasında sadece metne bağlı kalan okurdur. Ancak İser'in göz ardı ettiği konu, okurun kastedilen okurla aynı derecede bilgi ve zekaya sahip olmayabileceğidir. Kastedilen okurun özelliklerine sahip olamayan okur birtakım önemli, harekete geçirici sözleri farketmeyebilir ve metinle arasındaki etkileşimden, farklı ya da İser'e göre "yanlış" anlamlar oluşturabilir. İser'in kuramında metin tek başına bünyesinde anlam bulundurmaz. Okur, etkileşim sırasında metinde verilen çeşitli eğilimlerden geçmek suretiyle, farklı bakış açılarını yakalar. Böylece metni harekete geçirir, ona anlam yükler. (Keeseey, 1987, s.137)

II.2. Hans Robert Jauss

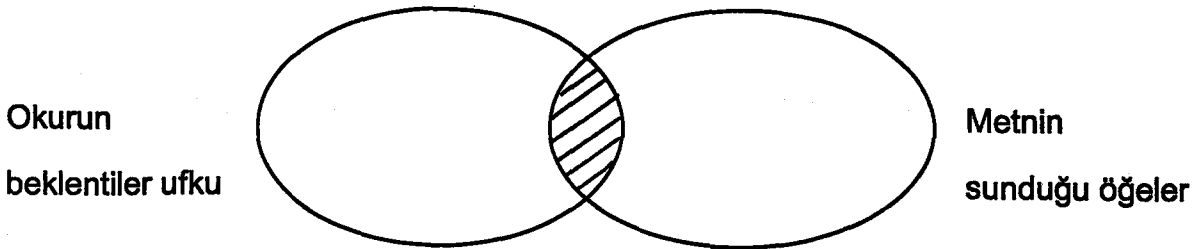
Constance Grubunda yer alan kuramcılarının içinde en çok tanınan bir diğeri Hans Robert Jauss olmuştur. Ortaya attığı "okurun beklentiler ufku" (reader's expectation) savı ile tanınan Jauss, sosyal ve politik değerlerin insan ve toplum üzerindeki etkileriyle ilgilenmiştir. Jauss'a göre okurun beklentiler ufku, metnin okunduğu dönemin tarihsel, kültürel ve sosyal koşullarıyla bağlantılıdır. Bu yüzden eleştirmen, eserin ortaya çıktığı dönemin meydana getirebileceği beklentiler ufkunu belirlemek durumundadır. (Moran, 1991, s.223)

Okurun beklentiler ufku ile okurun metinden çıkardığı anlam örtüştüğünde eser başarıya ulaşmıştır. İnsanları geçmişlerinden ve kültürlerinden ayrı tutamayacağımıza göre, okurun o güne kadar edindiği birikimi etkileyen pekçok faktör (bunlar çoklukla toplumsaldır) devreye girecek ve beklentiler ufkunu şekillendirecektir. Bu sebeptendir ki eleştirmen, ilk etapta, eserin ait olduğu dönemin beklentiler ufkunu belirleyip, metinle ne kadar örtüştüğünü tespit etmek zorundadır.

Şekil 4: Başarılı Eser

Bağlamların örtüşme alanı büyüdükçe metnin okurun beynindeki uygun şemaları aktive etmesi kolaylaşacak, metin okur tarafından daha doğru şekilde anlamlandırılacaktır. (Bkz. Şekil 4.)

Şekil 5: Başarısız Eser

Bağlamların örtüşmesi azaldıkça metnin okur tarafından anlamlandırılması istenilenden uzaklaşacak, farklı anlamlandırmalar gerçekleşecektir. (Bkz. Şekil 5.)

Jauss'un metni değerlendirme ölçütü, okurun beklenti ufkuyla metin arasındaki mesafeye dayanır. (Holub, 1984, s.15-16) Berna Moran Jauss'un bu görüşünü, beklentiler ufku ile metin arasındaki mesafenin alımlama estetiği ile doğru orantılı olarak, edebi metnin artistik değerini ortaya koyacağı şeklinde aktarmaktadır. (1991, s.226)

Eğer bir eser yazıldığı dönemden önceki dönemin beklentilerine cevap veriyorsa geçmişte kalmış, kendini yenileyememiştir. Eğer günün beklentilerine cevap veriyorsa moda uygun, başarılı bir eserdir. Bir diğer eser türü de zamanından önce yazılmış eserlerdir; okurun beklentiler ufkunun dışında, erken yazılmış kabul edilirler. (Moran, 1991, s.225) Bazı eserler ise hem yazıldıkları dönemde, hem daha sonraki dönemlerde anlam ifade ederler. Bu kitaplar birer klasik olarak en değerli kütüphaneleri süslerler. **Hayvan Çiftliği** bu tür eserlere bir örnektir.

İser'in boş alanları doldurma kuramında olduğu gibi Jauss'un beklentiler ufku kuramı da farklı okur kitlelerinin farklı tepkilere sahip olduğu eleştirisiyle karşılaşmıştır. **The Reader in the Text** (Metindeki okur) adlı eserinde Suleiman, Jauss'u şöyle eleştirir:

He speaks of "measuring" the "artistic character" of a work, as if the "distance" between work and readers' expectations

could be quantified. It seems especially difficult to make such a claim without considering the possibility of different publics in any one society. A work that appears totally unacceptable to one group of contemporary readers may appear as just the opposite to "the happy few". Jauss' notion of the public and its expectations does not allow for enough diversity in the publics of literary works at a given time. (Suleiman, 1980, s.30)

[Jauss,] eser ile okurun beklentileri arasındaki "mesafe" ölçülebilirmiş gibi, bir eserin artistik özelliğinin ölçülmesinden bahsediyor. Herhangi bir topluluk içindeki farklı kitleleri gözönüne almadan böyle bir iddiada bulunmak oldukça yanlış görünüyor. Aynı zaman diliminde yaşayan okurlardan bir gruba tamamen kabul edilemez görünen bir eser, "mutlu azınlığa" tam tersi görünebilir. Jauss'un kitlelere ve kitlelerin beklentilerine bakış açısı aynı zaman dilimi içinde farklı "kitlelere" yer vermemektedir.

Jauss'un dönem okurunun beklentiler ufkunu tesbit etmek konusundaki fikirleri bazı okur merkezli edebiyat eleştirmenleri tarafından gereksiz ve işlevsiz bulunmaktadır. Bu eleştirmenler arasından Donald Keese **Contexts for Criticism** (Eleştiri Bağlamları) adlı eserinde Hamlet'i anlamak için Elizabeth dönemi çağdaşları gibi düşünmeyi deneyebileceğimizi, ancak Hamlet'i Elizabeth çağdaşı olmak için okumadığımızı anlatmaktadır. Eserdeki gücü ve bu güce verdiğimiz cevabın yapısını anlayabilmenin daha önemli olduğuna değinen Keese, orijinal okur ve dönemin zamanla değiştiğini, ancak eserin somut olarak günümüze ulaştığında anlam ifade etmeye devam ettiğini savunmaktadır. Eleştirmenin görevi okur ile eser arasındaki etkileşimi araştırmak, metni canlı kılan mekanizmayı çözmektir. Bu mekanizma olmadan metnin varlığı ve değeri ortadan kalkmaktadır. (1987, s.130)

Jauss'un kuramı ise metnin başarılı olma ölçütünün okurun beğenisi olduğunu savunmaktadır. Okurun beğenisini ve metnin başarısını belirleyen kıstas, okurun beklentilerine cevap verebilme özelliğidir. Bu yüzden eleştirmen aradan yıllar geçtiğinde dahi metnin başarısını tespit etmek için okurun beklentilerini saptayarak metinlerle ne derecede örtüştüğünü bulmak durumundadır.

İser ile Jauss'un ayrıldığı nokta sosyal ve tarihsel olayların okur üzerinde, dolayısıyla okuma eylemi üzerindeki etkisidir. Okuma uğraşı sırasında tarih ve toplumun oynadığı şüpheli rol anlayışı, İser'in kuramının temeli ile Jauss'un kuramına ters düşmektedir. Holub, Kuenzli'nin İser hakkındaki düşüncelerini aktarırken, İser'in öncelikle anlam ve anlamın oluşumuyla ilgilendiği ve yorumu okurun anlama verdiği bir cevap olarak değerlendirdiğini

yazmaktadır. Anlamlandırma daha çok edebi etki kuramına dayanırken, anlama getirilen yorum, toplumsal etki altında gelişen bir algılama kuramıdır. (1992, s.17)

Her ne kadar Iser gözardı etse de, okuma sürecinde sık sık sosyal normlara ve tarihsel bağlamlara başvurulur. Çünkü okuma uğraşı sırasında okurun birikiminden, repertuarından faydalanılmaktadır. Biz bu çalışmada Iser'in bize göre eksik olan bu yanını Jauss'un beklentiler ufku kuramıyla tamamlamaya çalıştık. Amacımız Jauss'un, anlamlandırma üzerinde bağlamın oynadığı rol kavramını ve Iser'in, bağlam içindeki okurun boşlukları doldurma kuramını birleştirerek, George Orwell'ın **Hayvan Çiftliği** (Animal Farm) adlı eserinde, anlamlandırma sırasında, bağlamın metin üzerindeki etkisini somut olarak sunmaktır.

III- ALIMLAMA ESTETİĞİ YAKLAŞIMIYLA HAYVAN ÇİFTLİĞİ- BAĞLAM İLİŞKİSİ

Hikayedeki olaylar 1917 den II. dünya Savaşı'na kadar olan dönemi kapsamaktadır ve okura Rusya'da yaşanan önemli olayların politik bir alegorisi şeklinde sunulmaktadır. Olay örgüsü gerçek olayların oluş sırasını takip ederek, vermek istediği mesaj konusunda okura yardımcı olmaktadır. Örneğin, çiftlikteki ihtilal *1917 Bolşevik İhtilalini*, değirmenin yıkılması *II. Dünya Savaşı'nı* temsil ederken, eski düşman yeni dost komşu çiftlik Frederick ile yapılan kereste antlaşması kısa süren *1939 Rus-Alman ortaklığını* ve kitabın sonundaki kağıt oynama sahnesi de büyük ihtimalle *Tahran Konferansı'nı* canlandırmaktadır. Karakterler hayvanlar arasından seçilmekle beraber genel hayvansal özellikleriyle değil, onlara yüklenen insan, hatta bazı özel kişilerin nitelikleriyle dikkat çeker. Gerek yaşadıkları olaylar, gerekse kişilik özellikleri itibarı ile Major Lenin'i, Snowball ve Napoleon Trotsky ile Stalin'i sembolize eder. Komşu çiftliklerden Frederick Almanya'yı, Pilkington da Müttefikleri çağrıştırmaktadır. Metinde sık sık kullanılan "*yoldaş*"(*comrade*) kelimesi ve olaylar doğrudan Rusya'yı çağrıştırmakla birlikte, eser sadece 20. yüzyıl Rus politikasının bir alegorisi değildir. Eserde Rusya örneği altında tüm politik ihtilallerin anatomisine ışık tutulur. A.E.Dyson'un ifade ettiği gibi "*Hayvan Çiftliği sadece Rusya hakkında değildir. Orwell'in amacı, olay sırasında, adalet, eşitlik ve kardeşlik gibi devrimci ideallerin nasıl çöktüğünü göstermektir*". (Lee, 1970, s.111) Hayvanların yaşadıkları problemler okura 1930 lu yıllarda İngiltere'deki bireyin içinde bulunduğu çıkmazı hatırlatır. O dönemde işsizlik ve yoksulluğa çözüm olarak ortaya çıkan Marksist düşünceye umut bağlayan okurun beklentiler ufku, bağlama paralel olarak, bu ve benzeri düşünce tarzlarının irdelenmesini

gerektirmekteydi. Orwell, **Hayvan Çiftliği**'nde, işlediği konu ve ilettiği mesaj itibariyle talep edileni vermeyi başarmıştır. Orwell metinde bıraktığı ve okur tarafından doldurulacağını tahmin ettiği boşluklar aracılığıyla istediği mesajı okuruna iletmektedir. Okur, yazarın zemin hazırladığı gerekli bağlantıları yapar, boşlukları uygun şekilde doldurarak anlamı kendi çabasıyla metinden çıkarır. Anlamanın doğru şekilde somutlaştırılmasının ardında, Orwell'in okuru iyi tanıması ve anlamı oluşturma sürecinde okurun beyninde tetiklenecek şemaları iyi bilmesi yatmaktadır. Jauss'un deyiimiyle okurun beklentiler ufkunu belirlemeyi, Iser'in savına göre uygun boş ve belirsiz alan bırakmayı başarmıştır.

Mr. Jones ismi herhangi bir isim olma özelliği ile metindeki olaylara evrensel bir boyut kazandırmaktadır. Okurunu düşündürmek amacıyla yazan Orwell, bu şekilde okurun kendi kafasında Mr. Jones karakteri ile bazı kişileri ya da sistemleri özdeşleştirmesini beklemektedir.

Fablin temel özelliklerinden biri olan aynı anda hem insana, hem de hayvana ait özellikleri bir arada sunma özelliği okurun sürekli olarak dikkatini toplamasını sağlayan bir yöntemdir.

Hikayede okura hayvan ve insan özelliklerini birarada sunan metin, okurun her iki okuma seviyesine hakim olmasını sağlamaktadır. Bu hakimiyet okura, kıyaslama ve kıyaslamadan doğan, yazılı olarak ifade edilmemiş bir mizahı bulup çıkarma imkanı vermektedir. Ancak hayvanların insanı çağrıştıran özellikleri, okurun içinde bulunduğu ortama yabancı olmamalıdır. Orwell'in bu konudaki başarısı metinde dikkati çekmektedir.

Beylik Çiftliği (Manor Farm) 'ndeki hayat ile okurun yaşadığı hayat arasındaki paralellik okurun gözünden kaçmaz ve okur olayları Beylik Çiftliği 'nin dışına çıkararak tüm ezilen, sömürülen insan topluluklarının yaşadığı bağlamlara taşır.

Metinde farklı algılama seviyeleri iç içe geçmiş durumdadır: hayvanlar insan özellikleri göstermekte, insanlar ise çok yüzeysel bir bakışla hayvanlara özgü diye bilinen tavırlar içerisindedirler.

Metindeki boşlukları dolduran okur metnin sadece bir hayvan masalı olmadığını, politik mesajlar içeren keyifli bir hicivle karşı karşıya olduğunu farkederek. Metinde herhangi bir ideoloji övülmemiştir; Orwell sömürgeciliği ve totaliter rejimleri yermekle yetinmiştir. Yapılan hataları ortaya koymuş, doğruları bulmayı okura bırakmıştır.

III.1. İser Uygulaması

İser'in ortaya attığı teoride bahsedilen "boşluklar" metnin ilk satırından itibaren başlamaktadır. Metnin ilk satırında Beylik Çiftliği sahibi Mr. Jones'un kümesleri kilitlemesine rağmen pencereleri unutması, okura bu unutkanlık ile gelişecek olaylar arasında bir bağ olduğunu, Mr. Jones'un bu olaylardan haberdar olmayacağını anlatmaktadır. Okur daha önceki bilgilerinden ve okuma tecrübelerinden yazılı olmayan bu mesajı algılayacaktır. Daha sonra, yatak odasının ışığı söner sönmez çiftlikte bir telaş başladığını öğrenen okur, boşluğu doğru şekilde doldurduğunu farkederek ve bundan estetik bir haz duyar.

Okur metnin ikinci paragrafında, Major (Binbaşı) adında, hayvanlar tarafından sevilip sayılan bir domuzla tanışır. Major, hayvanlara gördüğü garip bir rüyayı anlatmak üzere hepsini büyük ambara çağırmıştır. Burada okurun karşılaştığı boşluk Major isminin arkasındadır. Binbaşı anlamına gelen isminden dolayı, okur Major'un hayvanları toplayarak onlara seslenmesinin ardında askeri bir manzara, bir liderin topluluğa seslenişini sezer. İser'in bahsettiği boşluk okurun hafızasındaki, binbaşının görevi ile ilgili bilgilerini, metinde bulduğu Major'a gösterilen saygıyla birleştirmesini sağlar. Okurun hafızasında etrafında gördüğü liderlik özellikleri de bulunmaktadır. Tüm bilgileri birleştiren okur, bunun önemli bir konuşma olacağına karar verir.

Toplanma esnasında önce üç köpek Bluebell, Jessie ve Pincher ile domuzlar gelip en öne otururlar. Arkalarına koyunlar ve inekler sıralanırlar. Dikkatli okur bu sıranın gelişecek olaylara bir yansımasının olacağını kavrar. Bu yazılı olmayan boş alanın doldurulmasından sonra okur, Clover(Yonca) adlı kısrağı ve Boxer(Boksör) adındaki at ile tanışır. İkisinin beraber gelmesi bir dostluğun işaretidir. Ayrıca yerlerine oturken küçük hayvanları ezmek için çaba harcamaları onların iyi niyetli olduklarını göstermektedir. Bu da metinde yazılı değildir. Yonca ismi zerafet ve dişiliği, Boksör kelimesi ise güç ve dayanıklılığı çağırır. Bu isimlerin karakterlere ne kadar yakıştığını okur daha sonra farkedecektir.

Benjamin'in yaşlı, aksi ve konuşmayan bir eşek olduğu yazılıdır. Ancak "Tanrı bana sinekleri kovmak için bir kuyruk verdi, fakat ne kuyruğum, ne de sinek olmasa daha memnun olurum" sözünün ardındaki boşluğu doldurmak

okura düşecektir. Vecizeyi andıran bu sözler okuru Benjamin'in sessiz, az konuşan ancak boş konuşmayan, akıllı bir hayvan olduğuna kanaat getirmesi için yönlendirir. Benjamin sanki sessiz bir *fool* (bilge) rolünü üstlenmiştir. Bu benzetme için gerekli bilgi okurun geçmişinde mevcuttur.

Herkes yerleştikten sonra konuşmaya başlayan Major'un ilk sözü "yoldaşlar" (comrades) olur. Bu metindeki en büyük boşluklardan biridir. Okur boşluğu iki seviyede doldurur: 1) Yoldaş aynı yolun yolcusu, aynı amacın, fikrin savunucuları için kullanılan bir kelimedir. Demek ki toplantıda anlatılacak bir rüyadan daha önemli şeyler vardır. Ortada bir liderin hitabettiği bir topluluk vardır ve bu topluluk kendi rızasıyla toplanmıştır. Okur buradan toplu bir hareketin gelmekte olduğuna karar verir. 2) Daha bilinçli bir boşluk doldurma seviyesi, yoldaş kelimesinin bölgesel kullanılışı ile ilgilidir. Bu kelimenin Sovyetler Birliği'nde kullanıldığı okurun bilgisi dahilindedir. Sovyetler Birliği doğal olarak komünizmi ve 1917 Bolşevik İhtilalini çağrıştırmaktadır. Major'un hayvanlara seslenişi, Rus liderlerin ihtilal öncesi Rus emekçisine seslenişini anımsatmaktadır. Okurun kafasında bu seslenişin bir ihtilalin ayak sesleri olup olmadığı sorusu canlanır. Major, hayvanların yaşadıkları sefaletle karşı hiçbir üretkenliği olmadığı halde, insanın refah içinde olmasının yanlış olduğunu kanlı betimlemelerle ve demogoji ile süslediği konuşmasının sonunda, çözümü isyan kelimesiyle özetler: "işte size diyeceğim budur yoldaşlar: İsyan!" Burada okurun kafasında birkaç sayfa önce canlanan sorunun cevabı bulunur.

Konuşmanın sonuna doğru, Major'un "Bütün insanlar düşman, bütün hayvanlar yoldaştır" cümlesi okur tarafından doldurulan başka bir boşluktur. Okur ihtilalin Mr. Jones'a karşı değil bütün insanlara karşı olduğunu alımlar. Bu

farklı cinslerin çatışması okurun kafasında savaşın bireyler arasında değil toplumlar arasında olacağını canlandırır. Ancak aynı toplum içinde yer alan bireylerin hepsine aynı özellikleri yüklemek yalıştır. Okur boşluğu doldururken, bu yanlış, metinde somut olarak ortaya çıkar. Köpekler deliklerinden çıkan fareleri kovalamaya başlarlar. Bu satırlarda okurun doldurduğu bir önceki boşluk kovalama sahnesiyle doğrulanır ve okur estetik hazza ulaşır. Bütün hayvanlar nasıl yoldaş olabilir? Bazıları diğerlerinin avı durumundayken barıştan bahsetmek mümkün müdür? Okur tüm bilgilerinin ışığında bunun zor olduğuna kanaat getirir. Major konuşmasının başında rüyasını daha sonra anlatacağını söyleyerek bu konuya girer. Ancak tüm hayvanların yoldaş olması ütöpik, hatta ikinci bir rüya, ya da rüyanın devamı olarak değerlendirebilir. Okur aynı sonucun insan topluluklarına uygulandığında da ortaya çıkacağına kanaat getirir. Pek çok farklılık gösteren ve çıkar çatışmaları içindeki bireyleri üniform bir topluluk haline getirmek aynı derecede ütöpiktir.

Bir oylama sonucu farelerin de kardeş olduklarına karar verildikten sonra Major hayvanlara rüyasını anlatır. Rüyasında yeryüzünde insan kalmamıştır ve hayvanlar tek hakim konumundadırlar. Okur bu boşluğu Freud'un bilinçaltı savına dair bildikleriyle doldurur. Bilinç altına itilmiş imgeler uyku esnasında bilinç üstüne çıkar. Rüya bilinç altındaki tüm isteklerin su yüzüne çıktığı andır. Major istek ve umutlarının gerçekleştiğini görmüştür. Major çocukluğundan kalan ve sözlerini rüyasında hatırladığı bir şarkıyı söylemeye başlar. Şarkının sözleri özgürlük, hayvan hakimiyeti ve bu uğurda verilmesi gereken çabalarla ilgilidir. Bahsi geçen konuların bütün milli marşlarda yeralan konular olması, okurun boşluğu bu bilgiyle doldurup ihtilal sonrası kurulacak bir hayvan yönetiminin marşı olacağını alımlamasıyla sonuçlanır.

*Soon or late the day is coming,
Tyrant Man shall be o'erthrown,
And the fruitfull fields of England
Shall be trod by Beats alone?*
(Orwell,1981, s.13)

Ergeç mutlak o gün gelir,
Zalim insan tahttan iner,
İngiltere'nin bereketli tarlalarında
Sadece hayvanlar gezer.

Major üç gün sonra ölür. Onun ölümüyle okur, Major'dan sonra kim ve nasıl bir lider hayvanları yönetecek sorusunu sorar. Bu sorunun cevabını ileri sayfalarda arayacak olan okur, boşluğu daha sonra doldurulmak üzere bırakır.

Hemen bir sonraki paragrafta çiftlik hayvanlarının en akıllıları olan domuzların ihtilalin organizasyon görevini üstlendikleri öğrenilir. Bu sırada okur domuzların arasında en göze çarpan iki tanesiyle tanışır: Napoleon ve Snowball. Okur Major ile tanışmasında olduğu gibi, metnin yönlendirmesi ışığında, bu iki domuza bir takım sıfatlar yükler. Napoleon ismi okurun hafızasında bir başka Napoleon ile özdeşleşir: Napoléon Bonaparte meşhur Fransız kumandandır. En bilinen özelliği ise bir halk kahramanı olarak ortaya çıktıktan sonra kendisini imparator ilan etmesi ve bir dikta rejimi uygulamasıdır. Metinde bu benzerliği yalanlayacak hiçbir gösterge yoktur. Napoleon için kullanılan ifadeler korkunç, iri yapılı, az konuşmasına rağmen söylediğini

yaptırma yetisine sahip şeklindedir. Metnin çizdiği portre ile okurun zihninde, Iser'in bahsettiği eğilimlerden biri oluşmaktadır. Napoleon'a okur antipatik yaklaşma eğilimine yönelir. Snowball (Kartopu) ismi ise okurun zihninde anlamca pozitif bir imajla sempatik, hareketli bir domuz olarak canlanır. Snowball için metinde kullanılan daha canlı, daha konuşkan, kafası buluşa daha yatkın ifadeleri, okurun zihninde Snowball ile Napoleon'u ister istemez kıyaslar. Bu andan itibaren okur, okuduğu her satırda bu iki karakteri iki rakip olarak görecektir ve ortaya çıkan boşlukları bu kıyaslama zemininden yola çıkarak dolduracaktır.

Snowball ve Napoleon dışında parlak bir hatip olarak tarif edilen Squealar ortaya çıkar. Squealar'ın sözlük anlamı güvenilmez, ele veren, gammazlayan olarak bilinmektedir. Karayı ak, akı kara gösterebilecek kadar yetenekli, heyecanlı ve enerjik bir domuz olduğu söylenmektedir. Metindeki bütün olumlu sıfatlara rağmen, Squealar'ın kelime anlamından dolayı okur metindeki belirsizliği zihninde aydınlatarak, onun bu yetenekleri yüzünden güvenilmez bir domuz olduğuna karar verir. Metnin sunduğu bahsettiğimiz boşluklar ve belirsizlikler ışığında okur yeni bir boşluğu doldurma yoluna gider. Snowball ile Napoleon yönetimde söz sahibi olmak için karşı karşıya gelecektir. Squealar'ın desteklediği tarafın propaganda ve ikna gücü daha fazla olacaktır.

Bir sonraki paragrafta okur, bu üçünün bir araya gelerek Major'un öğrettiklerini Hayvanizm (Animalism) adı altında bir düşünce sistemi haline soktuklarını okur. Burada -izm takısı okura doldurması gereken bir boşluk olarak sunulmaktadır. -izm takısı düşünce sistemlerinin savundukları temel fikrin sonuna getirilmek sureti ile, adlandırılmalarında kullanılmaktadır. Düşünmek insana mahsus olduğundan ve hayvanların herbirinin insan özellikleri

göstermelerinden dolayı Hayvanizm, sonu -izm ile biten başka düşünce sistemlerini çağrıştıracaktır. Okur komünizm, sosyalizm, liberalizm, faşizm, hümanizm gibi diğer düşünce sistemlerini hatırlayacak ve bundan sonraki okuma sürecinde, hayvanizm'in, önceden bildiği bu sistemlerden hangisine daha yakın olduğunu bulmaya çalışacaktır. Görüldüğü gibi bazı boşluklar okur tarafından hemen doldurulamamaktadır. Ancak okur boşluğu farkedip, hafızasında saklamaktadır. Daha sonra doldurulan boşluklar ve metnin verdiği bilgiler, okurun kişisel bilgileriyle birleşerek, kenarda tutulan boşluğun doldurulmasını sağlayacaktır. Dolayısıyla boşluklar tıpkı cümleler gibi birbirlerini tamamlama özelliğine sahiptirler.

Snowball, Napoleon ve Squealar Hayvanizm'in esaslarını hayvanlara anlatmakta büyük güçlük çekerler. Ancak Musa adlı hiçbir işe yaramayan kuzgunun çıkardığı güçlük daha büyüktür. Musa adlı kuzgun hayvanları öldükten sonra gidecekleri Şeker Dağı (Sugarcandy Mountain) hikayesi ile kandırmaktadır. Şeker Dağı'nda çalışılmayacak, çalılarda şeker, yonca ve keten tohumu pastaları bitecektir. Çalışmadığı ve yalancı olduğu için hayvanlar Musa adlı kuzgunu sevmezler ama bazıları ona inanırlar. Musa adının ardındaki boşluğu okur din bilgilerine dayanarak doldurur. Musa bir peygamberin ismidir ve kuzgunun anlattığı ölümden sonra gidilen Şeker Dağı, cenneti sembolize etmektedir. Metinde Musa'nın tembel ve yalancı olduğu anlatılmaktadır. Okur Musa'nın kişiliğinde dini ve din adamlarını sorgular. Din adamlarının gerçekte konuşmak ve umut tacirliği yapmak suretiyle yaşamlarını kazandıklarını hatırlar. Şeker Dağı'nda tembellik, sefa ve kolay hayat vardır. Okur insanlara da aynı şeylerin vadedildiğini hatırlar: bağlar, bahçeler ve sonsuza dek emeksizce sağlanacak sınırsız lezzetli yiyecekler. Metinde yazılı olan ile olmayanı

birleştiren okur, metindeki bir başka eğilimi yakalar. Hayvanizm, dini ve boş umut tellallığını red etmektedir. Dinin vadettiği rahatlığa ve refaha kavuşmanın yolu emek ve adil paylaşım olarak sunulmaktadır. Bu aşamada okur Hayvanizm'in komünizme benzediğini kavrar. Daha önce doldurulamadığı için bir kenarda tutulan boşluk Komünizm ile Hayvanizm'in dine bakış açılarındaki paralellik sayesinde doldurulmaktadır. Bu boşluğun doldurulabilmesi için okurun Komünizm hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Okur, kastedilen okur olduğu için, gerekli bütün bilgilere ve zekaya sahiptir. Aynı okur Rus İhtilali sonrasında gelişen olayları bildiği için Snowball'ın Trotsky'yi, Napoleon'un Stalin'i simgelediğini anlar. Burada değinilmesi gereken önemli bir konu, okurun bu bilgileri nasıl edindiğidir. Bilgilerimizi yaşam çevremizden, beş algı organımız aracılığıyla ediniriz. Biz bu aşamada çevre ile bağlamı aynı anlamda algılıyoruz. Okurun içinde bulunduğu çevre, doğduğu andan itibaren üzerinde etki bırakan şartlar ve toplumsal iletişim yoluyla edindiği kavramların tümü bağlamı oluşturmaktadır. Hayvanizm ile Komünizm arasındaki bağlantıyı kuran kastedilen okur, metindeki boşluğu farkedene, kastedilen bağlamdan Komünizm'in esaslarını öğrenmiş olan ve yaptığı kıyaslama sonucu aradaki paralelliği algılayacak zekaya sahip okurdur. İser'in kastedilen okur kavramı kastedilen bağlamı da beraberinde getirmektedir. Bu durumda okurun ve okuma uğraşının devreye girdiği her eylem esnasında bağlamın etkilerinin görüleceği sonucunu çıkarmak mümkündür. Kastedilen okur ve kastedilen bağlam Orwell çağdaşı olduğunda, okur metindeki her boşluğu içinde bulunduğu zor hayat şartları ve çözüm olarak gündemde olan Rus ihtilali ve onun akabinde kurulan komünizm çerçevesinde düşünmektedir.

Mr. Jones ve adamlarının hayvanları yemlemeyi unuttukları bir günde ihtilal meydana gelir. Aralarında ihtilal tarihine dair hiç bir uzlaşma olmamasına rağmen aç kalan bir ineğin boynuzlarını kullanarak ambar kapısını kırması, o ana kadar sabırları tükenen hayvanların ayaklanmasına neden olur. Kısa süren bir savaştan sonra Mr. Jones, eşi ve adamları çiftlikten kovulur. Zafer naraları arasında insana ait, hayvanların esaretini simgeleyen tüm araçlar yakılıp yıkıldıktan sonra hayvanlar huzurlu bir uykuya dalarlar. Uyuma eyleminin ardında henüz okurun farketmediği ancak daha sonra metindeki boşlukları doldurduğunda cevaplayabileceği gizli bir boşluk vardır. Okur boşluğu ileride doldurmak üzere bir kenara bırakır. İlerleyen sayfalarda anlaşılabileceği ki hayvanlar hiç uyanamayacakları bir uykuya dalmaktadırlar. Sabah yapılan toplantıda hayvanlara domuzların üç aydan beri, Mr. Jones'un çocuklarının çöpe attığı alfabeden okuma yazma öğrendikleri açıklanır. Okur üç aydan beri sözünün arkasındaki boşluğu Major'ın ölümünden bu yana geçen zaman olarak tamamlar. Çünkü okur daha önce okuduğu **"Üç gün sonra Major, uyurken huzur içinde öldü ve leşi yemişliğin kenarına gömüldü. Bu, martın ilk günlerinde idi"** (s.15) bölümü ile şimdi okuduğu **"Haziran gelmiş, otların kesilme zamanı da yaklaşmıştı"** (s.18) cümlesini biraraya getirdiğinde, geçen üç ayın bu döneme işaret ettiğini anlar. Domuzlar Major'un öğrettiklerini düşünce sistemi haline getirmeye çalışırken, aslında ölümünün hemen ardından onun söylediği önemli bir noktayı ihlal etmişlerdir: Major, insana ait bütün adetlere ilgi duymanın sakıncalı olduğunu anlatmıştır. Oysa domuzlar insanların buluşu olan okumaya özenmişler ve bu adeti benimsemişlerdir. Boşluk doldurmak suretiyle edinilen yeni bilgi ışığında, okur ihtilal sonrasında gelişen olayların Major'un amaçladığından farklı olacağını alımlar. Okur bu düşüncesinde haklı olduğunu birkaç satır sonra gelen boşlukları doldurduğu

zaman kavrar. “Beylik Çiftliği” yazısı silinerek “Hayvan Çiftliği “ yazılır. Ardından ambar duvarına Major’un öğretisinden yola çıkarak domuzların belirlediği Hayvanizm’in esasları yedi emir şeklinde yazılır.

The seven commandments would now be inscribed on the wall; they would form an unalterable law by which all the animals on Animal Farm must live forever after.
(Orwell, 1981, s.23)

Yedi emir duvara yazılacak ve bundan sonra bunlar bütün hayvanlar için değişmez ve ebedi bir kanun halini alacaktı.

Major farelerin kardeş sayılmaları konusunu oylamaya sunarken domuzlar kanun yapıyor ve kimseye danışma gereğini duymuyorlardır. Okur isyan öncesi vaad edinlerle gerçekleştirilenler arasında çelişkiler olduğunu emir kelimesinin ardındaki boşluğun yardımıyla farkederek. Emir olması için bir ast üst ilişkisinin gerekliliği okurun daha önceki bilgilerinde yer almaktadır. Oysa Major bütün hayvanların eşit olduğunu ve yeni düzende bu ilkeye uyulacağını söylemişti. Bütün hayvanlar eşit ise domuzlar kimseye danışmadan nasıl emir yazabilirler? Bu bilgiler ışığında okur ihtilal sonrası eşitliğin taraflı bir eşitlik olacağına kanaat getirir.

Domuzların belirlediği yedi emir şunlardır:

1- Whatever goes upon two legs is an enemy.

2- Whatever goes upon four legs or has wings is a friend.

3- No animal shall wear clothes.

4- No animal shall sleep in a bed.

5- No animal shall drink alcohol.

6- No animal shall kill any other animal.

7- All animals are equal.

1- İki ayakla yürüyen herkes düşmandır.

2- Dört ayakla yürüyen ve kanatları olan herkes dosttur.

3- Hiçbir hayvan giysi giymeyecektir.

4- Hiçbir hayvan yatakta yatmayacaktır.

5- Hiçbir hayvan alkol içmeyecektir.

6- Hiçbir hayvan diğer bir hayvanı öldürmeyecektir.

7- Bütün hayvanlar eşittir.

Emirler yazılıp bittiğinde ineklerin sağılması gerektiğini hatırlayan hayvanlar arasından domuzlar bu işi üstlenirler. Sağılan beş kova sütün ne olacağı hakkındaki tartışmaya Napoleon bir son verir. Süt kovalarının önüne geçerek:

Never mind the milk, comrades! " cried Napoleon placing himself in front of the buckets. " That will be attended to. The harvest is more important. Comrade Snowball will lead the way. I shall follow in a few minutes. Forward, comrades! The hay is waiting. (Orwell, s.24)

"Sütü merak etmeyin yoldaşlar!" diye haykırdı Napoleon. "O iş halledilir. Mahsulü kaldırmak daha önemlidir. Snowball yoldaş size yol gösterecektir. Ben birkaç dakikaya kadar gelirim. Haydi yoldaşlar, ileri! Otlar sizi bekliyor."

Hayvanlar ot kesmeyi bitirip döndüklerinde sütün ortadan kaybolmuş olduğunu farkederler. Okur boşlukları doldurarak sütün nereye gittiğini çözer. Napoleon, hayvanlara daha yakın ve daha aktif olan Snowball'u kendi çıkarları için kullanmaktadır. Snowball hayvanlarla gider, Napoleon birkaç dakika sonra geleceğini söyler. Bu birkaç dakikalık süre Napoleon'un sütü içmesi için gerekli olan süredir. Burada okur iki boşluğu birden doldurur. Sütü Napoleon içmiştir. Napoleon Snowball'dan daha sinsi, daha bencil aynı zamanda daha zekidir. Daha önce Snowball ile Napoleon'u kıyaslama yoluna giden okur bir noktayı daha aydınlatır: Napoleon salt kendi çıkarlarını gözeterek zekasını karanlık oyunlar için kullanabilecek bir yapıya sahiptir. Snowball ise enerjisini çiftliğin işlerini yapmak için harcamaktadır.

Hayvanlar tarlada emek harcarken, domuzlar hiçbir işe el sürmezler, fakat onlar diğerlerine nezaret etme ve işi idare etme sorumluluğunu almışlardır. Hayvanlar ise domuzların zekalarına inançlarından dolayı bu duruma ses çıkarmazlar. Okur burada domuzların diğer hayvanlardan üstün konuma geçtiklerini, yazılı olmayan satırlardan okur.

Bütün hayvanlar azimle çalıştığı için çiftlik işleri muntazam bir şekilde ve beklenenden daha kısa bir süre içinde bitirilir. Benjamin hariç herkes yeni düzenden memnundur. Kendisine düşüncesi sorulduğunda cevap olarak sadece eşeklerin ömrünün uzun olduğunu söyler. Hayvanlar bu cevaba bir anlam veremezler ve bunu onun kişiliğine atfederler. İyi bir gözlemci olan okur, hayvanların dolduramadığı boşluğu doldurur ve Benjamin'in cevabından şu anlamı çıkarır: Benjamin sisteme güvenmemekte, ancak kimseye birşey söylemek istememektedir. Şu anki sistemin amaçlanandan farklı olduğunu kavramıştır ve bu farkın daha da büyümesinden endişelenmektedir. Yapı olarak suya sabuna dokunmayan bir tip olduğu için kimseye birşey söylemez. Ona göre bu sistemin kendisini ispatlamak için zamana ihtiyacı vardır. Heyecana kapılmayan, temkinli ve sessiz bir hayvan olan Benjamin olaylara dışarıdan bakan ve müdahale etmeyen bir yabancı rolünü tercih etmiştir. Ancak anlatmak istediği sistemin böyle devam etmeyeceğidir ve bunun da beklenilip görülmesi gerekir. Benjamin “ ben daha nice yeni sistemlere şahit olacağım „ demektedir.

Pazar günleri hayvanlar çalışmaz ve ambarda yapılan toplantıya katılırlar. Bu toplantıda haftalık işler paylaştırılır ve oylama ile kararlar alınır. Ancak hiçbir zaman hayvanlar kendileri ile ilgili kararlar hakkında fikir sahibi

olamazlar. Okur demokratik bir yöntem olan oy kullanma yoluyla karar verme yönteminin domuzlar tarafından göstermelik bir formaliteye dönüştürüldüğünü, eşitlik üzerine kurulu olması gereken sistemin her geçen gün yolundan saptığını açık bir şekilde alımlar. Okur, hayvanların, hissettirilmeden yönetenler tarafından aldatıldığını alımlar.

Domuzlar takımların bulunduğu odada buldukları kitaplardan demircilik, doğramacılık gibi zanaatleri öğrenirler. Okur, bu cümlelerde, tüm toplumlarda olduğu gibi, imtiyaz sahibi olanların öğrenme ve tahsil imkanlarının daha fazla olduğu gerçeğinin bir yansımasını görür.

Snowball hayvanlar için hayvan komiteleri ve teşkilatlar kurmaya çabalamaktadır. Yeşil bir örtüye hayvanları temsil eden bir pençe ile bir boynuz çizerek çiftliğe bir bayrak yapmıştır. Artık bütün tartışmalarda Napoleon ve Snowball birbirleriyle tezat düşmektedirler. Okur boşluk doldurma yöntemiyle Snowball'ı daha yakından tanımaktadır. Snowball, içinde bulunduğu topluluğun çıkarları için çalışır. Hayvanların hayat şartlarını yükseltmek için bıkip usanmadan çaba harcaması, kendi çıkarlarını düşünen Napoleon'a ters gelmektedir ve aralarındaki fikir ayrılığı gün geçtikçe artar. Okur Snowball'ın faydalı işler yapma isteğinin hayvanlar tarafından anlaşılacağını ve taraftar toplayacağını sezinler. Bu durum Napoleon'un hoşuna gitmeyecek ve zekasını Snowball'ı pasifize etmek için kullanacaktır. Okur bu yargıya gerek yaşadığı, gerekse gözlemlediği durumlardan yola çıkarak varır. Bağlam bu yargıya varılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Snowball herkese okuma yazma öğretmek çabasındadır. Metinde hayvanların zekaları harfleri öğrenme kapasiteleri ile resmedilmiştir. Domuzlar iyi derecede okumaktadırlar. Köpekler bu konuda fena değil, beyaz keçi Muriel ise domuzlardan daha kabiliyetlidir. Benjamin çok iyi okumasına rağmen hiç belli etmez. Clover harfleri birleştirmekte zorluk çekmekte, Boxer ise alfabenin ilk dört harfinden öteye gidememiştir. Jones'ın arabasının atı Mollie sadece adının altı harfini öğrenmiş, diğerlerini öğrenmeye gerek duymamıştır. Okur boşlukların yardımıyla hayvanların okuma kabiliyetleri ile çiftlikte yaşanan ve yaşanacak olan olayları kavrama kapasiteleri arasında bağlantı kurar.

Napoleon yeni doğan köpekleri sütten kesilir kesilmez annelerinden ayırarak kendisinin eğiteceğini söyler. Burada okur Major'un ineklere, tavuklara ve Clover'e Jones'ın yavrularını onlardan ayırmasının ne kadar acımasız bir hareket olduğunu anlattığı ve kesinlikle insana benzememeleri gerektiğini öğütlediği konuşmayı hatırlar. Napoleon Jones'ın yaptıklarını yaparak okura doldurması için bir boşluk sunar: Napoleon Jones'e benzemektedir.

Daha sonra sütleri domuzların içeceği ve rüzgarın düşürdüğü meyvaların domuzlara verileceği emri çıkar. Hayvanların itirazlarını Squealar bütün yeteneğini sergilediği bir konuşmayla bastırır. Konuşmasını hayvanlar itiraz ederlerse Jones'ın geri geleceği tehdidiyle bitirir. Hayvanlar Jones'ın adını duydukları anda ikna olurlar. Okurun bu pasaj sonunda vardığı sonuç Squealar'ın çok iyi bir hatip olduğu, duygu sömürüsü ve tehdit yöntemleriyle herkesi kandırabileceğidir. Hayvanlar gerçekleri görmeyecek kadar cahil ve güdümlüdürler.

Jones çevre çiftliklerden topladığı birkaç adamla birlikte Hayvan Çiftliği'ne saldırır. Bu saldırı beklendiği için Snowball bulduğu eski bir kitaptan Julius Ceasar'ın savaş taktiklerini incelemiş ve saldırıya karşı hazırlanmıştır. Savaş başladığında hayvanlar Snowball'ın komutasında Jones'e saldırırlar. Snowball hayvanların en önünde giderken Napoleon ortadan kaybolmuştur. Kahramanca bir çarpışmayı geri çekilme taktiğiyle gelen bir zafer takip eder. Snowball Jones'in üzerine hücum ettiği sırada sırtından yaralanmış, buna rağmen savaşı bırakmamıştır. Savaş bittiğinde hayvanlar Snowball ve Boxer'e başarılarından dolayı "Birinci Sınıf Hayvan Kahraman" madalyası verirler. Okurun daha önce tahminlediği gibi Snowball hayvanlar tarafından daha çok sevilip, sayılmaktadır. Savaş sahnelerinde Napoleon adının hiç geçmemesi okurun Napoleon hakkındaki fikirlerini doğrular. Napoleon çiftliğin çıkarları için hayatını tehlikeye atmamıştır; o kendi çıkarlarını korumayı tercih etmiştir. Snowball ile aralarındaki fark okurun Snowball'e duyduğu sempatiyi, Napoleon'a duyduğu antipatiyi artırır. Daha önce doldurulan boşluklar bir sonrakilere zemin hazırlar. Sonra doldurulan boşluklar ise bir öncekileri doğrular, böylece okurun estetik hazzı yaşamasına imkan verir.

Snowball bilime çok meraklıdır. Geleceği görebilen, iyi plan yapabilen bir liderdir. Napoleon bu planların hiçbirinin işe yaramayacağını savunmaktadır. Özellikle Snowball'ın geliştirdiği yeldeğirmeni planına Napoleon şiddetle karşı çıkar. Okur bu karşı çıkmanın arkasında bir soru işareti görür: Napoleon gerçekten katılmadığı için mi plana karşı çıkar, yoksa planı ortaya koyan hayvanı kendine rakip gördüğü için mi itiraz etmektedir? Bu boşluk ileride doldurulmak üzere bir kenara ayrılır ve okur okuduğu her satırda bu soruya cevap arar.

Yeldeğirmeni tartışmalarında hayvanlar Snowball'ı desteklemektedirler. Snowball parlak ve zeki konuşmasıyla herkesi etkilemektedir. Hayvanlar iki gruba ayrılmıştır: bir grup, "haftada üç gün işe ve Snowball'a oy verin" sloganı altında, hayvanların modern araç ve gereçler sayesinde daha az emek harcayarak yaşamlarının mümkün olacağını savunmaktadır. Diğer grup ise "Napoleon'a ve bol yemeğe oy verin" sloganı altında birleşerek yeldeğirmenini gereksiz bulmakta ve harcanacak zamanın hasatı etkilemesiyle açlığa neden olacağını düşünmektedir. Okur sloganların kullanılmasının ardındaki boşluğu çevresinde gördüğü politik sloganları hatırlayarak doldurur. Hayvan Çiftliği isyandan sonra çok partili rejime geçiş ve demokratikleşme yolunda ilk adımı atan bir ülke olarak ortaya çıkmaktadır. Halkın ikiye bölünmesi ve herkesin hür iradesiyle oy verecek olması ümit vericidir. Ancak okur bu manzaraya inanmakta zorluk çeker. Napoleon hakkında edindiği izlenime dayanarak, okur oylamaya hile karışacağını ve sonucun Napoleon leyhine olacağını tahmin eder. Okur burada yazılı olanlardan yazılı olamayanları okumaktadır. Okurun çıkardığı bir başka sonuç, Snowball'ın araştırmacı, yenilikçi ve enerji dolu bir lider olduğudur. Ancak kulis yapmayı ve politikada oynanan Bizans oyunlarını bilmez. Napoleon ise tutucu, sabit fikirli ve problem çıkmadığı sürece düzenin korunması gerektiğini düşünen bir liderdir. Napoleon istediğini elde etmek için her türlü oyun oynayabilecek, güven telkin etmeyen birisidir. Bu özellikleri ile Snowball ve Napoleon okurun çevresinde gördüğü politikacılara benzerler.

Oylama günü geldiğinde Snowball ve Napoleon toplanan hayvanlara seslenirler. Bu tablo tüm dünyada seçim öncesi yapılan mitinglerin aynısıdır. Snowball heyecanlı bir şekilde hayvanlara yel değirmeninin faydalarını ve

bittiğinde yaşanacak kolaylıkları anlatır. Napoleon ise otuz saniye bile sürmeyen konuşmasında yeldeğirmeninin saçma olduğunu söyler ve oturur. Görünüşte bu konuşmanın kısalığı Napoleon'un az konuşan bir hayvan olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak dikkatli okur Napoleon'un amacından kolay vazgeçmeyeceğini tahmin eder ve Napoleon'un mutlaka sinsice bir şeyler planladığını sezinler.

Konuşmalar bittiğinde hayvanların oyunun Snowball'a gideceği açıktır. Tam o sırada Napoleon'un verdiği bir komutla daha önce annelerinden ayırdığı dokuz köpek yavrusu, vahşi sesler çıkararak Snowball'ın üzerine atlarlar. Köpekler kocaman olmuş ve hayli saldırgan görünümlüdürler. Snowball bu saldırıdan hayatını kıl payı kurtararak çiftlikten kaçır. Köpekler onu bir süre takip ettikten sonra Napoleon'un yanına dönerek onun muhafızlığını üstlenirler. Bir zamanlar Jones'e sallanan kuyruklar şimdi Napoleon'a sallanmaktadır. Snowball'u çiftlikten kaçırma sahnesinden hemen sonra okur Napoleon'u ne kadar iyi tanıdığına kanaat getirir. Boşlukları doğru doldurduğunu farkederek bundan bir haz duyar. Napoleon isminin okura Napoléon Bonaparte'i hatırlattığını daha önce belirtmiştik. Okur bu noktada da yanılmadığını anlar. Napoleon kendini mutlak lider ilan etmek üzeredir. Okur, köpeklerin Major'un konuşmasını dinlemek için en ön sırayı domuzlarla paylaşmalarının ardındaki boşluğu, gelişecek olaylar da önemli rol oynayacak şekilde doldurmuştu. Artık bu rolün Napoleon'un korumaları olarak ortaya çıktığını görmektedir. Metnin ortaya çıktığı bağlamda okur köpekleri Stalin'e hizmet etmek üzere kurulan Kızıl Ordu olarak değerlendirir.

Rakipsiz kalan Napoleon kendi kurallarını koymaya başlar. Bundan sonra tüm kararları kendisinin başkanlık edeceği domuzlardan oluşan bir kurul alacaktır.

“Meetings would come to an end.....The animals would still assemble on Sunday Mornings to salute the flag, sing “Beasts of England” and receive their orders for the week; but there would be no more debates.”

Bundan böyle toplantı yapılmayacaktı.

.....Hayvanlar Pazar sabahları bayrağı selamlamak, “ İngiltere Hayvanları “ marşını söylemek ve hafta içi yapacakları iş emirlerini almak için toplanacaklardı; ancak tartışma olmayacaktı.

Napoleon konuşmasında hayvanları sorgusuz sualsiz emirlere uyacak bir topluluk, domuzları da onları yönetecek bir kitle olarak ilan etmektedir. Okur bu satırlarda eşitlik ilkesiyle yola çıkan hayvanlar arasında sınıfların ortaya çıktığını okur.

Bu organizasyonu beğenmeyen dört domuzun itirazları köpeklerin tehditkar tavırlarıyla koyunların “dört ayak iyi, iki ayak kötü” şeklinde melemeleri

arasında bastırılır. Hem köpekler, hem de koyunlar Napoleon tarafından kullanılan araçlar haline gelmişlerdir.

Konuşmanın hemen ardından Squealar kafalardaki soru işaretlerini silmek için bir konuşma yapar. Hayvanların karar verme konusunda aciz olduklarını, bu yüzden Napoleon'un büyük fedakarlık yaparak karar verme görevini üstlendiğini anlatır. Hayvanlar karar verirken, Snowball gibi bir katilin eseri olan yeldeğirmenini onaylamak gibi büyük hatalar yapabilirlerdi. Bu da Jones'ın geri gelmesi anlamına gelirdi. Snowball'ın muharebedeki cesaretini hatırlatan bir hayvana Squealar'ın verdiği cevap okur tarafından doldurulacak bir boşluktur:

"Bravery is not enough" said Squealar.

(Orwell, 1981, s.50)

Squealar "Cesaret yeterli değildir." dedi.

Squealar'ın bu sözlerde kastettiği anlam Snowball'ın cesur olmasının onun hain olmasını ortadan kaldırmayacağıdır. Ancak okur bu boşluğu Snowball'ın cesur olmasının onu kurtarmaya yetmediği şeklinde doldurur. Snowball kendini yeldeğirmeni ve diğer organizasyon işlerine o kadar kaptırmıştır ki, rakibini tahlil etmeyi ihmal etmiştir. Bu ihmalin bedelini ise, tıpkı hayvanların cahilliklerinin bedelini şu anda ödedikleri ve görünen o ki daha sonra da ödeyecekleri gibi, pahalıya ödemiştir. Okurun gözünden kaçmayacak diğer bir nokta da Squealar'ın Napoleon'un propaganda aracı olarak görev

yapmasıdır. Daha önceki satırlarda domuzlar lehine ikna edici konuşmalar yapıyorken şimdi ise Napoleon'u savunmaktadır.

Bahar geldiğinde, hayvanlar domuzlarla yanyana oturamazlar. Domuzlar Napoleon, Squealar ve şair Minimus adlı bir domuz ile birlikte bir platformda, diğer hayvanlar ise yerde oturmaktadırlar. Şair Minimus her dönemde ve her rejimde var olan, gücü elinde tutanlara övgüler yağdıran dalkavukları temsil etmektedir. Köpekler sürekli Napoleon ile dolaşmaktadır. Major'un kafatası mezarından çıkarılıp bayrak direğinin dibine konmuştur. Hayvanlar artık onu da selamlamaktadır. Okur burada sınıf ayrımının ne kadar bariz olduğunu kavramaktadır. İsyanın sonra konulan ve hayvanların eşit olduğunu söyleyen yedinci madde göz göre göre ihlal edilmektedir.

Snowball'ın kaçışının üçüncü haftasında Napoleon bir yeldeğirmeni yapılacağını ilan eder. Squealar hayvanların şaşkınlığını gidermekte gecikmez. Planı aslında Napoleon'un yapmış, Snowball'ın ise ondan çalmış olduğunu söyler. Hayvanlardan biri Napoleon'un bu plana daha önce neden karşı çıktığını sorduğunda, Squealar bunun kötü biri olan Snowball'ı aradan çıkarmak için Napoleon'un kullandığı bir manevra olduğunu ve bu manevraya "taktik" adının verildiğini söyler. Okur bundan böyle Snowball'ın günah keçisi ilan edileceğini ve kendisine her türlü iftiranın atılacağını sezinler. Metinde Squealar'ın taktik kelimesini kullanırken betimlenen hali okuru bir boşluğu doldurmaya yönlendirir.

He repeated a number of times, Tactics, comrades, tactics! skipping round and whisking his tail with a merry laugh.

Sıçrayarak ve kuyruğunu şen bir kahkahayla savurarak 'taktik, yoldaşlar taktik !' sözlerini birkaç kez tekrar etti.

Okur Squealar'ın bahsettiği taktiğin aslında, hayvanların bir esareten başka bir esarete geçmelerini sağlayacak anahtar olduğunu sezinler. Squealar'ın tüm konuşmaları, Napoleon'un gizli ve sinsî planlarının tamamı, Snowball'ın tuzağa düşürülmesi, hayvanların Jones'e hizmet etmek yerine domuzlara ve Napoleon'a hizmet etmeleri için geliştirilmiş taktiğin temelini oluşturmaktadır. Okur bu boşluğu doldurduktan sonra taktiğin gelişeceğini ve gün geçtikçe olayların hayvanların aleyhine şekilleneceğini alımlar.

Pazar toplantılarından birinde, Napoleon'un hayvanlara tavuk yumurtalarının pazarda satılacağını ve bunun kutsal bir amaç olan yeldeğirmeni için yapılacağını duyurur. Hayvanlar Major'un konuşmasından "İnsan ile hiçbir ilişkide bulunulmayacak, paraya el sürülmeyecek ve ticaret yapılmayacak" bölümünü hatırlayarak huzursuz olurlar. İtiraz etmek isteyen dört domuz yine daha önceki gibi susturulurlar. Toplantı dağıldıktan sonra Squealar, alışıldığı gibi hayvanların arasına karışarak onları ticaret ve para hakkında daha önce hiçbirşey söylenmediğine ve bunların Snowball'ın yalanlarından kaynaklandığına ikna eder. Kafasında şüphe kalan birkaç hayvana da ellerinde yazılı birşey olup olmadığını sorar. Yazılı hiçbir kanıt

olmadığından hayvanlar ikna olurlar. Squealar'ın konuşması esnasında kullandığı bir soru okura farkedeceği bir boşluk sunar.

*Are you certain that this is not something
that you have dreamed, comrades?*
(Orwell, 1981, s.57)

"Bunu bir rüyada görmediğinize emin
misiniz, yoldaşlar? "

Okurun belleğinde daha önce kullanılmış bir başka rüya vardır. Major konuşmasına bir rüya anlatacağını söyleyerek başlamış ve isyan fikri bu rüyadan sonra yeşermiştir. Okur vaadedilen tüm güzelliklerin bir rüyadan ibaret olduğuna, Napoleon'un otokrasisi altında hayvanların umut ettikleri ve marşa konu olan İngiltere'nin Şeker Dağı kadar uzak olduğuna karar verir. Buradaki diğer bir boşluk çok daha geneldir bir gerçeği açığa çıkarmaktadır: yönetenler geçmişini çarpıtmak suretiyle geleceği kontrol etmektedirler.

Zamanla domuzlar çiftlik evine taşınırlar ve yataklarda yatmaya başlarlar. Hayvanlar arasındaki huzursuzluğu gidermek için Squealar bir konuşma yapar. Tüm hayvanlar ikna olur ancak, Clover dördüncü maddenin yatakta yatmayı yasakladığını hatırlamaktadır. Kendisinden daha iyi okuyan Muriel'e duvarda yazılı olan dördüncü maddeyi okutur.

No animal shall sleep in a bed with sheets
(Orwell, 1981, s.60)

Hiçbir hayvan çarşafı yatakta
yatmayacaktır

Dördüncü madde gizlice değiştirilmiş, maddeye “çarşaf” sözcüğü eklenmiştir. O sırada oradan geçmekte olan Squealar açıklama yapmayı ihmal etmez. Dördüncü madde yatağı değil insan icadı olan çarşafı yasaklıyordu. Üstelik domuzlar insan icadı olan çarşafı değil battaniyeler arasında yatıyorlardı. Squealar konuşmasını yine Jones’ın geri gelmesi tehdidiyle bitirdiğinde bu konu hayvanlar arasında bir daha açılmamak üzere kapatılır. Okur Squealar’ın taktiğini daha önceden kavradığı için dördüncü maddedeki değişikliğe şaşmaz. Squealar’ın konuşmalarında sürekli olarak yaptığı geçmiş yalanlama yöntemi artık yazılı deliller olarak ortaya çıkmaktadır. Okur domuzların insan icadı olan çarşaf kullanmadıkları, onun yerine battaniye arasında yattıklarını okuduğunda, hayvanların ne kadar cahil olduklarına bir kez daha ikna olur. Hiçbir hayvan battaniyenin de insan icadı olduğunu akıl edecek zekaya sahip değildir.

Kış geldiğinde, yeldeğirmeni yarıya gelmiştir. Bir gece çıkan fırtınadan sonraki sabah hayvanlar dehşetle bir yıllık emeklerinin boşa gittiğini görürler. Yeldeğirmeni yıkılmıştır. Napoleon bunu Snowball’ın yaptığını söyleyerek başına ödül koyar. Okur bunun yine bir taktik olduğunu anlar. Kafaları Snowball’ın hainliğiyle meşgul olan hayvanlar, değirmenin sağlam olmadığını ve Napoleon’un yanlış plan yaptığını düşünmeyeceklerdir.

Değirmenin inşaatına yeniden başlanır. Ancak gerekli malzemeyi almak için daha fazla yumurta satılacağı açıklanır. Tavuklar üç genç Minorka tavuğunun liderliğinde olayı protesto ederler. Bu çiftlikte çıkan ilk isyandır. Yemleri kesilen tavuklar beşinci günün sonunda folluklarına geri dönerler. Bahar geldiğinde, çiftlikte kötü giden tüm olaylardan Snowball sorumlu tutulmaktadır: süt kovalarını deviren, buğdayı çalan, yumurtaları kıran, kaybolan her eşyayı çalan odur. Hatta isyandan önce ve sonra Jones'ın ajanı olmuş, İnek Ahır Muharebesi'nde (Battle of Cowshed) ilk kaçan o olmuştur. Ancak Napoleon Jones'ın bacağını ısırarak savaşı kazanmalarını sağlamıştır. Boxer buna inanamayacağını söylediğinde Squealar, Lider Napoleon yoldaşın bundan emin olduğunu belirtir. Bunun üzerine Boxer ikna olur. Squealar çiftlikte Snowball'ın ajanlarının olduğunu tespit ettiklerini ilave ederek ayrılır. Burada okur Squealar'ın son sözlerinin ardında Nopolyon'un otokratik kimliği hakkındaki bilgilerine dikta rejimi hakkındaki bilgilerini ekleyerek, Napoleon'un ayağına dolaşacak herkesin ajan suçlamasıyla ortadan kaldırılacağına dair bir mesaj alarak doldurur. Okurun aklına gelen ilk isimler sürekli itiraz eden dört domuz ile yumurtalarının alınmasını protesto eden tavuklara öncülük etmiş olan üç Minorka tavuğudur.

Dört gün sonra Napoleon hayvanların toplanmasını emrettiğinde okur olacakları tahmin eder: ajanlar tespit edilmiştir. Napoleon'un köpekleri ilk olarak dört domuza saldırarak yalan itirafta bulunmalarını sağlarlar. Ardından Napoleon'un ayaklarının dibinde öldürülürler. Köpeklerin Boxer'e saldırmaları herkesi hayrete düşürür. Boxer çiftleriyle köpekleri uzaklaştırır. İnfazlar üç Minorka tavuğunun itiraflarıyla devam eder. Üç koyun Snowball ile işbirliği

yaptıklarını itiraf ederler ve hemen oracıkta öldürülürler. Cesetler bir yığın halinde Napoleon'un önünde yükselir.

And so the tale of confessions and executions went on, until there was a pile of corpses lying before Napoleon's feet and the air was heavy with the smell of blood, which had been unknown there since the expulsion of Jones (Orwell, 1981, s.74)

"Böylece itiraflar ve idamlar Napoleon'un ayakları önünde bir ceset yığını toplanıncaya kadar devam etti ve havayı Jones'in kovuluşundan beri hayvanların tanımadığı ağır bir kan kokusu kapladı."

Okurun bir önceki paragrafta doldurduğu altıncı maddenin ihlal edileceğine dair boşluk, şimdi yazı olarak karşısına çıkmaktadır. Boxer'in köpeklerin saldırısını kolayca püskürtmesinin ardında da bir boşluk vardır. Metinde Boxer'in güçlü adalelerinden bahsedilmekle birlikte, bu sahne Boxer'in gücünü Napoleon'a karşı kullandığı tek olaydır. Okur burada Boxer'in biraz zeki olsa Napoleon'a karşı güçlü bir rakip olabileceğini düşünür. Fiziksel olarak kuvvetlidir ve bütün hayvanlarca liderliği kabul görececek bir hayvandır. Ne yazık ki Boxer sadece güçlüdür. İnfazların yarattığı ağır kan kokusunun ardındaki boşluk okur tarafından kolayca doldurulur: altıncı madde ihlal edilmiştir.

Hayvanlar korkmuş ve üzüntülü bir şekilde birbirlerinden güç almak istercesine yeldeğirmeninin yanında birbirlerine sokularak çiftliği izlemektedirler. Bu sırada yaşlı gözlerle Clover yaşanan olayları düşünmektedir.

If she could have spoken her thoughts, it would have been to say that this was not what they aimed at when they had set themselves years ago to work for the overthrow of the human race. These scenes of terror and slaughter were not what they had looked forward to on that night when old Major stired them to rebellion What ever happend she would remain faithful, work hard, carry out the orders that were given to her, and accept the leadership of Napoleon. But still, it was not for this that she and all the other animals had hoped and toiled. It was not for this that they had built the wind mill and faced the bullets of Jones' guns. Such were her thoughts, though she lacked the words to expess them. (Orwell, 1981, s.85)

Eğer düşündüklerini ifade edebilseydi, yıllar önce insan ırkını ortadan kaldırmak için çalışmaya başladıkları zaman amaçlarının bugünkü durum olmadığını söyleyecekti. İhtiyar Major'un onları isyana teşvik ettiği akşam umut ettikleri bu terör ve katliam sahneleri değildi Ne olursa olsun sadık kalacak, çok çalışacak, kendine verilen emirleri yerine getirecek ve Napoleon'un liderliğini kabul edecekti. Fakat yine de, kendisi ve diğer hayvanlar o kadar çabayı böyle bir gün için harcamamışlardı. Jones'in tüfeğinden çıkan kurşunlara böyle bir gün için göğüs germemişler, yeldeğirmenini bu günler için inşa etmemişlerdi. (Clover'in) düşünceleri böyleydi, ancak ifade edecek kelimelere sahip değildi.

Okur Clover'in bütün durumu kavradığını ancak ifade edemediğini öğrenir. İfade edemiyor olmasının ardındaki boşluk Clover'in harfleri tanıdığı ancak bir araya getirerek okuyamadığı bilgisini çağırıştırır. Clover yaşlıdır ve bilgileri parçalar halinde algıladığı halde biraraya getirecek zekaya ve enerjiye sahip değildir. Çiftlikte olanları net bir şekilde algılamasına rağmen Napoleon'a itaat edeceğini söylemesi, düşüncelerini ifade edememesi ondaki enerji eksikliğinin bir göstergesidir.

Hayvanlar teselli bulmak için İngiltere Hayvanları Marşı'nı söyledikleri anda Squealar iki köpekle birlikte yanlarına gelerek bu marşın Napoleon tarafından yasaklandığını bildirir. Artık böyle bir marşa gerek yoktur. Amaçlara ulaşılmıştır. Buradaki boşluk marşın sözleriyle, yaşanan durum arasındaki tezattan yola çıkılarak okur tarafından doldurulur. Squealar'ın sözlerinde gizli bir ironi yatmaktadır. Clover'in amaçladıkları hayatın bu olmadığını açıklamasının hemen ardından marşta bahsedilen topluma ulaşıldığının söylenmesi trajikomik bir atmosfer yaratır. Okur marşın geçmişi ve idealleri hatırlattığı için yasaklandığını ve geçmişe dair her hatıranın, hayvanları daha kolay yönetebilmek için silineceğini alımlar. Clover Muriel'e altıncı maddeyi okutur:

*No animal shall kill any other animal
without cause. (Orwell, 1981, s.78)*

"Hiç bir hayvan diğer bir hayvanı sebepsiz
yere öldüremez."

İngiltere Hayvanları Marşı'nın yerine Napoleon'u öven Napoleon Yoldaş adlı bir marş yazılır, adının önüne getirilen eklerle Napoleon'a övgüler yağdırılmaktadır. Ona **Hayvanların Babası, Liderimiz Napoleon, İnsanların Korkusu** denilmektedir. Çiftlikte elde edilen tüm başarılar Napoleon sayesinde olmakta, tesadüfen çıkan olumlu olaylar dahi onun yüce kimliğine atfedilmektedir. Ambar duvarında yazılı olan yedi emrin yanına Napoleon

Yoldaş Marşı yazılmış, yanına da Napoleon'un resmi çizilmiştir. İngiltere Hayvanları Marşı'nda övülen özgürlük, kardeşlik gibi kavramların yerini, mahluklarına dilediklerini bahşeden Napoleon'a duyulan sevgi ve minnettarlık duyguları almıştır. Zor geçen iki yılın sonunda değirmen bitirilir. Napoleon değirmene kendi adının verileceğini duyurur. Okur ilk değirmen fikrini Snowball'ın ortaya attığını, Napoleon'un ise bu fikre şiddetle karşı çıktığını hatırlar. Ancak şimdi değirmen fikrinin gerçek yaratıcısı hain ilan edilmiş, değirmene, yapımına karşı çıkan kişinin adı verilmişti. Okur olayların akışı içerisinde bozulmanın devam edeceğini sezinler.

Napoleon avluda bulunan keresteleri satmaya karar verir. Komşu düşman çiftçiler Frederick ve Pilkington, Whyper adlı, çiftliğin insanlarla ilişkilerinden sorumlu olan avukata, kerestelere talip olduklarını bildirmişlerdir. Napoleon aynı zamanda hem Frederick hem de Pilkington ile pazarlık yapıyor, önerilen fiyatlara göre bir gün Frederick türlü sıfatlarla kötüleniyor, ertesi gün Pilkington yerin dibine batırılıyordu. Bu durumda okur gerçek diye bir olgunun kalmadığını, sadece eski yalanlarla yeni yalanların kaldığını net bir şekilde alımlar. Frederick ve adamları çiftliğe saldırdıklarında Napoleon savaşı arkadan yönetmektedir. Frederick ve adamları değirmeni barutla havaya uçurur ve sonra arkalarında yaralı ve ölü hayvanlar bırakarak kaçmak zorunda kalırlar. Okur bir önceki savaşla bir kıyaslama yaptığında savaşlara kumanda eden iki lider arasındaki farkları görür: Snowball savaşı cesurca yönetmiş, kendisi en önde çarpışmıştı. Savaşa hazırlıklı olması, savaş tekniklerini araştırarak bilgi edinmiş olması ve zekası sayesinde hayvanlar galip gelmişti. Napoleon sorumsuz bir liderlik örneği göstererek hazırlıksız yakalanmış, savaşı korkakça arkadan yönetmiş ve ilk başta düşman ilan ettiği insanlardan yardım ummuştur.

Sonuç olarak hayvanlar hem değirmeni kaybetmişler, hem de yaralı ve ölü vermişlerdir.

Squealar Yeldeğirmeni Muharebesi (Battle of the Windmill) adı verilen bu savaşı bir zafer olarak değerlendirir, Napoleon kendi kendisine bir zafer madalyası takar. Senaryo şaşalı törenlerle tamamlandığında hayvanlar zafer kazandıklarından emindirler. Okur burada, Squealar'ın türlü oyunlarla sadece geçmişi değil, henüz yaşanan olayları da çarpıtma yeteneği ile karşılaşır. Hayvanların artık geçmiş, bugün ve gelecek hakkında hiçbir doğruları kalmamıştır; sadece domuzların ve Napoleon'un doğruları vardır.

Birkaç gün sonra domuzlar çiftlik evinin kilerinde bir fıçı viski bulurlar. Aynı günün akşamı domuzların garip hareketler gösterdiği, Napoleon'un bahçede dört nala koştuğu görülür. Okur boşluğu hemen doldurur: domuzlar viskiyi içmişlerdir ve sarhoş olmuşlardır. Ertesi sabah domuzların ortada görülmemesi ve Squealar'ın bitkin bir şekilde, aslında sarhoş olan Napoleon'un ölüm döşeğinde olduğunu söylemesi, okurun bu boşluğu doğru doldurduğuna işaret etmektedir. Okur metni alkolle ilgili emrin değiştirildiğini ve bu emrin aslının ilk günden beri böyle olduğunun söyleneceğini okurken edindiği tecrübe sayesinde tahmin eder. Daha sonra hayvanların beşinci emri yanlış hatırladıkları, emrin **“hiçbir hayvan fazla alkol içemez”** olduğu anlaşılır. Okur boşluğu doğru doldurduğunu görerek okuduklarının tadına varır.

Domuzların yavrulanmasıyla giderler arttığı için çiftlikte tekrar kısıtlamalara gidileceği açıklanır. Napoleon'un yavrularına okul yapılması, şeker alınması gerekmektedir. Ancak diğer domuzlar şişmanlamasın diye şeker

onlara yasaklanmıştır. Okur bu boşluğu Napoleon'un yavrularının domuzlar arasında farklı muamele gördükleri yorumu ile doldurur. Artık imtiyazlı sınıfın içinde daha imtiyazlı bireyler vardır. Çiftlikte yaşanan olaylar tüm hayvanlar eşittir, sloganıyla başlamış, bir grubun diğerini sömürsüyle devam etmiş ve şimdi tek kişinin bütün kitleyi sömürmesine dönüşmüştür. Hayvan Çiftliği'ni temsil eden bayrağın üstüne yaşasın Napoleon Yoldaş yazılmasıyla okur hayvanların adım adım Napoleon'un diktatörlüğü altına girmekte olduklarını düşünür.

Yeldeğirmeninin yeniden inşası devam ederken, Boxer taş ocağından taş taşıırken düşüp ayağını sakatlar. Napoleon'un baştan beri beklediği an gelmiştir: Boxer artık zayıf düşmüştür ve ondan kurtulma zamanı gelmiştir. Squealar gereken tedavinin yapılması için Boxer'ın hastaneye götürüleceğini söyler. Boxer bir arabaya konularak arkadaşlarının uğurlamaları arasında çiftlikten ayrılmak üzere iken Benjamin suskunluğunu bozarak hayvanları uyarır: Boxer'i götüren arabanın üzerinde sürücüsünün kasap olduğu yazmaktadır. Hayvanların arabanın yolunu kesmeye ve Boxer'i uyarmaya çalışmaları başarılı olamaz. Hayvanlar Squealar tarafından arabanın üstündeki yazının bir önceki sahibinden kaldığı ve Boxer'in ihtimam içinde bakıldığı hastanede öldüğü konusunda ikna edilirler. Birkaç gün sonra domuzlar kendilerine bir sandık dolusu viski temin ederler, ancak parayı nereden buldukları bilinmemektedir. Okur boşluğu doldurarak bu paranın Boxer'in kasaba satılması yoluyla bulunduğunu anlar.

Aradan yıllar geçtiğinde, çiftlik genişlemiş ve zenginleşmiştir. Hayvanların çalışma saatleri ve besinleri bu zenginlikten hiç etkilenmemiştir.

Artık isyan günlerini hatırlayanların sayısı çok azdır. Kötü hayat şartlarına rağmen Hayvan Çiftliği hayvanları kendilerini mutlu saymaktadırlar. Zor şartlar altında çalışıyor olabilirler, ancak biliyorlardır ki insana hizmet etmek için değil, kendileri için çalışmaktadırlar.

No creature among them went upon two legs. No creature called any other creature "Master." All animals were equal.
(Orwell, 1981, s.112)

Aralarında hiçbir mahluk iki ayak üstünde yürümüyor, hiçbir mahluk bir diğerine "efendi" demiyordu. Bütün hayvanlar eşitti.

Okur bu satırların ardında yazılanın tam tersini okur. İser boşluk doldurmanın olumsuzlukla (negation) yapabileceğinden bahseder. Yukarıdaki satırlar bu duruma güzel bir örnek teşkil etmektedir. Hayvanlar Napoleon'a efendileri gibi davranmak zorundadırlar ve hayvanlar kesinlikle eşit değildir. Yazılı satırlarda doğru olan tek gerçek hayvanların iki ayak üzerinde yürümüyor olmalarıdır, ya da henüz yürümemektedirler.

Birkaç gün sonra Squealar ve tüm domuzlar iki ayak üstünde yürümeye başlarlar. Napoleon diğerlerinden farklı olarak ön ayaklarının birinde bir kamçı taşımaktadır. Hayvanlar itiraz etmeyi düşündükleri sırada koyunlar yeni bir meleme tuttururlar: *Dört ayak iyi, iki ayak daha iyi.* Artık ambar duvarında yazılı

milyonlarca okur tarafından bilinen tek bir emir kalmıştır: Bütün hayvanlar eşittir, fakat bazı hayvanlar diğerlerinden daha eşittir.

Okur isyandan hemen sonra konulan Hayvanizm ilkelerinin başlangıçta ilkeleri belirleyenler tarafından birer birer çiğnendiğini ve sonunda ilk altı emrin silindiğini, yedinci emrin domuzlara hizmet edecek şekilde değiştirildiğini okumaktadır. Daha eşit olanlar domuzları, eşit olanlar da hayvanları temsil etmektedir. Okur o ana kadar doldurduğu pek çok boşlukta hayvanların eşit olmadıkları, domuzların imtiyazlı oldukları sonucuna varmıştı. Bu sonuçtan yola çıkarak, geriye kalan emrin altındaki boşluğu, tüm hayvanlar eşittir, fakat domuzlar daha eşittir olarak doldurur.

Bir süre sonra, Pilkington adamlarıyla birlikte Hayvan Çiftliği'ne gelir. Napoleon ve yanındaki birkaç domuz insanları karşılar. İçki içilip, kağıt oynanan gecede Pilkington ve Napoleon birer konuşma yaparlar. Pilkington konuşmasında Napoleon'u yanlış tanıdıklarını, aslında Hayvan Çiftliği'nde, insanların sağlayabildiğinden daha disiplinli bir düzen sağlandığını ve hayvanların daha çok çalıştırılıp daha az yemek veriliyor olmasının kendileri için bir örnek olduğunu söyler. Emek meseleleri her yerde aynıdır ve hayvanların aşağı derecede hayvanları varsa, onların da aşağı derecede sınıflardan insanları vardır. Aynı sistemi onlar da uygulayacaklardır. Pilkington'un konuşmasında ilk defa emek ve aşağı sınıf kavramları insanlar için kullanılmaktadır. Okur, bu boşluktan emekçi sınıfın sömürülmesinin evrensel olduğunu, ülkeler, insan kitleleri, canlı türleri değişse bile her zaman sömüren ve sömürülenlerin olacağını okur. Hayvanlar isyan ettikleri düzenden kurtulamamışlardır. İsimler değişmiş ancak sistem değişmemiştir. Bu evrensel

bir gerçektir. İsyan öncesinde amaçlanan eşitlik, kardeşlik ve dürüstlük ne yazık ki isyan sonrasında yerini sömürgecilik, sınıf ayrıcalıkları ve yalanlara bırakmıştır. İnsana benzememek amacıyla başlayan bir hareket, domuzların insanları örnek aldığı, insanlardan daha insan oldukları bir durumla sonuçlanmıştır.

Napoleon konuşmasında Pilkington'u överek, her zaman onunla Hayvan Çiftliği arasında bir dostluk olduğunu ancak yanlış anlaşılmalardan yüzünden çiftlikler arasındaki barışın geciktiğini söyler. Düşmanları tarafından hayvanların birbirine "yoldaş" diye hitap ettiği söyleniyorsa da, bu yalandır. Ayrıca garip bir adet olan Pazar günleri bir kuru kafa önünde yürüyüş yapma adeti de artık kaldırılacaktır, kafatası gömülmüştür. Bayrağın üstündeki boynuz ve pençe resimleri silinmiş ve Hayvan Çiftliği adı yeniden Beylik Çiftliği olarak değiştirilmiştir. Okur, artık değişikliklerin tamamlandığını anlar. Napoleon geçmiş ve isyanı hatırlatan herşeyi yok etmiştir. Hayvanların kafasında özgürlüğü ve isyanın amaçlarını hatırlatacak tüm semboller silinmiştir: isyanın mimarı olan Major'un kafatası gömülmüş, hayvanlara amaçladıkları yolda beraber olduklarını simgeleyen yoldaş kelimesi kaldırılmış, hayvanların İngiltere'de hür ve egemen olmalarının işareti olan bayrak değiştirilmiş ve Hayvan Çiftliği eski adını almıştır. Okur çiftliğin eski halini alması boşluğunu, aradan geçen yıllara rağmen, değişim ve düzeltme adı altında, hayvanların sömürülmeye devam ettiği ve düzenin eskisi gibi korunduğu şeklinde doldurur. Ancak değişen unsur, sömürenlerdir.

Konuşmaları gizlice dinleyen ve seyreden hayvanlar gitmek üzereyken gürültülerin yükselmesiyle geri dönerler. Gürültünün sebebi Napoleon ile

Pilkington'un aynı anda aynı kağıdı oynamalarıdır. Tekrar dönüp baktıklarında ise domuzlarla insanları birbirinden ayırt edemediklerini görürler. Okur Pilkington ile Napoleon'un kavga etmelerinden, bu barışın uzun ömürlü olmayacağı sonucunu çıkarır. Her iki taraf da riyakar ve yalancıdır. Her iki taraf da çıkarları için herşeyi yapabilecek yapıdadırlar. Bu çıkarlar çatıştığında savaş kaçınılmaz olacaktır. Hayvanların domuzlarla insanları birbirinin aynı gibi görmeleri ise okurun doldurduğu son boşluktur. Domuzlar insana ait tüm kötü alışkanlıkları edinmişler, gücü ele geçirdikleri ilk fırsatta onlara benzemişlerdir. Domuz ya da insan olması farketmiyordu, güç kimin eline geçerse o kesim bozuluyor, yalana ve sömürüye yöneliyordu. Okur, dünya üstünde nerede olursa olsun, gücün getirdiği değişimin, domuzlarda olduğu gibi, kötüye adım adım yaklaşmak olduğunu, ezilen durumundayken oluşturulan ideallerin daha sonra ezen olma isteğine dönüştüğünü ve bunun bir kısır döngü olduğu için geçmişte olduğu gibi gelecekte de devam edeceği sonucuna vararak metni okumayı tamamlar.

III- 2. Jauss Kuramı

Bağlamın **Hayvan Çiftliği** (Animal Farm) üzerindeki etkisini okur merkezli bir edebiyat eleştiri kuramı ile göstermeyi tercih ettiğimiz için, öncelikle okurun içinde bulunduğu zaman ve mekanı aydınlatmanın faydalı olacağı kanısındayız. Jauss'un ortaya attığı okurun beklentilerini anlayabilmek için kitle olarak dönemin İngiliz okurunun içinde bulunduğu şartları inceledik.

Metnin meydana gelişini ve ilk okurlarının geçmişini oluşturan 1917 ile II. Dünya Savaşı arasındaki dönem İngiliz tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Orwell okurlarını yoğun şekilde etkileyen bu zaman dilimi karanlık bir dönemdir ve iki farklı şekilde ele alınmalıdır:

- 1- Sosyo-politik açıdan
- 2- Edebiyat açısından

III-2.1.Sosyo-politik Bağlam

I. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'de o zamana dek bireysel işletme ve aile şirketlerinin elinde olan, ve bu nedenle insan faktörünün önemli olduğu ticaret işletmeleri, Almanya ve Amerika'nın yarattığı rekabetin getirdiği baskıyla, biraraya gelerek büyük endüstri kuruluşları halini aldılar. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler savaşın durgun geçen dört yılından sonra bir araya gelerek genişleme yoluna gittiler. Böylece İngiltere'de endüstrileşme devri başlamış oldu. Ancak savaş sonrası dönemde yapılan anlaşmalar yüzünden İngiltere'nin pamuk, demir, çelik ve özellikle kömür ihracatı yoğun bir rekabetle karşı karşıya kaldı. Fransa Almanya'nın kömür ve maden deposu sayılan Ruhr bölgesini işgal ettiğinde Almanya'dan sağlanan kömür miktarı azaldığı için İngiltere'nin ihracatı birden artmıştı. Ancak daha sonra yapılan Versay antlaşması ile Almanya Fransa'ya yıllık kömür vergilerini ödemeye başlayınca, Fransa kendi ihtiyacından arta kalan kömürü dışarıya pazarlamaya başladı ve İngiliz kömür ticaretinin piyasası daraldı. Yoğun rekabetten dolayı fiyatlar düştü. Savaştan yeni çıkan, yaralarını sarmaya çalışan İngiltere bu rekabet karşısında çözümü daha fazla kömür üreterek, daha ucuza satmakta aradı. Endüstriyi elinde tutan büyük şirketler yeni bir sistem ile rekabete ayak uydurmaya çalışırken, halkın çoğunluğunu oluşturan İngiliz işçi sınıfı daha uzun süre ve

daha az ücretle çalıştırılmaya başlandı. Ellerinde emeklerinden başka tutunacak dalları olmayan işçi sınıfı, bu durum karşısında fakirleşti, zor hayat şartlarına maruz kaldı. Tek umutları yeni ve daha adil bir düzenin kurulması olan bu kesim, Emek Partisi (Labour Party) taraftarları olarak ortaya çıktı. 1917'de o zamana kadar hayatlarında görmedikleri kadar hareketli ve gürültülü bir devrimi gören, Rusya'da olmasına rağmen kendi ülkelerinde bir düzen değişikliğini gündeme getiren yeni kurulacak düzene kuşkuyla yaklaşan diğer kesim, eski sosyal kurallara sıkı sıkıya bağlı olan tutucu kitle ise Muhafazakar Parti (Conservative Party)'yi kendilerine yakın buldular. Liberal olduklarını savunanlar Liberal Parti (Liberal Party) yerine Emek Partisi'ni destekliyorlardı, çünkü Emek Partisi liberalizmi çok iyi sindirmiş bir özle ortaya çıkmıştı. **Manchester Guardian**'ın 5 Kasım 1924 tarihli sayısında E.B.Schofield "Biz gençler geniş kitleler halinde Labour Parti'ye katılıyoruz ancak gönlümüz aslında liberal" diye yazıyordu. Aynı gazetenin 13 Kasım 1924 tarihli sayısında aynı yazar "Biz genç Liberaller bütün ideallerimizi Emek Partisi'nde bulduk" diyordu. Bu dönemde İngiliz halkının büyük bir çoğunluğu hep bir ağızdan "Artık hepimiz liberaliz ancak her birimizi Liberal Parti'den ayıran farklı sıfatlara sahibiz" mesajını veriyordu. (Beer, 1940, s.403-404)

Siyasi manzara bu şekildeyken, 1917-1921 yılları arasında işçi sınıfının şartları düzelmeye başlamıştı. Bu durum değişikliğine Emek Partisi'nin çabaları, işçilerin sendikalaşması ve işverenlerin grevcilerle uzlaşma yollarını tercih etmeleri sebep olmuştu. İşverenlerin korkusu 1917 Bolşevik İhtilali benzeri bir ihtilalin gerçekleşme olasılığıydı. 1920 yılında işçilerin yaşam şartları en iyi hale gelmişti ve işçi sınıfı hükümetten Rusya'ya baskı yapmaktan vazgeçmesini,

olası bir savaşın herşeyi tekrar mahvedeceğini anlatmaya çalışıyordu. Kurulu düzenden herkes memnundu. (Beer, 1940, s.407-408)

Ancak bu düzen Versay Antlaşması'nın imzalanması ile son buldu. Antlaşmadan sonra özellikle Belçika ve Fransa'daki kömür madenlerinin canlanması, Alman endüstrisinin yeniden ayakları üzerinde durmaya başlaması ve müttefiklerin vergilerini ödeme gerekliliğinden dolayı Almanya'nın sürekli ihracata yönelmesi, İngiltere'nin piyasadaki payını iyice azalttı. Böylece 1920 sonbaharında İngiltere'de savaş sonrası kömür krizi başlamış oldu. (Beer, 1940, s.409)

Almanya'da işsizlik azaldıkça, krizin sonucu olarak, İngiltere'de işsizlik arttı. Aşağıdaki tabloda yer alan yüzdeler bu ters orantılı ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

İNGİLTERE				ALMANYA			
	1920	1921	1922		1920	1921	1922
Haziran (%)	1.2	20.6	15.6		4.0	3.0	0.6
Aralık (%)	6.0	16.2	13.8		4.2	1.6	2.8

Kriz sonrasında, daha önce madenlerin bireylerin denetiminden çıkıp devlet güvencesi altına alınması yolunda atılımları ve çabaları olan madenciler, tüm güvencelerinin ve umutlarının avuçlarının içinden kayıp gittiğini gördüler. Yaşayacak kadar ücrete razı olmak durumunda kaldılar. Ücretlerin düşmesi ve haftalık çalışma saatlerinin artması üzerine madenciler krizi atlattmak için ücret düşürmek yerine yeni bir endüstri yapılanmasına gitmeyi, bunun için de devletin

maddi yardımını talep ettiler. Ancak uzlaşmaya varılamadı. 31 Haziran 1925 de (Kara Cuma), geceyarısından sonra kömür işçileri ve kömür nakliyecileri greve gittiler. Bu sırada Komünist Parti diğer işçi kesimlerini yardıma çağırıyor, grevcilere ve ailelerine erzak yardımı yapıyordu. Bu çalışmalar sonunda 4 Mayıs 1926 geceyarısından sonra ülkede genel greve gidildi. Diğer işçi kesimlerinden nakliyeciler, demiryolu işçileri, basın ve gazete işçileri, metal işçileri, elektrik ve gaz işçileri maden işçilerinin yanında yer aldılar. Bu sektörlerin greve gitmesi elektrik, benzin ve ham madde ile çalışan diğer kesimleri etkiledi ve bütün fabrikalar durdu. (Beer, 1940, s.418)

Bu olaylar sırasında iş sahiplerinin yayınladıkları yazılardan işçileri bir alt sınıf olarak değerlendirdikleri açıkça belli oluyordu. Bu esnada iktidarda olan Emek Partisi'nin krize çözüm bulamaması, eşitlik ilkesini savunan Komünist Parti'nin (Communist Party) taraftar sayısını artırdı. Komünist Parti ihtilalci yaklaşımı ile insanları ürküttüğü için bu taraftar sayısı artışı uç boyutlara ulaşmadı. 1928 seçimleri ise Komünist Parti'nin sonu oldu. O zamana dek Emek Partisi'ni destekleyen ve bu partinin adayı olmadığı zaman seçimlere katılan Komünist Parti 1928 de Emek Partisi'ne karşı adaylarını çıkardı. Sonuç olarak Emek Partisi seçimlerden daha güçlü olarak çıktı. (Beer, 1940, s.419)

1924 de iktidara gelen ve dokuz ay kalan Emek Partisi'nden halk çok şey bekliyordu. Ancak halk, gerekli durumda bu sosyalist grubun işçiler üzerinde Acil Durum Yasası'nı (Emergency Powers Act) kullanmaya hazır olduklarını gördüklerinde, güvenleri sarsıldı. 1924 yılı eylül ayında Muhafazakar Parti seçimlerden büyük bir zafer kazanarak çıktı. Aynı yıl içinde, hayal kırıklığından dolayı halk Marksizm, sınıf çatışmaları, sosyalizm gibi konuları

irdelemeye ve bu düşünceleri savunan Azınlık Hareketi (Minority Movement) ve Sol Kanat (Left Wing) gibi partileri oluşturmaya başladı. (Beer, 1940, s.423)

Emek Partisi'nin savunduğu fikir, işçilerin zor durumda bulunduğu ve bunun çözümünün yeniden yapılanma olduğu, ancak bunun için fedakarlık gerektiği idi. İşçi sınıfı ise kendilerine şimdiye kadar zarar veren bir sistemin (kapitalizm) üzerine yeni sistemi inşa etmek yerine eski sistemi yıkıp temelden adil bir düzen kurmayı savunuyordu. Emek Partisi'nin cevabı ise yeni sistemin kapitalist düzenin yıkıntıları üzerine kurulamayacağı, tam tersine kapitalizmin en refah zamanında, zengin işverenlerle işbirliğine giderek, nakitin daha faydalı bir şekilde, yani işçiye koruyan bir düzenin kurulması için harcanması yolunda idi. Halktan zenginlerle işbirliği yapması ve Emek Partisi'ne oy vermesi isteniyordu. Karşılığında demiryolları ve madenlerin devlet kontrolüne geçmesi ve ücretlerin artırılıp, çalışma saatlerinin azaltılması için parlamentoya baskı yapılacağı, işçilerin destekleneceği vaad ediliyordu. Endüstriyel demokrasiye kanlı ve zorba bir ihtilalle değil, yumuşak ancak kararlı, aynı zamanda çok aşamalı bir yolla ulaşılmalıydı. (Beer, 1940, s.425)

1917 ile 1926 yılları arasında işçi karşısında zaman zaman saldırgan, zaman zaman da kendini savunan bir tutum gösteren İşveren Sendikası (Trades Union) 1927'den itibaren değişimin gerekliliğini kabul ederek işçi ile işbirliğine gidilmesi, karşılıklı görüşmeler sayesinde problemlerin konuşularak çözülmesi gerektiği yolunda açıklamalar yaptı. Endüstrinin bel kemiğini oluşturan işçilerin problemleri ile işverenlerin sorunları ortaya konarak, daha gerçekçi çözümler üretilmeli ve yapılacak ortak bir çalışma ile ticaretin canlanmasına, işçilerin hayat standartlarının yükselmesine yardımcı

olunmalıydı. Bu açıklamalar üzerine bir dizi toplantı ve görüşme başlamış oldu. Bu görüşmelerde yeni endüstri yönetimi, finans kaynakları, teknik gelişmeler, yeni organizasyon ve işçi güvenliği konuları ayrıntılı şekilde tartışıldı. Müzakereler sonunda kapital ile emeğin dostane bir şekilde biraraya gelerek yeni düzeni kurabileceğine karar verildi. 1929 yılında yapılan genel seçimlerden Emek Partisi galip parti olarak çıktı ve Liberal Parti ile koalisyon kurarak iktidar oldu. Komünistler (The Communists), Sol Kanat, Azınlık Hareketi gibi sol uç kanatlar ise çok az oy toplayabildi. Bu sonuçlar İngiliz halkının endüstride kapitalizmden sosyalizme geçişi bir süreç olarak algıladığını, kapitalistlerin zengin imkanlarıyla, parlamentoda söz sahibi olacak bir partinin işçi haklarını savunması ve bu iki gücün bir potada erimesiyle barışçı çözüme ulaşılacağına inandığını göstermekteydi. Buna karşın kapital ile emeğin asla barışamayacağını, işbirliğin emekçiye zarar vereceğini ve devrimci olmadığı sürece tüm demokratik hareketlerin faydasız kalacağını savunan aşırı sol kanat halk tarafından onaylanmamıştı. Genel seçimlerin üzerinden oniki ay geçtiğinde, ülkede ne işçi sınıfına vaadedilenler ne de işverenlerin beklentileri gerçekleştirilebilmişti. Hem hükümetin bir koalisyon hükümeti olmasından, hem de parti başındakilerin tutumundan dolayı umut edilen sistem kurulamamıştı. İşsiz sayısı her geçen gün artıyor, ekonomide bir iyileşme görülüyordu. İngiltere’de bu gelişmeler yaşanırken Almanya II. Dünya Savaşına hazırlık yapıyordu. Naziler 1930 genel seçimlerini kazanmışlar, Versay antlaşmasını tanımadıklarını, bütün yahudileri ülkeden atacaklarını ve savaş vergilerini ödemeyeceklerini ilan ediyorlardı. Haber İngiltere’de büyük panik yarattı. Londra’nın sterlin kaynaklarının büyük bir kısmı Almanya’ya verilen uzun vadeli borç faizlerinden gelmekteydi. İngiltere ekonomisinin Almanya’nın son derece karışık olan ekonomisine bağlı olması, Londra bankalarında altın rezervleri olan

diğer ülkeleri endişelendirmişti. Öyle ki 1931 yazında bankaların altın rezervleri tükendiği için hükümet New York ve Paris'te borç altın arar hale gelmişti. Her geçen gün artan işsiz sayısı ve zor hayat şartlarına ülke genelindeki ekonomik problemler eklenince, halkın sisteme olan güveni sarsılmış, gelecek korkusu başlamıştı. Ekonomik gelişmelerin abartılı bir şekilde basın tarafından malzeme edilmesi İngiliz halkının paniğini artırıyor ve altınların bankadan çekilmesine neden oluyordu. Hükümetin bütçe açığını kapatmak için 1932'de 120 milyon sterlinlik bir kısıtlamaya gidileceğini açıklaması, yıpranmış olan sinirleri iyice germişti. Bu durumdan avantaj sağlaması gereken Komünist Parti, son on yılda yaptığı propagandaya rağmen çok taraftar toplayamamıştı. Bu yenilginin en büyük sebebi ise Emek Partisi'nin halk tarafından sevilen politikacılarının bir araya gelerek, "National Government " (Ulusal Hükümet) adı altında yeni bir hükümet kurmalarıydı. Yanlış tutumlarıyla tanınan eski politikacıların Emek Partisi'nden ayrılması halkın yeni hükümete güvenini perçinledi. Daha sonra gelişen olaylar İngiliz halkının güvenini haklı çıkardı. (Beer, 1940, s.438)

III-2.2. Dönemin Edebiyata Yansıması

Daha önceki bölümlerde bir eserin birdenbire ortaya çıkmadığına, metnin oluştuğu bağlamın, yazarın içinde yaşadığı dönemin önemli olay ve fikirlerinin, esere yansıdığına değinmiştik. Bu bölümde biraz daha spesifik olmak ve yazar kelimesini George Orwell, bağlam kelimesini 1930'lu yıllar, eser kelimesini de Hayvan Çiftliği ile değiştirmek istiyoruz.

George Orwell'i daha iyi tanımak için 1930 lu yıllarda İngiltere'nin içinde bulunduğu politik ve sosyal duruma daha yakından bakmak gerekir. 1917'deki Bolşevik ihtilalinden sonra hızla yayılan Marksizm, İngiliz entellektüelleri arasına sızmış ve 30'lu yıllarda pek çok yazar ve şair tarafından benimsenmişti. Elton E. Smith'in "Pembe Onyıl" (Pink Decade) adını verdiği bu dönem, İngiliz entellektüellerinin Sovyet Komünizmine umut bağlamaları ile başlayıp, daha sonra Rusya'nın da diğer hükümlan devletler ile aynı kaderi paylaştığını görerek hayal kırıklığına uğramalarına kadar devam eden dönemdir. (De Lange, 1992, s.30).

Marksizmin bir yansıması olarak dönemin aydınları işçi sınıfını keşfettiler ve samimi bir şekilde işçilerin içinde bulundukları şartları anlamaya çalıştılar. Kendi ülkelerinde, kendi yurttaşlarının maruz kaldıkları haksızlıkları görüyorlar ve bu durum karşısında sosyo-politik bir tutum sergileme ihtiyacını duyuyorlardı. Woodcock'un tanımlamasına göre, "bu dönemin tipik yazarları sosyal görevlerinin bir sınıfı ve kollektif bir devleti yüceltmek olduğunu" düşünüyorlardı. Bazıları ise emekçi sınıfını toplumun yeni kurtarıcıları olarak görüyordu. Klugmann bu dönemin sosyal bilincini tanımlarken döneme ışık tutar:

It is correct, I think, to call the decade a decade of commitment, because of the extent to which many people of the working class and middle sections of society and intellectuals were deeply committed, deeply personally and

collectively committed to struggle, linking their own individual professions and activities with effective struggle, seeing themselves, if they came from the middle section, as finding their future alongside, and under the leadership of, the working class. (De Lange, 1992, s.20)

Bence bu on yıllık süreye, adanmışlık süresi demek yanlış olmaz, çünkü entellektüeller, toplumun orta kesimi ve çalışan sınıfın büyük kısmı, hem birey olarak hem de toplu olarak kendilerini mücadeleye adanmışlar, bireysel meslek ve çalışmalarını etkili bir mücadele ile birleştirmiş, sanki orta sınıftan geliyormuş gibi geleceklerini omuz omuza ve işçi sınıfının önderliğinde arıyorlardı.

Bu sosyal bilinç birçok soruyu da beraberinde getirmişti. Glicksburg bu soruları iki grup altında toplamaktadır:

1 - Yazarın sosyal sorumluluğu nedir?

2 - Yazar, vatandaş olarak sorumlu olduğu görev ile sanatçı görevi arasında bir ayırım yapmalı mıdır?

Bu sorulara cevap arayan yazarların pek çoğu kendilerini daha derin sulara gömülmüş buldular. İnandırıcı cevaplar bulma endişesi, aynı şekilde Orwell'i de etkilemiş ve eserlerinde motor görevi yapmıştır.

Pek çok yazar, çözümü eşitlik ve kardeşliği savunan politik bir partiye üye olmakta buldular. Yazınlarıyla taraftarı oldukları partiye destek verdiler, sanatlarını propaganda aracı yaptılar. Oysa düştükleri bir hata vardı: yazar sanatını politize etmeye çalıştığında daha önceden bilmediği problemlerle karşılaşılıyordu. Woodcock yapılan hatayı şöyle tanımlar:

Many of our poets and novelists, particularly in the generation that immediately preceded the war, were involved in serious attempts to use their powers of thought and writing in order to assist the establishment of social justice..... Very soon, however, they realized their incompatibility with their party associates and left the razor game of politics for those with thicker skins. (De Lange,1992, s.21)

Birçok yazar ve şairimiz, özellikle de savaştan hemen önceki nesil, düşünce ve yazın güçlerini sosyal adaletin kurulmasına destek amacıyla kullanmayı denediler..... Ancak çok kısa zaman

içinde, parti ortaklarıyla aralarındaki uyuşmazlığı farkettiler ve keskin politika oyununu derisi daha kalın olanlara bıraktılar.

Bu dönemin yazarları, sanatın politikaya karışması konusunda, farklı görüşlere sahip iki gruba ayrıldılar. Bunlardan birincisi sanatın politize edilmemesini savunuyordu. Sanatı politikaya araç etmenin eserin doğaçlama olma özelliğini zedeleyeceğini ve yazarın yaratıcı gücüne zarar vereceğini düşünen yazarlar bu grup altında toplanmışlardı. Diğer gruptakiler kendilerine slogan olarak Orwell'in "sanatın tamamı propaganda, bütün sanatçılar da propagandacıdır" sözünü benimsemişlerdi. Ancak buradaki propaganda sözü dönem yazarlarının anladığı gibi parti propagandacısı olmak almamında değildir. Orwell eserin neden politik olması gerektiğini **The Prevention of Literature** (Edebiyatın Engellenmesi) adlı denemesinde açıklamaktadır:

There is no such thing as genuinely non-political literature, at least of all in an age like our own, when fears, hatreds, and loyalties of a directly political kind are near to the surface of every one's consciousness. (De Lange, 1992, s.34)

Gerçekte samimi olarak apolitik bir edebiyat türü yoktur, en azından içinde bulunduğumuz, korkuların, nefretlerin ve

politik sadakatin her bireyin bilincine yerleřtiđi bu dönemde.

Orwell propaganda kelimesiyle neyi kastettiğini a ıkladığı **The Proletarian Writer** (Emek i Yazar) da okura eserlerinin nasıl okunması gerektiği konusunda ışık tutar.

I have always maintained that every artist is a propagandist. I don't mean a political propagandist. If he has any honesty or talent at all he cannot be that. Most political propaganda is a matter of telling lies, not only about the facts but about your own feelings. But every artist is a propagandist in the sense that he is trying, directly or indirectly, to impose a vision of life that seems to him desirable. (De Lange, 1992,s.35)

Her sanat ının bir propagandacı olduğu fikrini savunmuşumdur her zaman. Ancak kastettiğim şey politik bir propagandacılık değildir. Eğer sanatçı birazcık dürüstlük ve yeteneğe sahipse, zaten öyle olamaz. Politik propagandanın çoğu yalan söylemektir, sadece gerçekler değil aynı zamanda kendi duygularıyla ilgili olarak da

yalan söylemektir. Ancak her sanatçı dolaylı veya dolaysız yollarla, kendi görüşüne göre arzulanır bir hayatı empoze etmeye çalışarak propaganda yapar.

I. Dünya savaşındaki sonraki dönemde Marksizm, insani ve ahlaki değerleriyle, dönem yazarını etkilemişti. Bu ideolojiye kucak açanlar onun sunduğu dürüst toplum vizyonunu ve insanların diğerleri tarafından sömürülmeyeceği ümidini taşıyorlardı. Bu vizyonu sanatlarına yansıtarak çizmek isteyen yazar, şair ve tiyatro yazarları dönemin toplumsal gerçekleri ile ilgilenme sorumluluğunu duyuyorlardı. Yaşadıkları dönem kapitalizmin, diktatörlüğün, totaliter rejimlerin kendini gösterdiği, çıkabilecek bir savaş korkusunun yoğunca yaşandığı ve bilimin, özellikle silahlarla ilgili olan bilimin, hızla geliştiği bir dönemdi. Bütün bu fantastik gerçekler bireyi tehdit ederken yazarın kendini soyutlaması hemen hemen imkansız hale gelmişti. Hynes'in **The Auden Generation** (Auden Nesli) da özetlediği gibi, bu nesil kendini savaş sonrası yıkıntılarının içinde bulmuştu. Glicksburg bu yıkıntı dönemini şöyle tanımlar:

In a world of fearful threats and economic insecurity, the writer found it impossible to cultivate his own garden, to keep aloof while the battle against totalitarianism is being fought. (De Lange, 1992, s.23)

Korkunç tehditler ve ekonomik güvensizlikle dolu bir dünyada yazar, çevresinde totaliter rejimle mücadele devam ederken, bir kenara çekilip kendi bahçesinde çalışmayı imkansız görmektedir.

Dönem yazarlarından Frank Chapman, yaşadıkları dönemin üzerlerine yüklediği sorumluluğu şöyle anlatır:

(There is an).....increasing anxiety among writers..... to find something firm to cling to in the apparent chaos of contemporary life; the determination to be on one side or the other of the fence, not sitting on it as a mark for both parties. To join no party seems, now (1936), a sign of weak-mindedness. (De Lange,1992, s.23)

Yazarlar arasında gittikçe artan.....günümüzdeki kaos içinde tutunacak sağlam bir dal bulma endişesi var; çitin bir tarafında olmak, her iki partinin adamı gibi çitin üstünde görünmek

endişesi. Bugünlerde hiçbir parti tutmamak zayıflık işareti olarak görülüyor.

Politik bir taraf tutma baskısı, bu dönemde verilen eserlerin politik olması sonucunu doğurmuştu. Okurun beklentiler ufkunu tatmin etmek zorunluluğunu hisseden yazar, ister istemez günün güncel konularına değinmek sorumluluğunu duyuyor, okuru kendi politik düşüncesi doğrultusunda etkilemeye çalışıyordu. Dönem problemleriyle şaşkına dönen okur ise, okuduğu eserde, bu kaostan kurtuluş formülleri arıyordu. Virginia Woolf dönem insanının içinde bulunduğu kötü durumun gerçekçi bir değerlendirmesini 1940 da yayınlanan **Folios of New Writing** de yapmıştır:

They had nothing settled to look at; nothing peaceful to remember; nothing certain to come. During all the most impressionable years of their lives they were stung into consciousness into self-consciousness into class-consciousness, into the consciousness of the things changing, of things falling, of death perhaps about to come. There was no tranquility in which they could recollect. The innermind was paralysed, because the surface mind was always hard at work. (De Lange,1992, s.24)

Onların seyredebileceği yerleşmiş hiçbirşey, hatırlayabileceği barışçıl hiçbirşey, gelecek kesin hiçbirşey yoktu.

Hayatlarının en güzel yıllarını bilinç içinde, kişisel bilinç, sınıf bilinci, değişen, kaybolan ve belki de gelmekte olan ölüm bilinci içinde, acıyla kıvranarak geçirmişlerdi. Kendilerini toparlayabilecekleri bir huzur yoktu. İç zihin felç olmuştu, çünkü dış zihin sürekli yoğun çalışmaktaydı.

Okurun beklentilerine cevap vermek durumunda olan yazar, dönemin duygusal (emotional) gerçeklerini aktarabilmek için yeni edebiyat formları bulmak zorundaydı. Yazarların amacına uygun formlar dökümanter röportaj, hiciv, fabl, alegori ve distopya olarak ortaya çıktı. (De Lange, 1992, s.25)

Bu dönem yazarları kendilerini bir davaya adanmışlardı ve bu tutumlarıyla döneme isim verdiler. Yazarların aktif olduğu bu döneme **the decade of commitment** (kendini adama on yılı) adı verilmektedir. Davaları toplumu aydınlatmak, kalemleriyle siyasi görüşleri destekleyerek hoşnut olunmayan sosyal duruma bir çözüm bulmaktı. Bu yazarların çoğu orta sınıf mensubu ailelerden geliyordu. Halk okullarında alınan eğitimin ardından Oxbridge'e devam ediyorlardı. Genellikle sol görüşlü olup, anti-faşist düşüncelere sahip insanlardı. Crowcroft'un dönem yazarlarının içinde bulunduğu ikileme dikkati çeken yazısında Orwell ile bu yazarların arasındaki farkı görmek mümkündür.

The writers of the "thirties",..... came, in general, from a different stratum of society. They were those paradoxes: those who turn against their own class.

.... These writers of the "thirties" were Left-Wing. Anti-fascist but not anti-totalitarian. They would civilize society in England, and champion extremism. But the poverty they spoke of, they had never experienced. The system they derided, they had never been the victims of. And the system they praised, they did not really know. (De Lange, 1992, s.27)

30 lu yılların yazarları genellikle toplumun farklı bir kesiminden gelmekteydiler. Onlar kendi sınıflarına sırt çevirmenin paradoksunu yaşamaktaydılar..... 30 ların yazarları solcuydu. Anti faşisttiler ancak antitotaliter değildiler. İngiliz toplumunu geliştirecek ve aşırılığı yücelteceklerdi. Ancak bahsettikleri yoksulluğu hiç yaşamamışlardı. Alay ettikleri sistemin hiç kurbanı olmamışlardı. Övdükleri sistemi ise hiç tanımıyorlardı.

Bu yazarların eserleri sosyalist içerikli olmakla beraber, okunması "zor" olduğu için halk kitlelerinden kopuktu. Genellikle birbirleri için yazdılar; mensubu oldukları sınıfın geleneksel değerlerinden uzak, ancak geçmişleri yüzünden işçi sınıfından tecrit halindeydiler. Yaşanmadan aktarılan olaylar bu yazarların üzerinde ödünç urbalar gibi iğreti kalıyordu. Oysa Orwell'in geçmişi ve amaçları bu yazarlardan farklılık gösteriyordu. Orwell, işçi sınıfının yaşadığı sıkıntıları kendisi tecrübe etmiş, hatta bu tecrübeye kendisi özellikle zemin hazırlamıştı. Değişik mekanlarda yoksulluğun farklı yüzlerini görmüştü: Burma, Paris, Londra... Bütün bu tecrübeler ona bilgi olarak geri dönmüştü ve okuru ile buluşmasını sağlayan da bu bakış açısıydı. Orwell'in *The Decade of Commitment* yazarlarından farklı bir yanı da Komünist Parti'nin savunucularından biri olmaması ve ardından gelen hayal kırıklığından etkilenmemiş olmasıdır. Diğerleri savundukları fikirlerin yıkılışını izlerken, Orwell kullanabildiği en iyi silahı- dili kullanma yeteneğini- kullanarak cesurca –kendi deyimiyle korku veya iltimastan uzak– saldırılarıyla, sistemin eşitsizlik ve adaletsizliğini göz önüne sermiş, kendisini okuruna ispatlayabilmiştir. (De Lange, 1992, s.29)

Orwell herhangi bir partiyi övmek yerine, her fırsatta işçi sınıfına güvendiğini yazmıştır. *The English People* (İngiliz Halkı) adlı denemesinin sonunda işçi sınıfına olan güvenini en açık bir şekilde ifade etmiştir.

By the end of another decade it will be finally clear whether England is going to survive as a generation or not. And if the answer is to be "yes", it is the common

people who must make it so. (De Lange, 1992, s.29)

Gelecek on yıl içinde İngiltere'nin bir nesil olarak devam edip etmeyeceği nihayet belli olacak. Eğer cevap evet ise, bunu halk başaracaktır.

George Orwell ve eserlerini meydana getirdiği bağlamlar hakkında bilgi edinmek için sık sık kendisinin yazdığı denemelere başvurduk ve bağlamin, eseri nasıl etkilediğini araştırdık. Örneğin bu denemelerden **Why I Write** (Neden Yazıyorum)da kendisinin ve herhangi bir yazarın yaşadığı dönemden nasıl etkilendiğini anlatırken, Orwell, bu çalışmanın araştırma konusu olan metnin bağlamdan nasıl etkilendiği konusuna ışık tutmaktadır. Orwell aynı denemesinde, çocukluk yıllarının bir özetini verirken amacının okur tarafından daha iyi anlaşılacak olduğundan bahseder. Okurun daha önceden edindiği tüm bilgiler okuma sürecinde, okurun beynindeki şemaların tetiklenmesinde etkin görev görecek, boş alanların doldurulması ve metnin anlamlandırılmasını kolaylaştıracaktır.

I give all this background information because I do not think one can assess a writer's motives without knowing something of his early development.

His subject matter will be determined by the age he lives in –at least this is true in tumultuous revolutionary ages like our own– but before he ever begins to write he will have acquired an emotional attitude from which he will never completely escape..... but if he escapes from his early influences altogether, he will have killed his impulse to write. (De Lange, 1992, s.44)

Bütün bu geri plan bilgileri veriyorum çünkü bir yazarın daha önceki gelişimini bilmeden onu harekete geçiren motifleri değerlendirmek mümkün değildir. Yazacağı konuyu içinde bulunduğu dönem –en azından bizim yaşadığımız gibi gürültülü devrimci dönemler- belirleyecektir. Fakat daha yazmaya başlamadan önce yazar, duygusal bir tutum edinmiş olacaktır ki bundan hiçbir zaman kendini tamamen sıyıramaz.... Ancak daha önceki etkilerin tamamından kendini sıyırmayı başarırsa, o zaman da yazma isteğini yocketmiş olur.

Orwell aynı amaçla, okurunu eserlerinin amacı hakkında aydınlatmayı

The Prevention of Literature da sürdürür.

It is not possible for any thinking person to live in such a society as our own without wanting to change it. For perhaps ten years past I had some grasp of the real nature of capitalist society. I have seen British imperialism

at work in Burma, and I have seen something of the effects of poverty and unemployment in Britain. In so far as I have struggled against the system, it has been mainly by writing books I hoped would influence the reading public. (De Lange, 1992, s.35)

Düşünebilen herhangi bir insanın bizimki gibi bir toplumda yaşayıp da onu değiştirmek istememesi imkansızdır. Geçtiğimiz on yıl boyunca kapitalist toplumun gerçek doğasını kavradım. Burma'da İngiliz emperyalizmini işbaşında seyrettim ve İngiltere'de yoksulluk ve işsizliğin etkilerini gördüm. Sisteme karşı koyduğum süre içinde mücadelemi okur

kitlesini etkileyeceğini umduğum kitaplar yazarak sürdürdüm.

Why I Write da başlığına cevap verir ve neden yazdığını açıklar:

Every line of serious work that I have written since 1936 has been written, directly or indirectly, against totalitarianism and for democratic Socialism, as I understand it. It seems to me nonsense, in a period like our own, to think that one can avoid writing of such subjects. Everyone writes of them in a guise or another. It is simply a question of which side one takes and what approach one follows. (De Lange, 1992, s.36)

1936 dan beri yazdığım ciddi eserlerin her satırı, doğrudan ya da dolaylı olarak, totaliterciliğe karşı ve benim algıladığım şekliyle, demokratik sosyalizm leyhine yazılmıştır. İçinde yaşadığımız dönemde bu konuları yazmaktan kaçınmak bana saçma gelmektedir. Herkes bu konuları şu ya da bu maske altında yazmaktadır.

Mesele sadece hangi tarafta olduğunuz ve
hangi yaklaşımı tercih ettiğinizle ilgilidir.

Orwell bazılarına göre solcu, bazılarına göre sağcı, diğerlerine göre kapitalist ya da kötümser bir yazardır. Bazıları onu yanlarına, bazıları ise karşılarına alarak eleştirmişlerdir. Tüm bu farklı görüşlerin arasında şu sonuca varabiliriz: Orwell gerçekçi bir yazardır; eserlerindeki tüm temaları yaşadığı dönemin olaylarından almıştır ve okuruna mesaj iletmektedir. Orwell'in tek amacı gördüklerini, bildiklerini okuruna aktarmak, bu yolla içinde bulunduğu topluma ışık tutarak onu uyanık tutmaktır. **Hayvan Çiftliği** için yapılabilecek en iyi yorumun Orwell'in kendi sözlerinden yaptığımız alıntıda yazılı olduğu düşüncesindeyiz:

My recent novel is not intended as an attack on socialism or on British Labour Party (of each I am a supporter) but as a show-up of the perversions to which a centralized economy is liable and which have already been partly realized in Communism and Fascism. I don't believe that the kind of society I described necessarily will arrive, but I believe (allowing of course for the fact that the book is satire) that something resembling it could arrive. I believe also that totalitarian ideas have taken root in the minds of intellectuals everywhere, and I have tried to draw these ideas out to their

logical consequences. The scene of the book is laid in Britain in order to emphasize that the English speaking races are not innately better than anyone else that totaitarianism, if not fought against, could triumph anywhere. (De Lange, 1992, s.53)

Son yazdığım roman sosyalizm veya İngiliz Emek Partisi'ne (ki her ikisinin taraftarıyım) saldırı amacıyla değil, ancak merkezi bir ekonominin, komünizm ve faşizmde kısmen gerçekleştiği üzere, sebep olabileceği sapkınlıkları göstermek için yazılmıştır. Tarif ettiğim toplumun kesinlikle ortaya çıkacağına inanmamakla birlikte (metnin bir hiciv olduğunu göz önünde bulundurarak) benzer birşeyin gerçekleşebileceğini düşünüyorum. Totaliter fikirlerin dünyanın her yerinde aydınların beyinde yeşerdiğine inandığım içindir ki, bu fikirlerin mantıken ortaya çıkacak sonuçlarını ortaya koymaya çalıştım. Metinde olaylar İngiltere'de geçmektedir çünkü İngilizce konuşan ırklar doğuştan diğerlerinden daha iyi değildir ve

totalitercilik, eğer savaşılmazsa, her yerde
galip gelebilir.

Kendi sözlerinden de anlaşılacağı gibi, Orwell okurunu uyanık tutmayı ve düşündürmeyi amaçlamıştır. **Hayvan Çiftliği**'nde bu amacına farklı göndermeler, okurun beynindeki şemaları tetikleyecek boşluklar aracılığıyla ulaşmıştır. Günümüzde dahi okur kitlelerini etkilemeye devam eden, totaliter rejimler ve sömürgeciliğin çeşitli yüzleri hakkında düşündürten metin, şüphesiz Orwell çağdaşı okurlar için çok daha fazlasını ifade ediyordu.

Dönem okurunun içinde bulunduğu bağlam düşünüldüğünde, metnin okurun siyasi çözüm arayışları içinde oluşturduğu beklentiler ufkunu tespit edebildiğini ve sunduklarıyla beklentileri karşıladığını düşünmek kanımızca yanlış olmayacaktır. Orwell, **Hayvan Çiftliği**'ndeki hayvanların çözüm aradıkları gibi, içinde bulunduğu ve haketmediğini düşündüğü hayattan kurtulmaya çalışan İngiliz okuruna ne yapılacağını değil, ne yapılmaması gerektiğini yazmaktadır. Bu da bize göre bir çözüm önerisidir ve okurun beklentisini karşılamaktadır.

IV- UYGULAMA

Bir önceki İser uygulamasında, İser'in bahsettiği kastedilen okurdan yola çıkarak boşluk ya da belirsizliklerin nasıl anlamlandırıldığını araştırdık. Hazırladığımız ankette kastedilen yani ideal okur kitlesinin dışında kalan farklı okur kitlelerinin anlamı çıkarma çabasında farklı oranlarda başarıya ulaştığını göstermeye çalışacağız.

Bir önceki Jauss uygulamasında, ulaşabildiğimiz o döneme ait verilerden yola çıkarak, metnin ortaya çıktığı dönemdeki okurun beklentilerini tespit etmeye çalıştık. Anket uygulaması sonucunda farklı bağlamlarda yaşayan okurların değişik beklentiler oluşturduklarını ve bu beklentilerle metnin sunduklarının örtüşme derecesini tespit etmeyi amaçlıyoruz.

IV.1. Okur Grubuna Anket Uygulaması ve Sonuçların Değerlendirmesi

Ankette yeralan soruların bir kısmı okurun, İser'in bahsettiği, boşlukları ne ölçüde doldurduğunu, belirsizlikleri nasıl anlamlandırdığını ortaya çıkarmaya yönelik hazırlandı. Bu sorulara okurun verdiği cevapların ne kadar başarılı olduğunu ve bu anlam daha sonra metnin içinde teyid edildiğinde okurun bundan duyduğu hazzı ortaya çıkarmaya çalıştık. Aynı alıntılardan yola çıkarak okurda oluşan, Jauss'un bahsettiği, beklentileri ve bunların daha sonra karşılanma ölçüsünü tespit etmeye yönelik sorular sorduk. Cevapları bireysel ifadelerden arındırarak anlam birliği olan gruplar altında topladık ve genel

ifadelerle aktarmaya çalıştık. Sorulara verilen cevaplar, başarı oranları ve vardığımız sonuçlar aşağıda verilmektedir.

I - 1..Yaptığımız ilk alıntıda önemli bir boşluk yer almaktadır. Bu boşluk Major'un barış ve bütün hayvanların yoldaşlığı söylemine tamamen zıt düşen bir olayın henüz konuşması bitmemişken gerçekleşmesinde gizlidir. Bütün hayvanların bir arada barış içinde yaşamalarından bahsederken köpeklerin sıçanları kovalaması Major'un konuşmasını kuşkulu hale getirmekte ve bu kuşkuyla okur bahsedilen barışın gerçekleşmesinin zor olacağını, olağanüstü şartlar altında gerçekleşebilse dahi uzun süreli olamayacağını düşünmektedir. Doldurulan bir başka boşluk okurun kafasında daha önceki tecrübe ve gözlemlerinden kaynaklanan, bağlamın etkisiyle edinilmiş bilgiye dayanır: hayvanlar doğal ve içgüdüleriyle hareket eden yaratıklardır ve onların doğalarında birbirlerini yemek vardır. Bazı hayvanlar diğerlerinin besin zincirinde yer alırken nasıl bir güç ve ne kadar süreyle onları doğalarından uzak tutabilecektir? Tüm bu bilgiler ışığında okur metindeki boşluğu Major'un "rüya"sının aslında ütöpik olduğu ve uygulanabilirliğinin kuşkulu olduğu şeklinde doldurmaktadır. Okurların verdiği cevapların %73.7'si bu sonucu vermektedir. %21.1 oranında cevapsız soru, %5.3 oranında ise yanlış cevaplar vardır. (Bkz. Tablo A1)

2. Okurlara bu kuşkunun onlarda gelecek sayfalara dair nasıl bir beklenti doğurduğunu ve daha sonra metnin hangi bölümünde bu alıntıyı hatırladıklarını sordüğümüzda, umut edilen hatta planlanan yoldaşlığın uzun sürmeyeceğini beklediklerini öğrendik. Okurların %68.4'ü bu hayalin hayal olarak kalacağını ve gerçekleşemeyeceğini tahmin ettiklerini ve daha sonra ilk

olarak sütün ortadan kaybolduğu anda amaçlanan eşitlik ve yoldaşlığın ihlal edildiğini anladıklarını ve bu alıntıyı hatırladıklarını yazdılar. %21.1 oranında cevapsız, %10.5 oranında ise yanlış cevaplar vardır. (Bkz. Tablo A2)

3. Okurların %71.1i tahminlerinin metnin geri kalan bölümünde zaman zaman yeni örneklerle teyid edildiğini ve eşitliğin bozulması beklentilerinin yazılanlarla örtüştüğünü yazdılar. %23.7 oranında cevapsız, %5.3 oranında ise yanlış cevaplar vardır. (Bkz. Tablo A3)

II - 4. Yaşlı Benjamin'in sözleri okurların %57.9u tarafından eşeklerin uzun yaşamları sonucunda diğer hayvanların tümünden daha fazla tecrübe sahibi oldukları şeklinde değerlendirildi. Okurlar bu tecrübe sayesinde Benjamin'in diğer hayvanlardan farklı olarak pekçok şeyin farkında olduğunu ve bu yüzden olaylara kuşkuyla yaklaştığını belirttiler. %26.3 oranında cevapsız, %15.8 oranında ise yanlış cevaplar vardır. (Bkz. Tablo A4)

5. Okurlara bu anlamı ilk okudukları anda mı yoksa daha sonra mı çıkardıklarını sorduk. Yukarıda belirttiğimiz cevabı veren okurlardan %35i ilk okudukları anda, %65i ise bazı olaylar sonrasında bu anlamı edindiklerini ifade ettiler. Bu sonuç bize bazı boşlukların ilk okuma anında doldurulamadığını, ancak daha sonra bazı yeni bilgilerin ışığında doldurulabildiğini gösterdi. Aynı sonuçlar bize okurların boşlukları doldurmak ya da belirsizlikleri anlamlandırma sürecinin okurlar arasında farklı olduğunu gösterdi. Alıntıdaki anlamı ilerleyen sayfalarda fark ettiğini belirten okurlar arasından %13ü ilk okudukları anda farklı bir anlam çıkardıklarını ancak daha sonra gelişen olayları değerlendirerek buldukları anlamı değiştirdiklerini ifade ettiler. Bu da bizi boşluk doldurma

uğraşının metin boyunca devam ettiği, edinilen anlamın geriye dönük olarak teyid edildiği ve teyid edilemediği durumlarda okuru farklı anlamlar aramaya sevk ettiğini sonucuna götürdü.

III - 6. Napoleon'un hayvanların dikkatini sütün uzaklaştırıp onları çalışmaya gönderdiği bölümle ilgili yaptığımız alıntıya okurların %65.8i doğru cevap verdi. Bazı okurlar doldurdukları boşluğu daha genel ifade ederek gücü elinde tutanların mutlaka kendi çıkarlarını gözeteceklerini yazdılar. Bazı okurlar ise boşluğu sadece Napoleon karakterinde yoğunlaşarak doldurdular ve sütün bir şekilde Napoleon'un çıkarları için kullanılacağını yazdılar. Bazı okurlar ise daha kapsamlı bir anlamlandırma yaparak Napoleon'un kişiliği hakkında yorumlar yaptılar, bencil ve tembel olduğunu da yazdılar. %21.1 oranında cevapsız, %13.2 oranında ise yanlış cevaplar vardır. (Bkz. Tablo A6)

7. Okurların beklentiler ufkunu tespit etmek amacıyla gelecek sayfalarda sütle ilgili olarak ne okumayı tahmin ettiklerini sorduk. %84.2si sütün ortadan kaybolacağını, Napoleon ve /veya domuzlar tarafından içileceğini tahminlediklerini yazdılar. %15.8 oranında cevapsız soru vardır. Bu soruya yanlış cevap veren okur bulunmamaktadır. (Bkz. Tablo A7)

IV - 8. Hayvanların akşam döndüklerinde sütü bulamamaları ile ilgili yaptığımız alıntının ardından okurlara beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini sorduk. Alıntıda sütün domuzlar için kullanıldığı açıkça belirtilmediği halde %84.2 oranında EVET cevabı aldık. Bu da bize okurların beklentilerinin metin tarafından karşılandığını gösterdi. Ayrıca bu cevap

doldurulan boşlukların aynı yönde doldurulan başka boşluklar aracılığıyla teyid edilebildiğini gösterdi. (Bkz. Tablo A8)

9. Okurlara Napoleon'un sütü içtiğinin yazıldığı bir metni mi yoksa bu sonuca okurun kendi çabasıyla satır aralarını okuyarak vardığı bir metni mi tercih ettiklerini sorduk. Okurların %94.7'si okurun çabasını gerektiren bir metnin daha çekici olduğunu, diğerinin basit ya da sıkıcı olacağını ifade ettiler. %5.3'ü ise bu soruya cevap vermemişti. (Bkz. Tablo A9)

V - 10. Napoleon'un gerçekleştirdiği infazlarla ilgili olarak yaptığımız alıntıda kolaylıkla doldurulabilecek bir boşluk bulunmaktadır. Bu boşluğu doldurmak için okur daha önceki sayfalarda okuduğu ve böylelikle bilgi dağarcığına eklenmiş olan bilgilere başvurarak Major'un yoldaşlık kavramını ortaya attığı ve tüm hayvanların kardeşliğinden bahsettiği açılış konuşmasını hatırlayacaktır. İnşa edilen sistemin temeli sayılan 7 emirden biri olan "hiçbir hayvan diğer bir hayvanı öldüremez" kuralı ise hatırlanan diğer bir unsurdur. Yola çıkılan amaçla gerçekleşenler arasındaki zıtlık metinde yazılı olarak verilmeyen, ancak okur tarafından doldurulan bir boşluk olarak ortaya çıkmaktadır. Şüphesiz bu alıntı Major'un konuşması sırasında cerreyan eden ve okuru şüpheye düşüren kovalamaca sahnesini okura hatırlatacaktır. Bu şüphenin doğruluğu, alıntıdaki gizli bilgi ile bir ölçüde teyid edilmektedir ki bu da okurda estetik hazzı doğuracaktır. Okurların %81.6'sı alıntıyı okuduklarında Major'un açılış konuşmasını ve Hayvanizm'in 6. emrini hatırladıklarını yazdılar. %15.8 oranında cevapsız soru vardır. Bu soruya yanlış cevap veren okur oranı sadece %2.6'dır. (Bkz. Tablo A10)

VI - 11. Okurlara ilk yedi emirden üç tanesinin sonradan değiştirilmiş haliyle ilk 6 emrin yazılı olduğu bir alıntı verdik ve bu değişiklikleri okuduktan sonra son emirle ilgili olarak metinden ne beklediklerini sorduk. %81.6 oranında son emrin domuzların çıkarına uygun bir şekilde değiştirilmesini beklediklerini gördük. Okurlar günlük hayatta yaşanan eşitsizliğin son emre yazılı olarak yansımalarını beklediklerini yazdılar. %18.4ü soruyu cevaplamadı.

12. Beklentilerinin karşılanıp karşılanmadığını sorduk. %81.6sı karşılandığını ifade ettiler. %7.9u soruyu yanıtlamazken, %10.5i soruyu cevapsız bıraktı. (Bkz. Tablo A11)

VII - 13. Squealer'ın "Beasts of England" marşının gerek görülmediği için artık söylenmeyeceğini ifade ettiği bölümü alıntı olarak verdik ve buradaki görünen, açık mesajı sorduk. Okurların %97.4ü artık amaçlanan hedefe ulaşıldığı için marşın gereksiz olduğunu yazdı. %2.6 oranında yanıtsız soru vardır. (Bkz. Tablo A13)

14. Okurlara aynı alıntıdaki gizli mesajı sorduk. %84.2si Napoleon'un Squealer aracılığıyla hayvanlara şarkıda yer alan özgürlük, refah içinde yaşamak, eşitlik gibi kavramları ve gerçekleştirdikleri isyanı unutturmak istediğini yazdılar. Bu kavramların söylenmesi hayvanlara yaşadıkları hayat ile şarkıdaki hayat arasındaki zıtlığı göstereceği için Napoleon'un onları sömürdüğünü anlayabileceklerini ifade ettiler. Bazıları boşluğu daha kompleks

bir seviyede doldurarak Napoleon'un hayvanlardaki potansiyel güçten korktuğunu ve isterlerse kendisine karşı isyan edebileceklerini bildiği için beyinlerini yıkamaya çalıştığını yazdılar. Okurların %13.2 si soruyu cevapsız bıraktı. %2.6 oranında yanlış cevap vardı. (Bkz. Tablo A14)

VIII - 15. Okurlara Squealer'ın hayvanlara yeldeğirmeni ile ilgili açıklama yaptığı bölümden bir alıntı verdik. Bu alıntıya göre Napoleon aslında yeldeğirmenine hiç karşı çıkmamıştı, sadece öyleymiş gibi görünmüştü. Snowball artık uzaklaştırıldığına göre bu plan uygulanabilirdi. Squealar, neşeli ve sinsi bir gülüşle "bunun adına taktik denir yoldaşlar,taktik" diyerek sözlerini bitiriyordu. Alıntıda görünen mesajı sorduğumuzda okurların %73.7si Napoleon'un Snowball'dan kurtulmaya çalıştığını yazdılar. %15.8 oranında cevapsız, %10.5 oranında ise yanlış cevaplar vardır. (Bkz. Tablo A15)

16. Satır arasındaki anlamı sorduğumuzda farklı cevaplarla karşılaştık. Okurların %71.1i bu soruyu yanıtladı ve cevapları 4 farklı grup altında topladık. Sorulan soruların hiçbirinde bu kadar geniş bir cevap yelpazesıyla karşılaşmadık. Bu çeşitliliğin bize göre sebebi alıntıda birden çok ve farklı seviyelerde doldurulabilecek boşlukların olmasıdır. Bir grup okur (cevap verenlerin %44ü) Napoleon'un Snowball'ın hayvanlar üzerindeki etkisini farkettiği için onu çiftlikten uzaklaştırarak liderliğini ve buna bağlı olarak sömürge düzenini garanti altına aldığını yazdılar. Diğer bir grup okur (%22) Napoleon'un ne kadar hain ve çıkarları için herşeyi yapabilecek karakterde biri olduğunu anladıklarını yazdılar. Daha az kişiden oluşan bir grup (%16)

Napoleon'un yeldeğirmeni planının aslında iyi bir fikir olduğunu kabul ettiğini ancak bunu açıkça söylememek için böyle bir açıklama yaptırdığını yazdılar. Son grup ise Squealer'ın taktik kelimesiyle hayvanların sürekli kandırılmalarını kastettiğini ancak hayvanların bunu anlayacak zeka düzeyinde olmadıklarını, bundan Squealer'ın sinsi bir haz duyduğunu ifade ettiler. Ayrıca benzer durumların dünyanın her yerinde yaşandığını ve bu taktiklerin gücü ellerinde tutabilmek için yönetenlerin, yönetilenler üzerinde oynadıkları çıkar oyunları olduğunu yazdılar. Bu kadar kompleks bir anlamlandırma yapabilenlerin oranı sadece %14'tür. Sadece bir okur Squealer'ın bilinçli olarak hayvanların anlamayacağı kelimeleri kullanarak onları aldattığını yazdı (%2). Okurların tamamının ifade ettikleri anlamlar bu alıntıda vardır, ancak farklı bağlamlar farklı okurları, farklı okuma ve anlamlandırma yani boşluk doldurmaları yaratmaktadır. Bunun sonucu olarak ön plana çıkan anlam değişmekte ve aynı metinden farklı anlamlar çıkmaktadır. Bağlamın okur üzerindeki etkilerinin olduğunu göstermek açısından önemli bir alıntı olduğuna inanıyoruz. %18.4 oranında cevapsız, %10.5 oranında ise yanlış cevaplar vardır. (Bkz. Tablo A16)

IX - 17. Okurlara verdiğimiz alıntıda bazı hayvanların yaşananlar karşısında huysuzlanarak kendi aralarında mırıldandıkları ve Squealer'ın "gerekli açıklamaları" yapmak üzere gönderildiği yazılıydı. Burada Squealer'ın gönderiliş amacı ve "gerekli açıklamalar" sözü yazar tarafından bırakılmış bir boşluktur. Okurlara yazarın yerinde olsalar bu boşluğu açıkça yazmak isteyip istemeyeceklerini ve cevap evet ise nasıl yazacaklarını sorduk. Okurların %78.9u anlamın açıkça verilmemesi gerektiğini, kendilerinin de anlamı okurun

bulacağı şekilde yazmayı tercih edeceklerini yazdılar. Okurların %21.1i soruyu cevaplamadı.

Anketimizin son sorusunda okurların genel okuma zevkleriyle ilgili yorumlarını almak istedik. Okuma işlemi sırasında açıkça belirtilmiş metinleri mi, yoksa kendilerinden kişisel çaba gerektiren, okurun aktif olarak anlam edinimine katılmasını sağlayan, boşlukları doldurdukları metinleri mi daha çok sevdiklerini sorduk. %82si aktif okumayı sevdiklerini, bu türdeki metinlerin onlara daha çekici geldiğini yazdılar. Yaptıkları açıklamalarda boşlukları doğru doldurduklarında kendilerini başarılı hissettiklerini ve mutlu olduklarını, yanlış olduklarında ise sürpriz sonuçlarla karşılaştıkları için metnin heyecan verici olduğunu yazdılar. Bazıları yazarın okurunu sıkmama görevi olduğunu ve herşey yazılı olduğunda bu görevin yerine getirelemediğini, kendilerinin bu tür metinleri sıkıcı bulduklarını belirttiler. Bir kısmı da yazarın okurunu düşündürmek ve böylece onu geliştirmek zorunda olduğunu ve bunu ancak boşlukların yer aldığı metinlerle başarabileceğini yazdı. Okurların %18i soruyu cevaplamadı.

Yaptığımız anket sonuçlarını betimsel analiz yöntemiyle incelediğimizde aşağıdaki verileri elde ettik:

Toplam doğru madde (cevap) dağılımına göre denek grubunun %.18.4ü tam puan almış, %2.6sı en düşük puanı (5 puan) almıştır. (Bkz. Tablo 1.)

İser 'in kuramından yola çıkarak boşluk doldurma eylemi ile ilgili soruların doğru madde (cevap) dağılımına göre, denek grubunun %21.1i tam puan almış, % 2.6sı 1 puan puan almıştır. (Bkz. Tablo 2.)

Jauss'un beklentiler ufkundan yola çıkarak hazırladığımız deneklerin beklentilerini ölçmeye yönelik soruların doğru madde (cevap) dağılımına göre, denek grubunun %21.1i tam puan almış, %2.6sı 1 puan almıştır. (Bkz. Tablo 3.)

Tek yönlü varyans analizine göre toplam elde edilen puanların dağılımından ortaya çıkan üç grubun (düşük grup: 17 sorudan 5-11 puan alanlar %31.6; orta grup:12-14 puan alanlar %28.9; yüksek grup:15-17 puan alanlar %39.5 –her doğru cevap 1 puandır-) İser uygulaması, Jauss uygulaması ve toplam puanlamaya göre sonuçları, anlamlı bir farklılaşma göstermektedir. (Bkz. Tablo 4 ve 5.) Bu sonuçlar istatistiksel anlamda da, denek grubunun aynı metne ve sorulara farklı doğruluk oranlarında cevap verdiklerini göstermektedir. Bu sonuçlardan yola çıkarak boşlukların farklı okurlar tarafından farklı şekillerde doldurulduğunu ve farklı beklentiler doğurduğunu tespit etmek mümkündür. İser'in ve Jauss'un kuramları ışığında bu farklı anlamlandırmaların sebebinin bağlam olduğunu düşünmek mümkündür.

SONUÇ

Çalışmamız sırasında bağlamın metin üzerindeki etkisini iki şekilde araştırdık:

1) İser'in kuramından yola çıkarak **Hayvan Çiftliği** (Animal Farm) metninde bırakılmış boşlukların, belirsizliklerin, metnin yönlendirmesiyle kastedilen okur tarafından ne şekilde doldurulduğunu çözmeye çalıştık. Kastedilen okur İser'in savunusuna göre anlamı çıkartabilmek için her boşluğu doldurduğu, her belirsiz alanı aydınlatışı sırasında kendi bilgilerine, tecrübelerine, toplumun yönlendirdiği kavramlara ve yargılara başvuruyordu. Bu teoriye göre bağlam, okurun bilgisini ve hafızasını kullandığı her alanda karşımıza çıktı. Bağlam, okurun, beyinde bir bilgi ve tecrübe dağarcığı oluşturmak yoluyla etkilemekteydi. İhtiyaç duyduğunda okur, bu dağarcığı açıp, içinden gerekli olan malzemeyi alıyor ve zekasını kullanarak uygun bağlantıları yapıyordu. Okurun beyindeki daha önceden farklı etki ve tecrübeler ışığında oluşan şemalar metin tarafından aktive ediliyor ve metin anlamlı hale geliyordu. Doğru yapılan anlamlandırmalar ise okurda, İser'in deyimiyle, estetik hazzı doğuruyordu. İser'in boşluklar teorisini yine kendisinin bahsettiği ideal okuru temel alarak **Hayvan Çiftliği** metnine uyguladığımızda, metnin okuru doldurulan her boşlukta daha zengin bir anlama götürdüğünü gördük. Metnin barındırdığı yüzlerce boşluk arasından bize göre en anlamlı olanlarını seçtik. Boşlukların doldurulması sırasında bağlamın nasıl devreye girdiğini göstermeye çalıştık. Okur, beyninden ayrı ele alınamayacağına göre, okurun devreye girdiği her eylem de bağlamın etkisi altındadır. Dolayısıyla bu teorinin ışığı altında diyebiliriz ki okurun okuma eylemi sonucunda şekillenen metin, bağlamdan etkilenmektedir.

2) Jauss'un kuramında yeralan dönem okurunun beklentiler ufkunu belirlemeye çalıştık. Metnin ortaya çıktığı dönemde okurun içinde bulunduğu bağlamı anlamak, beklentiler ufkunu belirleme çabamıza temel oluşturdu. O dönem okuruna ulaşmak mümkün olmadığı için, okurun beklentilerini tesbit etmek için, 1930'lu yıllarda İngiltere ve İngiliz halkının içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve politik şartları araştırdık. Dönemin edebi eğilimleri ve işlenen konular okurun taleplerini anlama konusunda bize ışık tuttu. Dönem yazar ve eleştirmenlerinin yazı türleri ve okur hakkındaki görüşleri, Orwell'in **Hayvan Çiftliği** (Animal Farm) ve kendi yazdıkları hakkındaki denemeleri bilgi edindiğimiz diğer kaynaklardır. Her yazarın bir okur kitlesine ulaşmayı amaçlayarak yazdığı düşüncesi ile, bu okur kitlesine ulaşma, yani okurun beklentilerine cevap verme çabası sırasında, Orwell'in hayatını araştırdık ve bulduğumuz bilgileri kaynaklarımız arasına kattık. Tüm bu bilgilerden yola çıkarak o dönemin okur kitlesinin beklentiler ufkunu belirlemeye çalıştık. Her okur yeni bir okuma, dolayısıyla yeni bir metin olduğu düşüncesiyle aynı eseri farklı bir bağlamın okur topluluğuna okuttuk. İser ve Jauss'un kuramlarına uygun bir şekilde günümüz okur kitlesinin beklentiler ufkunu ve bu beklentilerin metinle örtüşme derecesini araştırmak amacıyla, Yabancı Diller Bölümü Upper-intermediate sınıfı öğrencilerine bir anket hazırladık. Bu çalışmaya metindeki boşlukları nasıl doldurduklarını ortaya koyacak sorular ekledik. Aldığımız cevapları değerlendirdik.

Edindiğimiz tüm bilgiler ışığında gördük ki **Hayvan Çiftliği** (Animal Farm) hem yazın türü olarak, hem de içerdiği mesajlar açısından okurun beklentilerini karşılamaktadır. Metin evrensel olmakla birlikte, 1917-1943 yılları

p. 56 stirred

p. 71 Yahudi

p. 86 satırbaş boyması

p. 89 totalitarianism

p. 107 Oldsey'in kitabının
yayın yılı
atlanması.

Öğrenciler kitabı önceden
biliyor muydu? Eğer biliyorsa
quotationlar doğru olmaz,
hac bilmiyorsa direk quotation
metnin bütünü içinde kavrı-
mayı güçleştirir.

Kitabı önceden okumayı
okurların text'in bütünündeki
olay öğrenildiği için örneğin suite ne
olduğu sorusunda ne olacağını zaten
Doğrudan alıntı yapılan
kaynakça ile
ayrım yapılması

biliyorlardı, okuduklarımızda ne
düşünmüştük? Şeklindeki soru-
larda ise doğru hatırlama

arasında İngiliz okurunun bulmak istediği mesajları içermektedir. Kitabın başarısının ardındaki en büyük etken, Jauss'un kuramına göre, yazarın bağlam etkisi altında oluşturduğu metinde sunulan öğeler ile bağlamın etkisiyle okurun oluşturduğu beklentiler ufkunun örtüşmesidir.

Tüm dönem okurlarının beğenisini kazanan bu metin, Orwell çağdaşı olan, içinde bulunduğu sefil hayat koşullarına çözüm arayan İngiliz okuru üzerindeki etkisi, şüphesiz çok daha derindir.

Günümüz okuru üzerinde yaptığımız ankette okur kitlesinin gerek yaş grubu olarak, gerekse politik beklentilerden uzak bir bağlamda bulunuyor olması nedeniyle, metnin daha çok fabl şeklinde algılandığını ve bu okuma seviyesinde beklentiler oluşturduğunu tespit ettik. Aldığımız cevaplar bizi, bu beklentilerin metin tarafından karşılandığı sonucuna götürdü.

Çalışmamızda **Hayvan Çiftliği**'nde (Animal Farm) metin-bağlam ilişkisini Iser ve Jauss'un kuramlarının ışığı altında aydınlatmaya çalıştık. Çalışmalarımız bize insan faktörünün söz konusu olduğu her eylemde bağlam etkisinden bahsetmek gerektiğini gösterdi. Bir metnin anlam ifade etmesi için bir okur tarafından anlamlandırılması gerekmektedir. Bu aşamada yapılacak tüm faaliyetler bağlamdan kaynaklandığı içindir ki, bağlamın metin üzerindeki etkisinden bahsetmek mümkündür.

KAYNAKLAR

ADIVAR, Halide Edip. Hayvan Çiftliği (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi), 1966.

ATKINS, John. George Orwell: A Literary and Biographical Study (London: John Calder, Ltd.), 1954.

BEER, Max. A History of British Socialism (London: G.Allen & Unwin Ltd.), 1940

BRANDER, Lawrence. George Orwell (New York: Longmans, Green & Company, Inc.), 1954.

BELL, Michael. The Context of English Literature (London: Methuen & Co. Ltd.), 1980.

CARRELL, Patricia, Joanne Devine and David E. Eskey. Interactive Approaches to Second Language Reading (Cambridge: Cambridge University press), 1990.

COOPER Robert L. and Bernard Spolsky. The Influence of Language on Culture and Thought (Berlin, New York: Mouton de Gruyter), 1991.

DE LANGE, Adriaan M. **The Influence of Political Bias in Selected Essays of George Orwell** (Lewiston, Queenston Lampeters: The Edwin Mellen Press), 1992.

EAGLETON, Terry. **Eleştiri ve İdeoloji** Trans. Esen Tarım, Serhan Öztopbaş (İstanbul: İletişim Yayınları), 1985.

ELLEINSTEIN, Jean. **Devrimler Devrimi Çeviren: Babür Kuzucu** (İstanbul: Hür Yayınevi), 1970.

FLOWLER, Roger. **Linguistic Criticism** (New York: Oxford University Press), 1986.

GREGG, Pauline. **"A Social and Economical History of Britain_1960-1963"** (London, Toronto, Wellington, Sydney: George G. Harrap & Co. Ltd.), 1964.

GIVON, T. **Mind, Code and Context** (New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers), 1989.

HACKMAN, Sue. **Re-reading Literature** (London, Sydney, Auckland, Toronto: Hodder & Stoughton), 1990.

HALLIDAY, M.A.K. and Ruquiya Hassan **Language, Context and Text:Aspects of Language in a Social-semiotic Perspective** (Oxford: Oxford University Press), 1989.

HOLLAND, Norman **"The Dynamics of Literary Response"**_(New York: Columbia University Press), 1989.

_____ . **Reader Response Criticism: From Formalism to Post Structuralism.** (Baltimore: John Hopkins UP), 1980.

HOLUB, Robert C. **Crossing Borders** (The University of Wisconsin Press), 1992.

_____ . **Reception Theory: A Critical Introduction** (London & New York: Methuen), 1984.

HOWE, Irving. **Politics and the Novel** (New York) , 1957

ISER, Wolfgang. **The Implied Reader** (London & Baltimore: The John Hopkins University Press), 1980.

KANIK, Orhan Veli. **Bütün Şiirleri** (İstanbul: Varlık Yayınları), 1951.

KEESEY, Donald. **Contexts for Criticism** (Palo Alto, California: State University: Mayfield Publishing Company), 1987.

LEE, Robert A. **Orwell's Fiction** (London: University of Notre Dame Press), 1970.

LODGE, David. **Modern Criticism and Theory** (London & New York: Longman), 1988.

MORAN, Berna. **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri** (İstanbul: Cem Yayınevi), 1991.

OLDSEY, Bernard and Joseph Browne. **Critical Essays on George Orwell** (Boston, Massachusetts: G.K.Hall & Co.)

ORWELL, George. **Animal Farm** (Aylesbury: Penguin Books Ltd.), 1981.

ÖZGÜVEN, Azize. **Çağdaş Tiyatroda Samuel Beckett'in Yeri** (İzmir: E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları), 1983.

RAI, Alok. **Orwell and the Politics of Despair. A Critical Study of the Writings of George Orwell** (London: Cambridge University Press), 1990.

RICE, Philip and Patricia Waugh. **Modern Literary Theory** (London, New York, Melbourne, Auckland: Edward Arnold), 1989.

ROUTH, H. V. **"English Literature and Ideas in The Twentieth Century** (London: Methuen & Co. Ltd.), 1970.

SEUNG, T.K. **Semiotics and Thematics in Hermeneutics** (New York: Columbia University Press), 1982.

SULEIMAN, Susan and Inge Crosman **The Reader in the Text**
(Princeton University Press), 1980.

**WILLIAMS, Raymond. George Orwell. A Collection of Critical
Essays** (New Jersey: Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs), 1974.

WITTE, Stephan P. *Context, Text, Intertext* **Written Communication,**
Vol:9 No:2 April 92 (Beverly Hills: Sage Publications), 1992.

EKLER

EK 1. Anket Formu

EK 2. Betimsel Analiz Sonuçları

EK 1.

A QUESTIONNAIRE ABOUT ANIMAL FARM

Name:

Class:

Answer the following questions about Animal Farm, referring to the quotations.

I - Major: “.....And among us animals let there be perfect unity, perfect comradeship in the struggle. All animals are comrades.”

At this moment there was a tremendous uproar. While Major was speaking four large rats had crept out of their holes and were sitting on their hind-quarters, listening to him. The dogs had suddenly

caught sight of them, and it was only by a swift dash for their holes that the rats saved their lives...

1- What is the implied message you get from these lines about the events which are about to come? Will all the animals be comrades?

2- What do you expect to happen in the following pages after you read the quotation?

At which part of the whole story did you, later on, recall the implied message above?

3- Is your expectation fulfilled?

II- Old Benjamin: “ Donkeys live a long time. None of you has ever seen a dead donkey.”

4- What does this statement mean?

5- Did you get that meaning at the moment you read it or after some events had happened?

III - ".....Never mind the milk, comrades!" cried Napoleon, placing himself in front of the buckets. That will be attended to. The harvest is more important. Comrade Snowball will lead the way. I shall follow in a few minutes. Forward, Comrades! The hay is waiting."

6- What is implied behind these lines?

7- What do you expect to happen to the milk?

IV - So the animals trooped down to the hay field to begin the harvest, and when they came back in the evening it was noticed that the milk has disappeared.

8- Does the unwritten answer about where the milk had gone fulfill your expectation?

9- Would you prefer reading it clearly that Napoleon drank the milk or is it more enjoyable to read it between the lines and guess it from the context ?

V - The tale of confessions went on until there was a pile of corpses lying before the feet of Napoleon and the air was heavy with the smell of blood, which had been unknown since the expulsion of Mr. Jones.

10 - Which of the seven commandments does this statement drive your attention to? Which part of Major's speech do you recall?

VI - No animal shall drink alcohol *to excess*

No animal shall sleep in a bed *with sheets*

No animal shall kill any other animal *without cause*

11- What do you expect to read about the last commendment after you've read that the six others had been changed?

12- Is your expectation fulfilled?

VII - " It's no longer needed, comrade" said Squealer stiffly. "Beasts of England was the song of the Rebellion. But the rebellion is now completed.....Clearly this song has no longer any purpose."

13- What is the direct message you get from the passage?

14- What is the underlying message you read between the lines?

VIII - He (Napoleon) had seemed to oppose the windmill.... Now that Snowball was out of the way, the plan could go forward without his interference. This,said Squealer, was something called tactics. He repeated a number of times, "Tactics, Comrades, tactics!" skipping round and whisking his tail with a merry laugh.

15- What is the direct message you get from the passage?

16- What is the underlying message you read between the lines?

IX- At this some of the other animals murmured but it was no use....Squealer was sent to make the necessary explanations to others.

17- If you were the writer, would you write this passage overtly (clearly) rather than implying what you mean? If yes, how would you express yourself?

- * Throughout the story, as a reader you read between the lines, you made some predictions and guessed what is coming next. Did most of your predictions overleap with the facts? Do you prefer to read the texts in which everything is clearly explained or the texts that require personal attention and activity from the reader?

EK 2.

BETİMSSEL ANALİZ SONUÇLARI

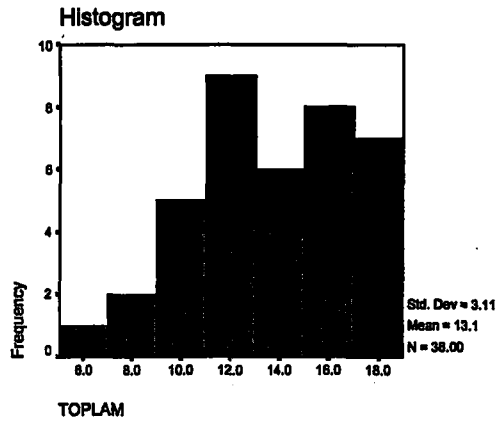
TOPLAM

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	5.00	1	2.6	2.6	2.6
	8.00	2	5.3	5.3	7.9
	9.00	2	5.3	5.3	13.2
	10.00	3	7.9	7.9	21.1
	11.00	4	10.5	10.5	31.6
	12.00	5	13.2	13.2	44.7
	13.00	2	5.3	5.3	50.0
	14.00	4	10.5	10.5	60.5
	15.00	5	13.2	13.2	73.7
	16.00	3	7.9	7.9	81.6
	17.00	7	18.4	18.4	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

35

Tablo 1. Deneklerin toplam sorulara verdikleri doğru yanıt tablosu

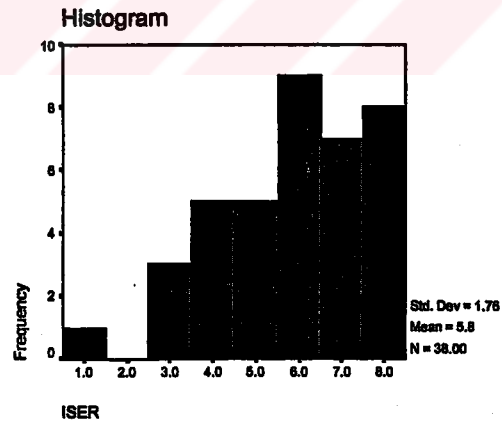
(1 doğru cevap=1 puan)

ISER

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	1	2.6	2.6	2.6
	3.00	3	7.9	7.9	10.5
	4.00	5	13.2	13.2	23.7
	5.00	5	13.2	13.2	36.8
	6.00	9	23.7	23.7	60.5
	7.00	7	18.4	18.4	78.9
	8.00	8	21.1	21.1	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

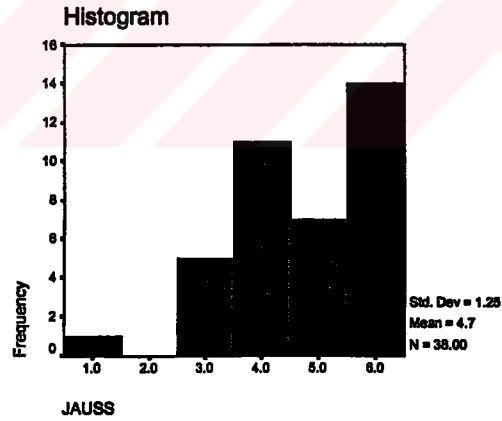
Tablo 2. Deneklerin İser sorularına verdikleri doğru yanıt tablosu
(1 doğru cevap=1 puan)

JAUSS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	1	2.6	2.6	2.6
	3.00	5	13.2	13.2	15.8
	4.00	11	28.9	28.9	44.7
	5.00	7	18.4	18.4	63.2
	6.00	14	36.8	36.8	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

Tablo 3. Deneklerin Jaus sorularına verdikleri doğru yanıt tablosu
(1 doğru cevap=1 puan)

Tek Yönlü Varyans Analizi

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
TOPLAM	Between Groups	280.492	2	140.246	82.015	.000
	Within Groups	59.850	35	1.710		
	Total	340.342	37			
JAUSS	Between Groups	33.337	2	16.669	23.833	.000
	Within Groups	24.479	35	.699		
	Total	57.816	37			
ISER	Between Groups	73.991	2	36.995	31.534	.000
	Within Groups	41.062	35	1.173		
	Total	115.053	37			

Tablo 4. Toplam puanlara göre elde edilen üç grubun varyans analizi

(Farklılaşma < 0.05 anlamlıdır)

GRUP

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	12	31.6	31.6	31.6
	2.00	11	28.9	28.9	60.5
	3.00	15	39.5	39.5	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

Tablo 5. Toplam puanlara göre grup dağılımı

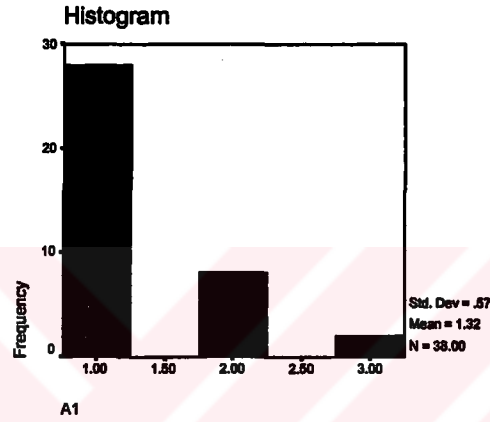
(1. grup: 5-11 puan aralığı; 2.grup: 12-14 puan aralığı; 3.grup: 15-17 puan aralığı)

Sorulara Verilen Cevapların Dağılımı

1.00- doğru cevap, 2.00- cevapsız, 3.00- yanlış cevap

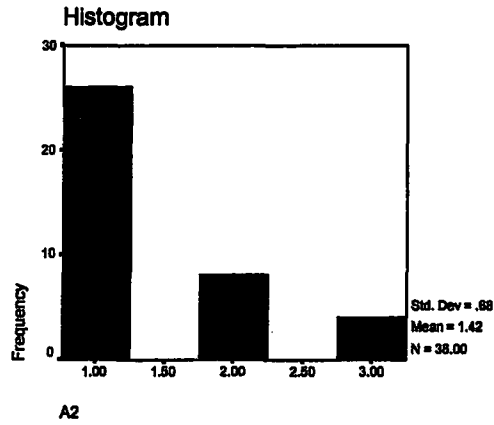
A1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	28	73.7	73.7	73.7
	2.00	8	21.1	21.1	94.7
	3.00	2	5.3	5.3	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

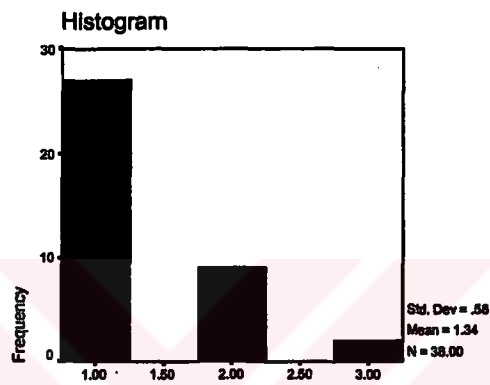
A2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	26	68.4	68.4	68.4
	2.00	8	21.1	21.1	89.5
	3.00	4	10.5	10.5	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

A3

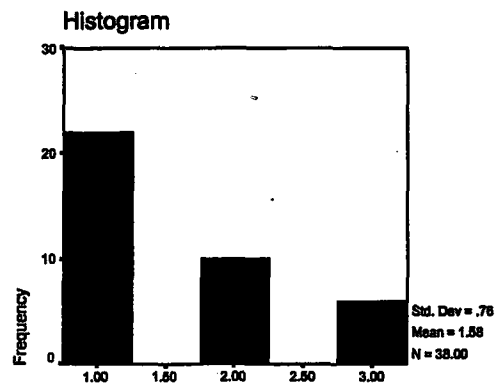
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	27	71.1	71.1	71.1
	2.00	9	23.7	23.7	94.7
	3.00	2	5.3	5.3	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

A3

A4

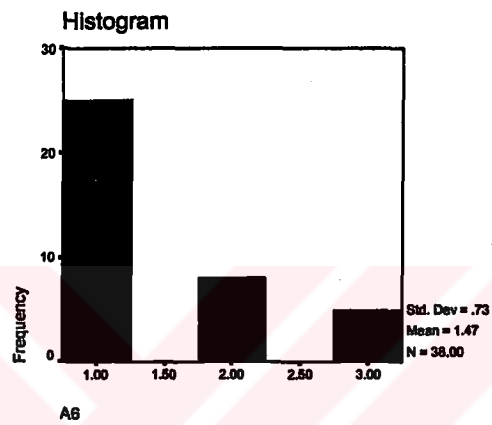
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	22	57.9	57.9	57.9
	2.00	10	26.3	26.3	84.2
	3.00	6	15.8	15.8	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

A4

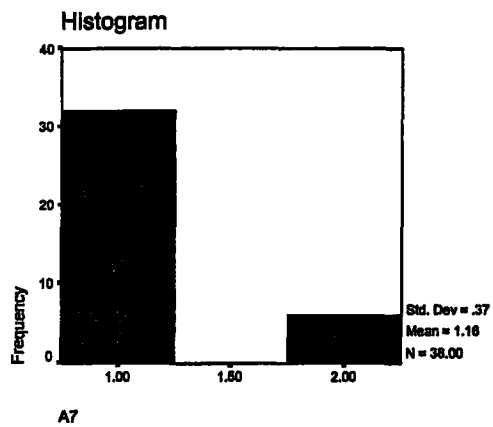
A6

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	25	65.8	65.8	65.8
	2.00	8	21.1	21.1	86.8
	3.00	5	13.2	13.2	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

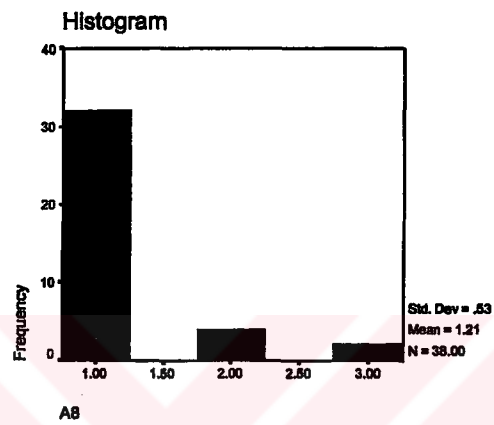
A7

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	32	84.2	84.2	84.2
	2.00	6	15.8	15.8	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

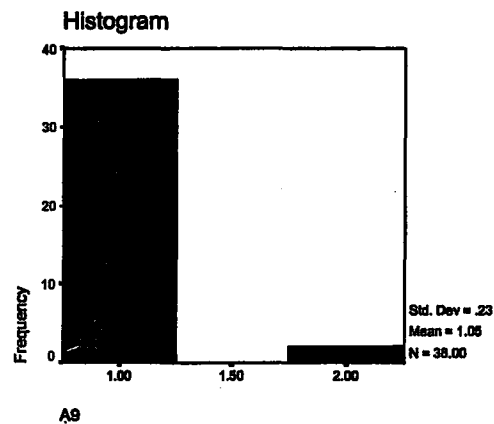
A8

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	32	84.2	84.2	84.2
	2.00	4	10.5	10.5	94.7
	3.00	2	5.3	5.3	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

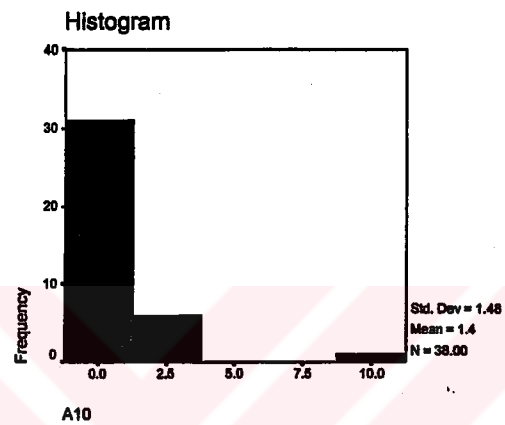
A9

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	36	94.7	94.7	94.7
	2.00	2	5.3	5.3	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

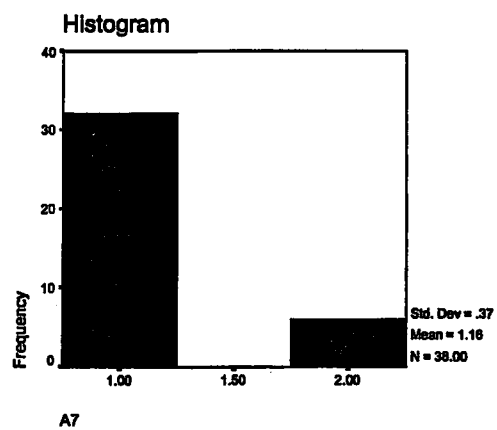
A10

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	31	81.6	81.6	81.6
	2.00	6	15.8	15.8	97.4
	10.00	1	2.6	2.6	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

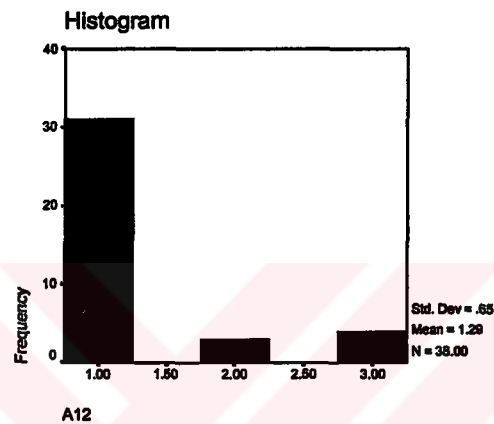
A11

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	31	81.6	81.6	81.6
	2.00	7	18.4	18.4	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

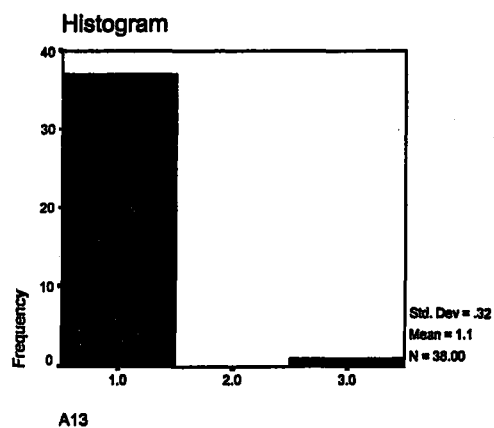
A12

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	31	81.6	81.6	81.6
	2.00	3	7.9	7.9	89.5
	3.00	4	10.5	10.5	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

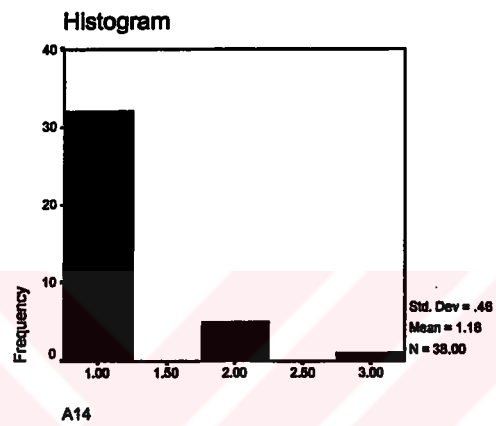
A13

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	37	97.4	97.4	97.4
	3.00	1	2.6	2.6	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

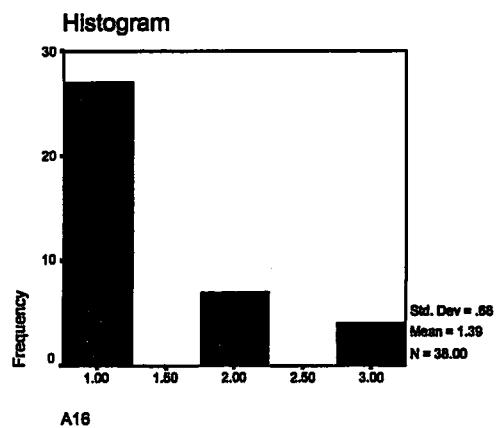
A14

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	32	84.2	84.2	84.2
	2.00	5	13.2	13.2	97.4
	3.00	1	2.6	2.6	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

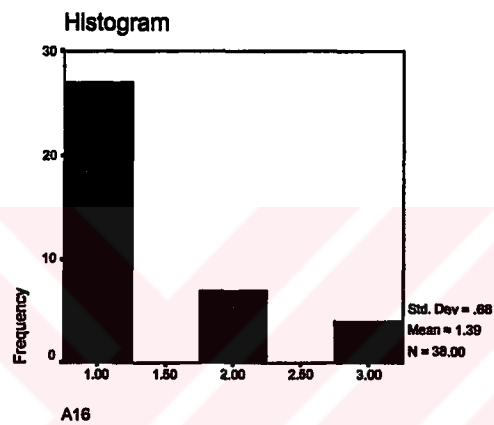
A15

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	28	73.7	73.7	73.7
	2.00	6	15.8	15.8	89.5
	3.00	4	10.5	10.5	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

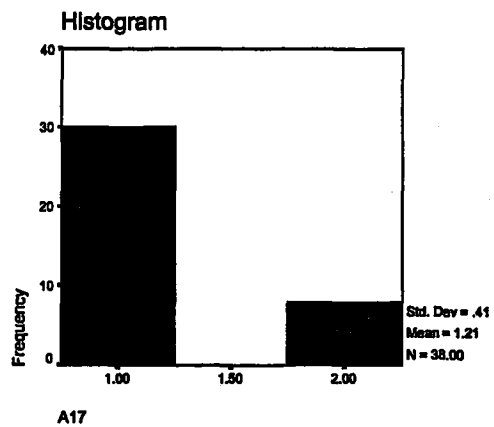
A16

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	27	71.1	71.1	71.1
	2.00	7	18.4	18.4	89.5
	3.00	4	10.5	10.5	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

A17

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1.00	30	78.9	78.9	78.9
	2.00	8	21.1	21.1	100.0
	Total	38	100.0	100.0	
Total		38	100.0		

ÖZGEÇMİŞ

1969, Salihli doğumluyum. İlk ve orta eğitimimi Fransa'nın Verdun şehrinde ve Turgutlu Lisesi'nde tamamladıktan sonra 1988 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandım. 1992 yılında aynı fakülteden mezun oldum. 1992-1998 yılları arasında özel sektörde yönetici olarak görev yaptım. TSE tarafından onaylı tetkikçi olarak, iş verimini artırmak ve Toplam Kalite ile ilgili çeşitli projelerde proje sorumlusu ve ekibin bir parçası olarak çalıştım. Şirketin çalışanları ve ilişkide bulunduğu tüm firmalarla arasındaki yayın organı olan gazetenin yayın ve yönetim kurulunda görev aldım, felsefe üzerine 3 bölüm halinde bir yazı dizisini kaleme aldım. Çalışanların kaynaşması ve kurumsallaşmanın sağlanmasını hedef alan sosyal faaliyetlerin organizasyonunda komite üyesi olarak çaba sarf ettim. 1998 yılından beri Ege Üniversitesi Yabancı Diller Bölümünde İngilizce okutmanı olarak görev yapmaktayım.

Hayatın renkliliğinden ve doğadan kopmadan, kişisel üretkenlik, verimlilik ve kalite temelleri üzerine oturtmaya çalıştığım hayatımı eşim ve 4 yaşındaki kızım ile paylaşıyorum.

ÖZET

Bu çalışmada George Orwell'in Hayvan Çiftliği adlı eserinde, okur merkezli kuramlardan biri olan Alımlama Estetiği yaklaşımı ile, bağlamın metin üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan okur merkezli eleştiri kuramlarından Alımlama Estetiği kuramı, metnin tek başına anlam ifade etmediğini, ancak okur tarafından anlamlandırıldığında metnin varolabileceğini savunur. Okurun aktif olarak görev aldığı okuma işlemi sırasında, metindeki gücül anlamın okurun beyinde yer alan ve bağlamın etkisiyle gelişmiş şemaların harekete geçmesiyle somut hale dönüştüğünü iddia eder.

Bu kuramın öncülerinden Wolfgang Iser metinde yazarın bıraktığı belirsiz alan ve boşlukların, okurun beyinde anlam yüklendiği taktirde metnin şekillendiğini ifade eder. Aynı kuramın diğer bir savunucusu olma Hans Robert Jauss, okurun beklentiler ufkundan bahseder. Okur, okuma eylemi sırasında beklentiler oluşturur ve bu beklentiler ile metnin sunduğu öğelerin örtüşme derecesi okurun ulaşacağı estetik hazzı ve dolayısıyla eserin başarısını belirler. Her iki savda yer alan aktif okur kavramı bağlamı da beraberinde getirmektedir: okur okuma sırasında beyninden soyutlanamayacağı için bağlamın etkisi altındadır ve bağlam okur aracılığıyla metni etkilemektedir.

Bu çalışmada, Iser ve Jauss'un kuramları ışığında bağlamın Hayvan Çiftliği üzerindeki etkisi incelenirken, hazırlanan bir anketle bağlam değişikliğinin okurun metni anlamlandırması ve oluşturduğu beklentiler ufku üzerindeki etkileri araştırılmış ve sonuçları ortaya konmuştur.

ABSTRACT

This study depicts the text-context relationship in George Orwell's *Animal Farm*, using the framework of Reception Theory.

Reception Theory is one of several Reader Response literary criticism theories which studies the active role of the reader in the act of reading. The meaning has to be activated by the reader so that the potential meaning in the text becomes concrete. This process is effected by means of the schemata in the reader's mind, which are shaped by the context.

One literary critic of the reception theory, Iser, argues that the activation of the potential meaning is attained through gaps or indeterminacies in the text, which are to be filled by the reader. Hans Robert Jauss, another literary critic of this theory, argues that the reader builds a horizon of expectation during the reading process and the text is successful if it overlaps with these expectations. This will lead to aesthetic pleasure on the part of the reader. According to both these approaches, the active reader is under the constant influence of the context and therefore we can speak of the influence of the context on the text.

In this essay I try to show the text-context relationship in *Animal Farm* using Iser and Jauss' views. A questionnaire given to contemporary Turkish readers aims to show that the meaning of a text changes in different contexts. The results of the questionnaire are given and evaluated.

YÜKSEKÖĞRENİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

ZARIN

Merkezimizde Doldurulacaktır

Yadı: SEYHAN ÖZTÜRK

Kayıt No:

İ: Figen

ZİN ADI:

Öğçe: George Orwell'in Hayvan Çiftliği Eserinde Metin-Bağlam İlişkisi.

Yabancı Dil: Text-context Relationship in George Orwell's Animal Farm.

ZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans [X] Doktora [] Doçentlik [] Tıpta Uzmanlık [] Sanatta Yeterlilik []

ZİN KABUL EDİLDİĞİ:

Üniversite: EGE ÜNİVERSİTESİ

Fakülte: EDEBİYAT FAKÜLTESİ

Bölüm: SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar:

Not:

TEZ YAYINLANMIŞSA:

Yayımlayan:

Yayın Yeri:

Yayın Tarihi:

Not:

TEZ YÖNETİCİSİNİN:

Adı, Soyadı: Yüksel USLU

Unvanı: Doçent Doktor

TEZİN YAZILDIĞI DİL: Türkçe

TEZİN SAYFA SAYISI:130

TEZİN KONUSU (KONULARI):

George Orwell'in Hayvan Çiftliği adlı eserinde metin-bağlam ilişkisinin Alımlama Estetiği yaklaşımı ile incelenmesi.

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELEER:

- 1- Bağlam
- 2- Metin
- 3- Alımlama Estetiği
- 4- George Orwell
- 5- Hayvan Çiftliği

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

- 6- Wolfgang İser
- 7- Hans Robert Jauss
- 8- Boşluklar
- 9- Okurun Beklentiler Ufku

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELEER:

- 1- Context
- 2- Text
- 3- Reception Theory
- 4- George Orwell
- 5- Animal Farm

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

- 6- Wolfgang İser
- 7- Hans Robert Jauss,
- 8- Gaps
- 9- Reader's Expectation

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin veriyorum	[]
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	[X]
3- Kaynak göstermek şartıyla tezinin tamamının fotokopisi alınabilir.	[X]

Yazarın İmzası:

Tarih: 27.11.2001

İ.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ